

1
**Pr. Prof. Univ.Dr. STELIAN TOFANĂ – Facultatea de Teologie
Ortodoxă din Cluj-Napoca**

STUDIUL NOULUI TESTAMENT

- CURS PENTRU ANUL II DE STUDIU -
- Sesiunea iunie 2006-

EPISTOLELE SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL

- ANALIZĂ ISAGOGICĂ ȘI TEOLOGICĂ -

I. PELIMINARII

Dintre cele 27 de cărți ale Noului Testament, 21 sunt desemnate ca „*ἑπιστολαί*”, în timp ce nici una dintre cărțile Vechiului Testament nu sunt indicate cu acest nume. Există însă în Vechiul Testament scrisori (Ezdra 4,11-16.17-22; 7,12-26; I Mac. 5,10-13; 8,23-32; 10,18-20.25-45; II Mac. 1,1-2.19), dar folosirea acestei forme de compoziție literară, în scop religios, se datorează exclusiv Ap. Pavel, care a fost apoi imitat de scriitorii creștini de mai târziu.

Epistolele Ap. Pavel constituie pentru opera sa misionară „un auxiliar prețios”, fără seamăn și aceasta cu atât mai mult cu cât Sf. Pavel *n-a urmărit niciodată să devină scriitor*, poate niciodată gândindu-se că scrisul său va rămâne peste veacuri. Din acest punct de vedere, epistolele sale sunt *scrieri ocazionale*, urzite sub presiunea unor urgente necesități misionare, în împrejurări speciale și pentru clarificarea anumitor nedumeriri din sfera credinței sau a moralei, a disciplinei bisericești, ori a conduitei individuale. Lipsite de orice preocupare stilistică literară, ele sunt scrisori ale momentului, unele de extremă urgență, dar, cu toate acestea, ele au rămas peste veacuri mereu actuale, cu fiecare generație de creștini.

Actualitatea lor se datorează, în primul rând, lucrării Duhului Sfânt care a asistat și coordonat deopotrivă atât lucrarea kerigmatică, cât și pe cea misionară a Apostolului Pavel.

1. Numărul epistolelor pauline

În colecția de cărți sfinte a Noului Testament sunt socotite canonice 14 epistole, epistola către Evrei însă fiind indirect atribuită Ap. Pavel. Însă numărul real al acestor epistole îl depășește pe cel din canonul Noului Testament (14 sau 13). Se cunoaște, în acest sens, existența corespondenței Ap. Pavel cu creștinii din Corint și cu cei din Bisericile Ahaiei și că aceasta a constat nu din două epistole, câte s-au păstrat în canon, ci din cel puțin 3 epistole, dacă nu chiar patru. Acest lucru rezultă din *I Cor 5,9* unde Ap. Pavel scrie: „*V-am scris în epistolă să nu vă amestecați cu desfrânații.*” Așadar, Apostolul face amintire în acest verset de existența unei alte epistole, anterioare celei canonice I Corinteni. Epistola la care face referire Ap. Pavel probabil s-a pierdut, pentru că nu găsim nici o referire în I Corinteni (canonică) la un astfel de îndemn al Apostolului. Cronologic, așa-zisa „*epistolă pierdută*” a fost anterioară celor două păstrate în canon, fapt care rezultă din verbul întrebunțat la trecut în epistolă: *ἔγραψα ὄμην*.

În *II. Cor. 2,3-4* Apostolul vorbește de o așa-zisă „*scrisoare cu lacrimi*” redactată probabil cândva între I. Cor. și II Cor. canonice și care poate fi, după părerea unor specialiști chiar II. Cor. 10-13 (canonică).

Nu este la fel neverosimil ca Romani cap. 16 să fie o parte dintr-o altă Epistolă paulină. Este posibil ca și celor din Filippi, Ap. Pavel să le fii scris și alte epistole. Presupunerea pleacă de la textul din Filip. 3,1b în care se spune: „*ca să vă scriu aceleași lucruri*, mie nu-mi este greu, iar vouă vă este de folos.” Expresia „*ca să vă scriu aceleași lucruri*” îngăduie clar presupunerea existenței unei corespondențe anterioare cu filipenii. În sprijinul acestei teze stă mărturie chiar un text dintr-o epistolă a lui Policarp adresată filipenilor (Ep. ad Phil. 3,2) și în care se scrie: „*care după ce a plecat de la voi v-a scris epistole, pe care, dacă le citiți cu atenție, veți putea să vă zidiți în credința dată vouă*”.¹

Epistola către Laodicieni, amintită în Col 4,16, a fost încă o *epistolă specială* a Ap. Pavel, care a avut destinația consemnată în text, dar fără să știm dacă ea s-a păstrat, sau nu, în canonul paulin. Teza că Epistola către Efeseni ar fi Epistola către Laodicieni este destul de controversată în literatura de specialitate.

Așadar, numărul epistolelor pauline, cu excepția celei către Evrei – indirect atribuită apostolului Pavel, este mult mai mare decât cel pe care-l avem în canon. De altfel, Fragmentul Muratori ne informează și de

¹ . **Raymond Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, O. Carm**, *Introducere și comentariu la Sf. Scriptură*, vol. I, trad. și prelucrare pentru limba română de Dumitru Groșan, Târgu-Lăpuș 2005, p. 971.

existența unei alte epistole, pretinsă paulină, și anume, cea *către Alexandrini*, numai că autenticitatea acesteia n-a fost recunoscută de Biserica creștină.

Colecționarea epistolelor pauline canonice am fost, cu siguranță, făcută, spre sfârșitul sec. I d. Hr. Este posibil ca referirea din II Petru 3,15 la „scrisorile iubitului nostru frate Pavel” să fie o aluzie la un fel de „corpus paulin”. Indicația mai veche referitoare al un astfel de corpus o avem de la Marcion, care a compilat la Roma, în jurul anului 144 d. Hr., un Canon în care înșiră 10 Scrisori pauline, în următoarea ordine: Galateni, I-II Corinteni, Romani, I-II Tesaloniceni, Efeseni (Laodiceeni), Coloseni, Filipeni și Filimon.²

2. Împărțirea epistolelor pauline

I. O primă împărțire ar fi pe *grupe de scrieri*:

1. **Epistolele captivității**: Efeseni, Coloseni, Filipeni, Filimon
2. **Epistolele așa zise „mari”**: Romani, I-II Corinteni, Galateni
3. **Epistolele pastorale**: I-II Timotei, Tit.

În această împărțire nu se încadrează însă I-II Tesaloniceni și Evrei.

II. **După destinatari**

1. **Epistole adresate unei Biserici locale**: Romani, I Corinteni, Efeseni, Filipeni, Coloseni, I-II Tesaloniceni
2. **Epistole provinciale**: II Corinteni, Galateni
3. **Epistole adresate unor persoane particulare**: I-II Timotei, Tit, Filimon.

Și din această împărțire lipsește Epistola către Evrei.

III. Deosebit de utilă pentru scopuri didactice este împărțirea **după caracteristicile doctrinare**

1. **Epistole hristologice**: Filipeni, Coloseni, Evrei – indirect atribuită apostolului
2. **Epistole soteriologice**: Romani, Galateni
3. **Epistole eclesiologice**: Efeseni
4. **Epistole eshatologice**: I-II Tesaloniceni
5. **Epistole pastorale**: I-II Timotei, Tit, Filimon
6. **Epistole disciplinare** (au conținut moral): I Corinteni
7. **Epistole apologetice**: II Corinteni.

Dar, și această clasificare are și ea dezavantajul ei, și anume, acela că, nu epuizează toate caracteristicile doctrinare ale epistolelor. Cu toate acestea, ea este cea mai frecvent uzitată atunci când e vorba de o clasificare a Epistolelor pauline, din perspectivă doctrinară.

IV. **După ordinea cronologică a apariției lor**

1. Epistole redactate în a **doua călătorie misionară**: I-II Tesaloniceni (50-53, în Corint)
2. Epistole redactate în a **treia călătorie misionară**: Galateni (55), I-II Corinteni (56-57), Romani (57-58)
3. Epistole redactate în timpul **primei captivități romane** (61-63): Coloseni, Filimon, Efeseni, Filipeni (?). Cât privește Epistola către Filipeni, majoritatea comentatorilor sunt de părere că ea a fost redactată din Efes, unde apostolul ar fi suferit o scurtă, dar grea captivitate, cândva în anii 56-57.
4. Epistole redactate **după eliberarea din prima captivitate romană**: Evrei ?? (63-65), I Timotei (65), Tit (65)
5. Epistole redactate în timpul celei de-a **doua captivități romane**: II Timotei (66)

Din cele 14 (13 ?) Epistole pauline, Filipeni, Efeseni, Coloseni și Filimon sunt desemnate cu apelativul de „*epistolele captivității*” deoarece conțin referiri la prizonieratul lui Pavel (Filip. 1, 7-13. 14 ; Filim.1,9.10.23; Col. 4,3.18; Efes. 3,1; 6,20). Epistolele I-II Timotei și Tit poartă numele de

². Cf. **Epifaniu**, *Phanarion*, 42, 9.4 ; GCS 31, 105, după Raymond Brown...,op. cit p. 971.

„*Scrisori pastorale*” pentru interesul lor aparte în instaurarea unei discipline ierarhice și eclesiale. Sunt cunoscute sub titlul de „*Scrisori Mari*” epistolele: Romani, I-II Corinteni, Galateni și aceasta din motivul extinderii cuprinsului lor, dar și pentru importanța doctrinară a învățăturilor pe care le cuprind.

6. Bibliografie selectivă

- A. Robert A. Feuillet**, *Introduction à la Bible*, Paris 1959
- B. Rigaux**, *Saint Paul et ses Lettres*, Studia Neotestamentica 2, Paris-Bruges 1962
- Donald Guthrie**, *New Testament Introduction*, Downers Grove, Illinois S.U.A, 1990
- Raymond Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, O. Carm**, *Introducere și comentariu la Sf. Scriptură*, vol. I, trad. și prelucrare pentru limba română de Dumitru Groșan, Târgu-Lăpuș 2005
- Raymond Brown**, *An Introduction to the New Testament*, New York 1997
- W.G. Kummel**, *Einleitung in das Neue Testament*, Heidelberg 1993
- Philipp Vielhauer**, *Geschichte der urchristlichen Literatur*, Berlin 1978
- John F. Walvoord, Roy B. Zuck (editori)**, *Comentariu al Noului Testament*, Ed. Multimedia, Arad 2005
- Udo Schnelle**, *Einleitung in das neue Testament*, Göttingen 1994
- Vasile Gheorghiu**, *Introducerea în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou*, Cernăuți 1929
- Silviu I. Negruțiu, Dan E. Moldovan, Florin Codrea, Mirela Mățăoanu, Stelian Tofană (coordonator)**, *Cercetarea biblică noutestamentară românească – Ghid bibliografic - Cluj-Napoca 2004*

A. Preliminarii isagogice

I. Întemeierea și componența Bisericii din Roma

Mai presus de orice îndoială este faptul că religia creștină a ajuns la Roma imediat după Cincizecime. Așadar, **originea** Bisericii din Roma *nu se găsește în rezultatul unei acțiuni organizate*. Analizând indicația din F.Ap. 2,10, din care aflăm că la Cincizecimea din Ierusalim au fost și romani, putem trage concluzia că acești romani, întorși acasă convertiți, vor fi constituit nucleul primei Biserici creștine din Roma.

Este sigur faptul că această primă comunitate creștină din Roma s-a întărit repede prin *emigranții* veniți aici din toate colțurile lumii și care vor fi fost convertiți la creștinism. Din această perspectivă, este nefondată teza susținută o vreme, de unii teologi catolici, potrivit căreia Biserica din Roma a fost fondată de Ap. Petru. Din datele istorice, cât și din atitudinea Ap. Pavel cunoaștem că Petru ajunge la Roma numai după anii 60, când acolo exista deja o puternică comunitate creștină. Dacă Petru ar fi ajuns înainte de anul 60 la Roma, nu ne putem închipui cum de nu figurează numele lui printre cei salutați de Ap. Pavel, în Epistola către Romani, scrisă între anii 57-58.

În ceea ce privește **componența** Bisericii din Roma s-au emis de către specialiști, trei ipoteze:

1. Potrivit primei ipoteze, reprezentată, în special, de adepții Școlii de la Tübingen, de Th Zahn etc., Biserica creștină din Roma ar fi fost compusă **numai din iudeo-creștini**. Argumentele aduse în acest sens ar fi următoarele:
  - a. Ap. Pavel vorbește în Romani de *suficiența iudeilor* convingși de superioritatea lor religioasă.
  - b. Apostolul tratează pe larg problema libertății față de Moise (Rom 6,1-7,6), subiect care putea interesa doar pe iudei.
  - c. Apostolul stăruiește îndelung asupra destinului poporului ales (Rom cap. 9-11)
  - d. În sfârșit, „cei slabi” de care este vorba în cap. 14-15 ar putea să fie iudeo-creștini.

Acestor argumente li se poate răspunde că ele țin de tema epistolei, dezbătută de apostol, având un puternic conținut soteriologic și că, prin urmare, nu pot constitui dovezi imbatabile pentru susținerea acestei ipoteze.

2. Adepții celei de-a doua ipoteze, între alții, J.Munck, S. Lyonnet, O. Michel, C.K. Barrett, susțin că Biserica creștină din Roma ar fi fost compusă **numai din creștinii recrutați dintre păgâni**. Argumentele invocate sunt:
  - a. În prolog și în încheierea epistolei, apostolul subliniază calitatea sa de *Apostol al neamurilor*.
  - b. În Rom 1,13 întâlnim indicația Apostolului potrivit căreia până acum el a fost împiedicat să ajungă la Roma, unde dorea demult să fie, pentru a avea același succes ca și la celelalte neamuri: „...*nu vreau ca voi să nu știți că, că de multe ori mi-am pus în gând să vin la voi, dar am fost până acum împiedicat, ca să am și între voi vreo roadă, ca și la celalte neamuri*”.
  - c. În Rom 11,13 se spune: „căci vă spun vouă, *neamurilor*: întrucât sunt *apostol al neamurilor*...”.
3. Majoritatea comentatorilor însă, sunt de părere că componența Bisericii din Roma a fost **una mixtă**, formată din creștini recrutați atât dintre iudei, cât și dintre păgâni. Argumentele aduse de specialiști pentru susținerea acestei ipoteze sunt formulate dintr-o combinație a celor care susțin primele două ipoteze.

II. Împrejurările și scopul scrierii epistolei

După ce Apostolul Pavel vestește Evanghelia în Europa, până în Ahaia, intenționează să se îndrepte și spre Occident, încercând să ajungă până în Spania: „*Dar acum, nemaivând loc în aceste ținuturi și având dorința de mulți ani să vin la voi, când mă voi duce în Spania, voi veni la voi...săvârșind deci aceasta și încredințându-le roada aceasta, voi trece pe la voi, în Spania*” (Rom. 15, 24-28). Așadar, în drum spre Spania, locul prim unde Apostolul dorea să se oprească, era Roma: „...*Pavel și-a pus în gând să treacă prin*

Macedonia și prin Ahaia și să se ducă la Ierusalim, zicând că, după ce voi fi acolo, trebuie să văd și Roma” (F.Ap.19, 21).

Înainte, însă, de a porni spre Occident mai avea de îndeplinit o misiune: să ducă personal la Ierusalim colecta pe care a organizat-o în Bisericiile neamurilor întemeiate de el (Rom. 15,26; I Cor. 16,1) Acest gest, trebuia, de fapt, să arate Bisericii-mame iudeo-creștine din Ierusalim, solidaritatea care există între „săracii” din acea comunitate și etnicii-creștini din Galatia, Macedonia, Ahaia. Înainte, însă, de a pleca din Corint la Ierusalim, Pavel a scris Bisericii romane, pentru a-și anunța apropiata vizită. Scriind ca „Apostol al neamurilor” el voia ca această scrisoare să fie și prezentarea sa oficială în fața acestei Biserici pe care n-o cunoștea, pentru că n-a întemeiat-o personal. Conștient, în același timp, de mandatul său apostolic, el dădu acestei scrisori de prezentare, forma unei ample expuneri doctrinare a interpretării sale asupra Evangheliei mântuirii (1,16-17), pe care era nerăbdător s-o predice, chiar și în capitala marelui Imperiu Roman.

În calitate de Apostol al neamurilor, Sf. Pavel nu putea să nu intre în contact direct și cu Biserica din Roma a cărei poziție în capitala Imperiului îi conferea acesteia un statut de preeminență, deloc de neglijat.

Sf. Pavel a înțeles foarte bine că drumurile *dinspre* Roma și *înspre* Roma puteau fi căi deschise expunerii Evangheliei Mântuitorului, dar intenția și dorința sa, de a vizita Roma, făcea parte, în primul rând, din așa-zisa tactică misionară paulină a încreștinării marilor metropole, care aveau mare influență asupra celor din jur. Drumul spre Roma, eterna cetate a Cezarilor și capitala lumii Apusului, mai era însă și poruncă divină, pe care Domnul i-a dat-o direct : „...arătându-i-se, Domnul i-a zis: *Îndrăznește, Pavle! Căci precum ai mărturisit cele despre Mine la Ierusalim, așa trebuie să mărturisești și la Roma*”(F.Ap.23, 11).

Cât privește **scopul** scrierii epistolei către Romani, acesta este unul îndoit:

1. *Scopul apropiat* al scrierii a fost acela prin care Apostolul intenționa să-și pregătească, prin trimiterea epistolei, proiectata trecere prin Roma (Rom. 1,11-15; 15,22-23.29.32), în drum spre Spania.

2. *Scopul îndepărtat* al scrierii epistolei a fost:

- a. *să înfățișeze Romei Evanghelia sa*, care subliniază rolul unic și universal al lui Iisus Hristos în actul mântuirii neamurilor. Lucrarea sa misionară l-a ajutat pe Apostol să înțeleagă, pe de-o parte, rolul temporar, limitat, al Legii vechi, iar pe de altă parte, caracterul universal al Noii Legi și durabilitatea sa veșnică.
- b. Apostolul Pavel dorea *să expună această temă capitală a teologiei sale cu toată liniștea și calmul* pe care i le oferea împrejurarea datorată faptului că nu era cerută de un motiv imediat. Epistola către *Romani* prezintă astfel o temă la care Apostolul meditase îndelung și pe care urma să o aprofundeze în predica sa la Roma, și anume, problema mântuirii, care vine direct de la Dumnezeu și care e oferită mai întâi iudeilor și apoi, în egală măsură, și păgânilor.
- c. dezvoltând această temă, Apostolul nu pierde din vedere și *scopul apologetic și polemic* al scrierii, răspunzând adversarilor săi, în special iudaizanți, care se postau la polul opus Evangheliei, Pavel arătând clar modul miraculos în care creștinismul s-a dezvoltat în opoziție cu puterea reacției iudaice. Evanghelia, înțeleasă ca un tot unitar, și pe care Apostolul Pavel o vestește la Roma, este singura putere, venită de la Dumnezeu, și dată omului în vederea mântuirii sale.
- d. Nu este exclus ca Pavel să fi avut în vedere și *posibile tensiuni dintre evrei și neevreii din Roma*, întrucât subliniază destul de evident aspectele caracteristice ale fiecăruia. Pe de o parte accentuează prioritatea istorică și cronologică a evreilor – „întâi iudeului, apoi elinului” (Rom. 1,16; 2,9-10); de asemenea, vorbește de avantajele „iudeului” (3,1-2; 9,4-5). Pe de altă parte, el a arătat că „deoarece Dumnezeu este unul”(3,30), El este atât Dumnezeuul neevreilor cât și al evreilor (3,29). Drept rezultat, „toți, fie iudei, fie păgâni, sunt deopotrivă sub păcat” (3,9) și toți sunt la fel mântuiți prin jertfa răscumpărătoare a lui Iisus.
- e. Mai mult, pentru a duce pe neevrei în planul Său de mântuire, extinzându-și harul Său tuturor ființelor umane, Dumnezeu a oprit temporar programul Său special cu Israelul, ca națiune aleasă, care a respins prin necredință pe Fiul lui Dumnezeu, nerecunoscându-l drept Mesia. Totuși, în această perioadă Dumnezeu continuă să aibă „o rămășiță datorită unei alegeri prin har” (11,5), „până va intra numărul deplin al Neamurilor” (11,25) și Dumnezeu își va relua planul său de mântuire al tuturor și își va împlini promisiunile făcute Israelului ca popor.

- f. Legat de tensiunea dintre evrei și neevrei, care apare destul de evident în toată epistola, pare a se întrevădea și o concepție, este adevărat, în taină, dar destul de bine definită, potrivit căreia este pusă la îndoială bunătatea, înțelepciunea și dreptatea lui Dumnezeu, așa cum apar ele în planul Său de mântuire a lumii. Acuzele la adresaființei supreme nu sunt exprimate în cuvinte, dar sunt implicite. Din această perspectivă, Romani este mai mult decât o expunere a Evangheliei mântuirii, propovăduită de Pavel (F.Ap. 20,24); ea este o prezentare a planului lui Dumnezeu de mântuire a lumii întregi, prin credință și prin har. Este o Teodicee, o apologie a lui Dumnezeu, o apărare și o justificare a naturii lui Dumnezeu și a intenției Lui cu omul.³

III. Locul și data compunerii Epistolei

Epistola către Romani a fost scrisă în **Corint** spre sfârșitul călătoriei a treia misionară, în timpul celor „trei luni” cât s-a aflat în Grecia (F.Ap.20,3), **iarna dintre anii 57-58**. Faptul redactării ei în Corint rezultă din menționarea numelui diaconiței Febe – diaconiță din Chenhrea, port răsăritean al Corintului (Rom.16,1), precum și din faptul că Pavel este oaspete al lui Gaius, guvernatorul cetății (Rom.16,1.23 și I Cor.1,14).

În Rom.5,1-25 Apostolul afirmă că este pe punctul de a pleca din Corint spre Ierusalim, cu darul Bisericii din Macedonia și Ahaia pentru „săracii” de acolo (Rom.15,26), fapt care după F.Ap.20,2-3 cunoaștem că s-a împlinit, Apostolul plecând din Corint spre această ultimă vizită în cetatea Ierusalimului.

IV. Unitatea și integritatea Epistolei

Autenticitatea epistolei este mai presus de orice îndoială, nefiind pusă sub semnul întrebării decât de unii excentrici critici liberali din sânul protestantismului.

Problema pe care, totuși, epistola o ridică este cea legată de unitatea ei, și anume, cea referitoare la capitolele 15 și 16 și la doxologia finală din 16,25-27.

În secolele II-III existau trei recenzii diferite ale epistolei, locul doxologiei variind în manuscrisele vechi astfel:

1. 16,25-27 urmând imediat după 16,24, așa cum apare în edițiile critice de astăzi.
2. În alte manuscrise doxologia urmează după 14,23, astfel că rămân pe dinafară cap. 15 și 16.
3. În importantul Papirus din sec. II – *P⁴⁶* – ea urmează după Rom 15,33, lipsind astfel cap. 16.

Autoritatea papirusului *P⁴⁶* este considerabilă, fiind cel mai vechi papirus dintre cele care cuprind Epistola către Romani. Locul doxologiei, după acest manuscris, ar putea fi un indiciu pentru faptul că pentru copistul epistolei cap. 16 nu se preta lecturii liturgice din cadrul cultului de la Biserică, de aceea, îl lasă, simplu, pe dinafară. După acest manuscris apare ca ferm stabilit faptul că din epistolă făcea parte cap. 15, cap. 16 fiind inexistent.

Problema pe care o ridică cap. 16 este legată de faptul că:

- conține o mulțime de salutări și de nume, mai multe decât de obicei și mult prea mare pentru o comunitate pe care n-a întemeiat-o personal (din 25 de persoane salutate, la 23 li se dă numele).
- apostolul are intenția proiectată foarte vizibil spre o Biserică pe care n-a întemeiat-o personal, ceea ce apare foarte surprinzător.
- în 16,17-20 găsim atenționări împotriva învățătorilor mincinoși, care se încadrează destul de greu în textul epistolei.

În încercarea de a lămurii „paternitatea paulină” a acestui capitol, exegeții au emis mai multe ipoteze:

1. Capitolul 16 ar fi un *scurt bilet adresat altei Biserici*, poate **Efesului**, unde apostolul avea o mulțime de cunoscuți (D. Schultz, T.M. Taylor).

³ . Vezi Comentariu al N.T., p.428-429.

2. Capitolul 16 ar fi fost scris de apostol ca un *bilet de recomandare* pentru diaconița Febe, către Biserica Efesului, apostolul gășind astfel prilejul de a trimite Efesului o copie a epistolei pe care tocmai o adresa romanilor.

De fapt, nu trebuie să surprindă mulțimea numelor, apărute în epistolă, spun alți exegeți, dacă ținem cont de intensitatea salutarilor și de relațiile dintre Roma și provincii. Este foarte probabil ca lista de nume să se compună, în mare parte, din nume de iudei, care fuseseră expulzați din Roma prin edictul lui Claudiu, emis în anul 49 d.Hr., și pe care iudei, Ap. Pavel i-ar fi putut întâlni și cunoaște în călătoriile sale misionare și care, la data scrierii epistolei (57-58), se vor fi reîntors deja la Roma, având în vedere atitudinea favorabilă a lui Nero vizavi de iudei, în special față de cei expulzați. Acesta este cazul sigur al soților Aquila și Priscila, menționați în I Corinteni și Efeseni, și la care face referire Ap. Pavel în Rom 16,3. De fapt, nu trebuie uitat nici faptul că Sf. Pavel a stat la Efes aproape 3 ani (F.Ap. 20,31), timp în care a avut posibilitatea să cunoască o mulțime de evrei, poate mulți din cei salutați chiar în Epistolă.

Lipsa cap. 16 din unele manuscrise vechi se poate explica prin *intenția liturgică* ce a stat la baza multiplicării acestei epistole și cu care ocazie acest capitol n-a mai fost copiat, avându-se în vedere faptul că nu putea să slujească drept pericopă liturgică.

Așadar, se poate afirma că toate cele expuse ca teze, împotriva unității epistolei, nu pot infirma integritatea și paternitatea ei paulină.

În ceea ce privește *doxologia*, îndoielile provin numai din *locul variabil* pe care l-a avut în unele manuscrise, dar care apare în toate celelalte manuscrise, în special de dată mai nouă. Particularitățile ei de stil nu sunt convingătoare în sensul neautenticității ei, astfel că, aproape majoritatea specialiștilor socotesc doxologia parte integrantă din epistolă.

B. Analiza cuprinsului Epistolei

I. Preliminarii

Dintre toate scrierile Ap. Pavel, Epistola către Romani este, fără îndoială, cea mai importantă, ocupând locul prim în ierarhia lor. Epistola nu numai că este cea mai lungă, volumul ei numărând 16 capitole cu 433 de versete și cu 7105 cuvinte, volum superior oricărei alte scrieri didactice a N.T., dar ea este și cea mai bogată din punct de vedere doctrinar, având în vedere problemele dogmatice tratate de o profunzime, claritate și forță unice. Aceste caracteristici au constituit pentru mulți teologi și exegeți, în special protestanți „sirena” atragerii lor în capcana supraevaluării acesteia, apreciind-o nu ca fiind o epistolă, ci mai degrabă un „tratată teologic” sau chiar „Summa Theologiae Pauli”.

Luther, lăsându-se indus în eroare de aparențe, a și decretat-o ca atare, făcând din ea pivotul de căpetenie al dogmaticii sale.

Epistola către Romani rămâne însă numai o epistolă, dar, e adevărat, una dintre cele mai de seamă dintre scrierile pauline. Ea rămâne numai o epistolă pentru că poartă vizibil toate semnele distinctive ale genului epistolar. *Romani* nu rezumă și nici nu epuizează întreaga doctrină paulină, ca atare, nu poate sta în locul celorlalte epistole pauline, ci alături de ele sau, cel mult, în fruntea lor. *Romani* este parte din întregul doctrinei pauline și nu doctrina paulină prin excelență. Privită din această perspectivă se poate spune că lipsesc din ea, spre exemplu, câteva din învățăturile pauline semnificative și care dau conturul întregii teologii pauline: doctrina despre Biserică, Eshatologia etc.

Specificul teologiei Epistolei către Romani este eminent soteriologic, având ca idee principală îndreptarea prin credință și roadele ei, idee dezvoltată din tema centrală a epistolei, și anume „Evanghelia propovăduită de Pavel”, în care se descoperă dreptatea lui Dumnezeu, este putere spre mântuirea tuturor celor care o primesc cu credință. (Rom 1, 16-17)

II. Structura planului doctrinar al Epistolei

Adresă și salutare (1,1-7)

Rugăciunea de mulțumire (1,8-15)

Partea întâi – doctrinar-teologică (1,16-11,36)

I. Îndreptarea prin credință și roadele îndreptării (1,16-8,39)

A. Îndreptarea

1. enunțarea temei (1,16-17)

2. universalitatea păcatului (1,18-3,20)

3. îndreptarea prin credință (3,21-4,25)

B. Roadele îndreptării

1. enunțarea temei 5,1-11

2. eliberarea de păcat, moarte și Lege (5,12-7,25)

3. viața în Duhul (cap. 8)

II. Situația poporului ales (9-11)

Partea a doua - parenetică (12,1-15,13)

1. Viața creștină-jertfă lui Dumnezeu (12,1-2)

2. Buna folosire a harismelor (12,3-8)

3. Creștinii și autoritatea de stat (13,1-14)

4. Cei tari și cei slabi (14,1-15,13)

Epilog (15,14 - 16,23)

1. Explicații personale (15,14-23)

2. Recomandarea diaconiței Febe (16,1-3)

3. Salutări nominale (16,3-16)

4. Un ultim avertisment (16,17-20)

5. Salutări ale însoțitorilor Apostolului (16,21-25)

Doxologie (16,26-27)

III. Cuprinsul Epistolei

1. Adresă și salutare (1,1-7)

În **adresă și salutare** Sf. Pavel se prezintă pe sine ca fiind Apostol al lui Iisus Hristos, chemat de El direct și rânduit pentru vestirea Evangheliei lui Dumnezeu, cea vestită mai înainte prin sfinții proroci. Conținutul acestei Evanghelii e persoana lui Iisus Hristos, înțeleasă în dubla sa dimensiune: umană și divină.

Dimensiunea **umană** e subliniată prin cuvintele „ *Cel născut din sămânța lui David, după trup*” (1,3), iar cea **divină** prin accentuarea semnificației teologice a Învierii Sale din morți, prin care Apostolul Îl contemplă ca fiind rânduit Fiul al lui Dumnezeu, întru putere (1,4).

Calitatea divină a apostolatului său, Pavel o subliniază prin a arăta că harul și apostolia sa le-a primit tocmai de la acest Iisus Dumnezeu, Înviat din morți și prin care și ei, creștinii romani, sunt chemați la ascultarea credinței (1,5-6).

2. Rugăciunea de mulțumire (1,8-15)

În rugăciunea de mulțumire apostolul înalță un gând de recunoștință lui Dumnezeu pentru credința cititorilor săi, care se vestește în toată lumea și la sporirea căreia a contribuit și el prin rugăciunile sale (1,9-10). Aceste versete pot constitui un temei în susținerea adevărului puterii rugăciunii mijlocitoare: credința unuia crește și sporește în urma rugăciunii altuia. Apostolul exprimă în acest context și intenția sa expresă de a-i vizita pe creștinii romani, nădăjduind într-o mângâiere reciprocă prin credința lor comună (1,12)

3. Îndreptarea prin credință și roadele ei (1,16 - 8,39)

a. Dreptatea lui Dumnezeu (¹ dikaiosūnh toā qeoā)

În înțelesul strict al noțiunii, dreptatea ca stare de fapt cere restabilirea și readucerea în stare normală a tuturor raporturilor normale de drept încălcate de cineva. Aceasta se poate face numai atunci când se pune în cumpănă un echivalent, care corespunde cu gravitatea în care au fost alterate raporturile normale de drept. În cazul omenirii, neascultarea și păcatele oamenilor au jignit majestatea lui Dumnezeu și au alterat raporturile normale dintre ei și Dumnezeu. Pentru reluarea relației normale cu Dumnezeu, omul, fiind mărginit, nu putea să dea lui Dumnezeu, Cel nemărginit, satisfacția necesară. Dreptatea lui Dumnezeu jignită cerea însă o satisfacție corespunzătoare măreției ființei Sale. Această satisfacție nemărginită și reabilitare a dreptății dumnezeiești lezată de păcat și neascultare a dat-o numai Iisus Hristos prin jertfa Sa adusă Tatălui.

Așadar, dreptatea lui Dumnezeu care se arată în Evanghelie este aceea pe care Dumnezeu a întruchipat-o în opera de mântuire împlinită de Mântuitorul Hristos prin moartea Sa mântuitoare pe cruce, pentru păcatele omenirii, singura care a fost în măsură să-L împace din nou pe Dumnezeu cu om și să restabilească comuniunea cu el. Dreptatea lui Dumnezeu se descoperă în Evanghelie, care e putere a lui Dumnezeu spre mântuire (1,16-17), întrucât numai prin intermediul acesteia ea este făcută cunoscută oamenilor.

Așadar, Ap. Pavel a făcut din această temă (dreptatea lui Dumnezeu –descoperită prin Evanghelie), identificată cu conținutul operei mântuitoare și care se însușește de om prin credință, centrul Evangheliei sale. Opera de mântuire se prezintă ca dreptate a lui Dumnezeu în virtutea faptului că Acesta i-a întins omului mâna spre a face ceea ce el însuși nu putea: restabilirea relației și a comuniunii originale dintre el și Dumnezeu, alterată prin păcat.

b. Universalitatea stării de păcat

În contrast cu dreptatea mântuitoare a lui Dumnezeu, mânia Sa se descoperă atât în raport cu iudeii, cât și cu păgânii. Într-o pericopă împrumutată din *Înțelepciunea lui Solomon* (13,1-9), apostolul arată că păgânii ar fi trebuit să-L cunoască pe Creator chiar și numai *din contemplarea admirabilelor fapte ale creației* : „*Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înțelegându-se din fapte, adică veșnica Lui putere și dumnezeire, așa ca ei să fie fără cuvânt de apărare*” (Rom. 1,20): „*Ei însă s-au închinat lucrurilor create și făpturilor, schimbând slava lui Dumnezeu, Celui nescricăcios, întru asemănarea chipului omului celui stricăcios... slujind făpturii în locul Făcătorului*” (Rom. 1,23-25). Iar degradarea morală în care au ajuns femeile și bărbații, schimbând rânduiala firii actului conjugal (Rom. 1,26-27), este tocmai consecința idolatriei lor sau a necunoașterii lui Dumnezeu (*Înțelep. lui Solomon* 14,23-31).

Ideea este continuată cu referire la **iudei**, care, cu toate că au avut Legea, comit fapte care le atrage, la fel, mânia dumnezeiască. În acest sens, Ap. Pavel arată, spre exemplificare, că dacă cineva se face judecător al altora, iar el se comportă ca și cei pe care-i judecă, nu va fi cruțat de mânia divină (Rom 2,1-4, 21-23). Nici Legea, nici tăierea împrejur, nici faptul de a avea Scripturile nu dispensează pe iudeu de la făptuirea Legii, toți urmând să dea socoteală lui Dumnezeu, fiind răsplătiți, sau pedepsiți, după faptele lor.

Păgânii sunt, în viziunea apostolului, lipsiți de avantajul unei legi revelate, dar ei pot urma legea cea scrisă în inimile lor (Rom 2,14-15). În virtutea acestei legi naturale, înscrisă în conștiința lor, păgânii vor cădea și ei sub incidența judecății.

Ap. Pavel recunoaște iudeului cinstea și calitatea de a aparține poporului ales, numai că această apartenență nu-i asigură iudeului în mod neapărat mântuirea. Legea, normă exterioară, n-are alt rol, în viziunea apostolului, decât de a face mai evidentă învinovățirea conștiinței în fața păcatului. În acest sens, apostolul face un prim pas în argumentarea temei: *în afara Evangheliei nu există în lume decât păcat și pedeapsă pentru păcat*.

Astfel, apostolul creează cadrul de trecere la expunerea tezei formulate la începutul epistolei: *dreptatea lui Dumnezeu se descoperă din credință și spre credință* (Rom 1,17).

c. Îndreptarea prin credință

Din universalitatea stării de păcat apostolul deduce în continuare necesitatea universală de mântuire și afirmă că aceasta poate fi dobândită numai prin Iisus Hristos (Rom. 3,21-31). Iată cum argumentează

apostolul: „Dreptatea lui Dumnezeu vine prin credința în Iisus Hristos, *pentru toți* și peste toți cei care cred, întrucât nu este deosebire. Fiindcă toți au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu; îndreptându-se în dar, cu harul Lui, prin răscumpărarea cea întru Hristos Iisus, *pe Care Dumnezeu L-a rânduit (jertfă de) ispășire...*” (Rom. 3,22-25), adică, mijlocul prin care Dumnezeu a instrumentat curățirea de păcate a celor ce cred în jertfa sângelui Său. Apostolul vrea să spună că omul nu se poate mântui singur, așa precum un înlănțuit nu se poate elibera doar cu puterile-i proprii. Omul se îndreaptă doar prin credință și nu prin faptele Legii, ceea ce înseamnă că dreptatea lui Dumnezeu mântuitoare s-a arătat în lume fără concursul Legii.

Sunt puse, așadar, aici, față-n față două regimuri diferite: *cel al Legii*, păstrător al conștiinței păcatului și *cel al credinței*, îndreptător din păcat.

În sprijinul tezei îndreptării prin credință, Apostolul citează *cazul lui Avraam* din V.T. (Rom. 4,1-25). În tradiția mozaică Avraam era un model al omului îndreptat prin fapte. Ap. Pavel arată însă,, cu dovezile Scripturii, în ce a constat, de fapt, adevărata dreptate a lui Avraam:

1. **Din credință** (Rom. 4,1-8). Avraam *a crezut lui Dumnezeu* și i s-a socotit lui ca dreptate. El prefigurează astfel credința și îndreptarea aduse prin Iisus Hristos.
2. **Dreptatea lui Avraam fără tăierea împrejur**, el fiind declarat drept înainte de a fi fost tăiat împrejur, semnul tăierii împrejur primindu-l doar ca pecete a dreptății lui din vremea netăierii împrejur (Rom. 4,9-12). Există astfel, în raport cu Avraam, o *filiație spirituală*, care nu se întemeiază pe circumciziune, întrucât Avraam și seminția lui au primit făgăduința că vor moșteni lumea nu prin observarea unei legi, care nu exista, în acest sens, ci prin dreptatea cea din credință (Rom. 4,13).
3. **Dreptatea lui Avraam fără Lege** (Rom. 4,13-17). Apostolul arată că moștenirea făgăduinței este din credință și rămâne sigură pentru toți urmașii, nu numai pentru cei ce țin de Lege, ci și pentru cei ce țin de credința lui Avraam, care este părinte al tuturor (Rom. 4,16). Așadar, apostolul îl consideră pe Avraam ca pe un părinte, ca pe un model al neamurilor care au crezut și vor crede.
4. **Împlinirea credinței de către Avraam în viața sa** (Rom. 4,18-25). În contextul făgăduințelor Avraam a crezut în Dumnezeu și nu s-a îndoit că, Cel care a făgăduit, are puterea să învie miraculos atât trupul său amorțit (Rom. 4,19), cât și amorțirea pântecelui Sarrei, soția sa. Prin aceasta, Avraam anticipa credința creștină, socotindu-se și pentru noi, cei care credem, credința ca îndreptare din păcatele noastre (Rom. 4,24-25).

d. Roadele îndreptării prin credință

După ce Ap. Pavel a clarificat problema îndreptării prin credință, el prezintă în continuare roadele acestei îndreptări (Rom. 5,1-11), procedând la o confruntare amănunțită între Adam, căpetenia omenirii căzute în păcat, și a doilea Adam, adică Hristos, căpetenia omenirii trecută în stare harică (Rom. 5,12-21).

Roadele îndreptării prin credință, așa cum le are Ap.Pavel în viziunea sa, sunt:

1. *Chezășuirea mântuirii*, care este dată în iubirea lui Dumnezeu și în darul Duhului Sfânt (Rom.5,5). Prin Iisus Hristos noi (creștinii) am dobândit *intrarea la Dumnezeu*, iar dragostea lui Dumnezeu pentru noi s-a descoperit în aceea că, încă fiind noi păcătoși, Hristos S-a adus jertfă pentru noi (Rom.5,8). Concluzia apostolului este că, dacă pe când eram încă vrăjmași cu Dumnezeu ne-am împăcat prin moartea Fiului Său, cu atât mai mult, împăcați fiind acum, ne vom mântui prin viața Lui (Rom. 5,10).
2. *Omul cel nou și omenirea cea nouă* (Rom, 5,12-21). Greșeala lui Adam a adus în lume moartea, dar harul venit prin dreptatea săvârșită de Hristos și prin ascultarea Sa (Rom. 5,18-19) a adus îndreptarea care dă o nouă viață (Rom. 5,21), reparându-se astfel greșeala primului Adam.
3. *Înnoirea vieții dobândită în moarte și înviere prin botez* (Rom. 6,1-14). Eliberat de sub tirania păcatului, omul cel vechi se sfințește prin lepădarea trupului păcatului în botez (Rom.6,4-5), iar în starea vieții celei înnoite prin botez, omul devine capabil să reziste asalturilor păcatului, posedând o libertate față de acesta (6,6) și având posibilitatea să viețuiască mai departe, împreună cu Hristos (6,8) și să intre în slujba lui Dumnezeu, a cărei roadă este sfințirea spre viața veșnică: „Dar acum, izbăviți fiind de păcat și robi făcându-vă lui Dumnezeu, aveți roda voastră spre sfințire,iar sfârșitul

este viața veșnică” (6,22). Așadar, capitolul 6 rezumă întreaga teologie baptismală paulină. În acest sens sunt subliniate câteva caracteristici fundamentale ale teologiei Botezului:

a. **caracterul expiator al Botezului**, care este asemănat, în ceea ce privește efectul său, cu moartea lui Hristos: „Ne-am îngropat cu El, în moarte, prin Botez, -pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa și noi să umblăm întru înnoirea vieții; căci dacă am crescut împreună cu El, prin asemănarea morții Lui, atunci vom fi părtași și ai învierii Lui. Cunoscând aceasta că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului...” (6,4-6)

b. **noua calitate a vieții dobândită prin botez** - asemănătoare celei a lui Hristos, dobândită prin Înviere: „Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și viețui împreună cu El, știind că Hristos, înviat din morți, nu mai moare...” (6,8-9). Așadar, în actul Botezului se produce concomitent atât moartea omului vechi (6,4-6), cât și învierea lui pentru viața nemuritoare (6,8-9).

4. **Eliberarea de sub jugul Legii** (Rom. 7,1-6). Botezul operează și o altă eliberare, și anume, cea de sub jugul Legii. Creștinii, subliniază Ap. Pavel, nu mai sunt supuși Legii prin Hristos după ce ei au murit în botez, așa precum o soție nu mai este supusă bărbatului ei, dacă acesta a murit (7,2). Legea fiind desființată în trupul lui Hristos (7,4), creștinii sunt astfel eliberați spre a sluji întru înnoirea duhului, iar nu întru vechimea slovei (:5-6). Legea e foarte bună și sfântă – spune Ap. Pavel –, dar ea însăși singură nu poate aduce îndreptarea. Legea este pentru om o lumină a conștiinței, dar nu oferă omului forța interioară necesară prevenirii și eliminării păcatului. Dimpotrivă, ea este oarecum pricină spre păcat, făcând păcatul mai evident, deci mai vinovat (7,7-8). Dar a venit, totuși, izbăvirea prin Iisus Hristos și împărăția vieții în duh, inaugurată prin Iisus Hristos, care nu e altceva decât obiectul însuși al promisiunilor lui Dumnezeu făcute în timpul V.T.
5. **Viața în Duhul** (cap. 8). Omul îndreptat în Iisus Hristos prin credință, dobândește viața în duh, care a înlocuit păcatul și moartea. Astfel, legea duhului vieții în Hristos Iisus se impune cu supremație și cu putere eliberatoare (8,2). Venind în lume, întru asemănarea trupului păcatului și aducându-Se pe Sine jertfă pentru păcat, Hristos a osândit păcatul în trup, sfărâmând puterea lui. (Rom 8,3b). Unit cu Hristos, omul este izbăvit de dorința trupului, care este moarte (8,6), astfel că primind viața în duh pentru îndreptare, trupurile cele muritoare devin nemuritoare (8,11). Prin această locuire a Duhului în om, el devine fiul lui Dumnezeu. Așadar, marele rod al îndreptării este *filiația divină* (8,13-16), în care calitate, omul dobândește cel mai mare dar: moștenirea lui Dumnezeu, adică comuniunea veșnică cu El.

Ceea ce impresionează aici este viziunea paulină potrivit căreia și natura întreagă, adică cosmosul întreg va fi eliberat de robia stricăciunii pentru a participa la această nouă stare a omului de fiu al lui Dumnezeu (8,20) chemat la mărire (8,30). Așadar, natura întreagă e solidară cu destinul omul atât în cădere, cât și în izbăvire și mărire.

Pericopa 8,29-30 nu trebuie interpretată în sensul *predestinării* din partea lui Dumnezeu doar a unora, pe care „mai înainte i-a hotărât” (8,29), să fie beneficiarii mântuirii Sale. Expresiile „i-a cunoscut mai înainte”, „mai înainte i-a și hotărât” (8,29) se referă doar la preștiința lui Dumnezeu, în virtutea căruia atribut El știe din veci cine va colabora cu harul Său și se va mântui, și cine îl va respinge, și va fi astfel osândit. Prin urmare, preștiința lui Dumnezeu nu este cauză anticipată a mântuirii sau osândirii omului. *Caracterul universalist* al acestei „predeterminări” este dat de *dezideratul-țintă* –, „să fie asemenea chipului Fiului Său” (8,29). Or, fiecare om este făcut după chipul lui Dumnezeu, deci și al lui Iisus. Prin urmare, toți sunt chemați să fie asemenea Fiului, adică să ajungă la „statura de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (Efes. 4, 13), ca Om. Iar această statură, ca Om, a dobândit-o prin actul Învierii, când umanitatea Sa a fost înduhovnicită, penetrată de energiile Duhului Sfânt, primind caracteristicile neprihănirii. Efectul Învierii asupra umanității lui Iisus s-a răsfrânt implicit asupra fiecărui om, prezent prin umanitatea lui, în umanitatea lui Iisus. Așadar, toți oamenii sunt chemați și hotărâți din veci să

realizeze în umanitatea lor, ceea ce potențial le-a fost oferit prin Învierea lui Iisus – îndumnezeirea, care, în dinamismul său, înseamnă a deveni zi de zi tot mai asemenea „chipului Fiului Său”.

Între începutul și finalul planului lui Dumnezeu există 3 etape (8,30):

- *i-a chemat* (Rom.1,6; 8,28)
- *i-a socotit drepti* (Rom. 3,24.28; 4,2; 5,1.9)
- *i-a preamărit* (Rom.8,17; Col.1,27; 3,4)

Ceea ce se poate observa clar din textele citate este caracterul universal al acestei chemări și nici într-un caz particularizarea ei. Chemarea și preamărirea veșnică sunt condiționate nu de un act predestinativ al lui Dumnezeu, ci de iubirea adresată lui Dumnezeu de către om. Versetul anterior 8,28 lămurește ce înseamnă „predestinarea” lui Dumnezeu, din veci: „**Știm că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce-l iubesc pe El, celor chemați după voia Lui**”. Accentul cade în acest verset pe cuvintele:

- **știm** – exprimarea este la Plural, adică toți cunoaștem cele la care se referă versetele următoare 29-30

- **toate le lucrează spre binele celor ce-l iubesc** – îndemnul al iubirea lui Dumnezeu este un deziderat universal

- **chemați după voia Lui** – voia lui Dumnezeu este ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoașterea adevărului să vină (I Tim. 2,4).

Așadar, pericopa Rom. 8,29-30 nu poate fi invocată ac suport pentru argumentarea predestinației divine, în sensul profesat de teologia protestantă.

4. Situația poporului ales în iconomia mântuirii (cap. 9-11)

Un capitol interesant al teologiei Epistolei către Romani îl constituie clarificarea noii poziții a poporului ales în iconomia mântuirii. În prima parte a epistolei, în cap. 1-8, apostolul a prezentat planul de mântuire al lui Dumnezeu cu lumea. Întrebarea care se pune este: „Care este situația lui Israel în acest plan?”. Faptul că iudeii refuză să accepte Evanghelia, care este putere a lui Dumnezeu spre mântuirea a tot celui ce crede, iudeului întâi și apoi elinului (1,17), pare să contrazică planul schițat de apostol, de aceea, Ap. Pavel prezintă, în stilul diatribei, rolul poporului lui Israel în iconomia mântuirii.

Mai întâi, apostolul amintește privilegiile acestui popor:

- a. *Adopțiunea divină*
- b. *Faptul că Dumnezeu a locuit în mijlocul lor*
- c. *Legământul cu patriarhii și cu Moise*
- d. *Legea care a fost dată – expresie a voinței lui Iahve*
- e. *Făgăduințele mesianice*
- f. *Faptul că Hristos S-a născut iudeu după trup* (9,1-5)

După această introducere, apostolul dezvoltă în continuare expunerea sa cu privire la această problemă în trei etape:

1. **Dumnezeu este Stăpân absolut. Alegerea căii spre mântuire de către Dumnezeu.**

În viziunea apostolului, Dumnezeu este liber să aleagă pe beneficiarii bunăvoinței Sale, precum și instrumentele planurilor Sale. Această libertate a lui Dumnezeu este ilustrată prin tema, eminentă biblică, după care moștenirea făgăduinței nu aparține în mod necesar întâiului născut. Spre exemplu, dintre doi fii ai lui Avraam a fost ales cel mai mic, Isaac, și nu Ismael potrivit Legii (9,13) sau, un alt exemplu, felul în care Dumnezeu S-a manifestat față de Faraon nu intră în conflict cu dreptatea Lui, iar faptul că acum Dumnezeu își arată mila prin aceea că făgăduințele respinse de iudei sunt oferite păgânilor este un act al lui Dumnezeu pe care, de altfel, Scriptura V.T. l-a prezis (9,6. 25-26).

2. **Misterul necredinței iudeilor.**

Apostolul subliniază în continuare responsabilitatea umană așa cum apare ea în taina necredinței iudeilor. Pentru aceștia Hristos a fost o piatră de poticnire. Ei nu s-au supus planului lui Dumnezeu, căutând să

realizeze o dreptate proprie din faptele Legii, lepădând îndreptarea pe care a adus-o Hristos. Însă mântuirea nu poate fi obținută, în viziunea apostolului, decât prin mărturisirea credinței în Hristos, ca Domn și Mântuitor (10,9-10). Această credință este, de fapt, Evanghelia propovăduită de Pavel. Prin faptul că nu s-au supus Evangheliei, iudeii s-au arătat încă o dată un popor neascultător și împotriva-I grăitor (10,21).

3. Dumnezeu – credincios făgăduinței Sale

Totuși, Dumnezeu l-a ales pe acest popor și El rămâne credincios făgăduinței Sale. Cu toate că acest popor s-a arătat necredincios, Dumnezeu nu l-a lepădat, răstăcirea lui ne-echivalând cu o excludere. De fapt, unii iudei au crezut, iar aceștia reprezintă *rămășița* pe care au prevestit-o profeții că se va mântui. Această rămășiță reprezintă o cheazășie a restaurării finale a lui Israel (11,4-5). Respingând credința în Hristos, iudeii au lăsat loc și drum liber convertirii păgânilor. Aceștia din urmă (păgânii) sunt mlădițele de măslin sălbatic (11,17-20) altoite pe tulpina măslinului celui bun.

În acest context, Ap. Pavel prevestește că va veni ziua când iudeii se vor converti la Hristos (11,26) și vor fi primiți în mila dumnezeiască, ceea ce-l face pe apostol să înalțe un imn milei dumnezeiești (11,33-36).

Nota dominantă a teologiei epistolei este că în ea se regăsește pas cu pas întreaga bogăție a mesajului apostolic.

5. Partea parenetică (12,1-15,13)

În continuare marile teme dogmatice ale epistolei către Romani trec pe plan secundar. În partea a doua parenetică, Sfântul Pavel caută să înfățișeze exigențele chemării creștine 12,1-15,13.

a. Creștinii trebuie să se ofere integral lui Hristos, ca o jertfă vie, realizând o adevărată închinare duhovnicească în trup (12,1)

b. Harismele trebuie să se manifeste în Biserică spre binele comun al creștinilor (12,5-10).

c. Principiul vieții creștine trebuie să fie iubirea care trebuie să îmbrățișeze deopotrivă pe frați și pe vrăjmași. Concluzia-sfat a Apostolului este: „*Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele*” (12,21).

d. În 13,1-7 Sfântul Pavel subliniază datoria creștinilor de a se supune din conștiință autorităților de stat. Orice stăpânire este de la Dumnezeu și slujitoarea Lui și instrument al iubirii sau al mâniei Sale (13,1-7). Pericopa cuprinsă în cap.13, 12-14 în care apar metaforele: *întunericul și lumina*, simbolizând sfârșitul Legii vechi și începutul celei noi, este cea care l-a convertit pe Fericitul Augustin: „*Noaptea e pe sfârșite; ziua este aproape. Să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Să umblăm cuviincios ca ziua: nu în ospețe și în beții, nu în desfrânări și în fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă*”.

e. În cap. 14 Apostolul stăruie pe larg asupra stării concrete de morală creștină. *Cei tari* sunt cei a căror credință este puternică, statornică, iar *cei slabi* sunt creștinii a căror credință nu este suficient de luminată și care nu au convingeri atât de puternice ca să poată acționa cu toată siguranța vieții creștine. Apostolul sfătuiește ca cei tari să nu fie pricină de sminteală pentru cei mai slabi prin comportamentul lor. Pentru a-i determina la o astfel de atitudine, Apostolul invocă exemplul lui Hristos: „Că și Hristos n-a căutat plăcerea Sa...” (15,3). Apoi, rezumă într-o urare plină de căldură principalele teme ale epistolei, concretizându-se o adevărată concluzie (15,4-21).

În **epilog** Sfântul Pavel arată romanilor motivele pentru care le scrie: deși este o Biserică pe care n-a întemeiat-o personal, dorește să o viziteze cât mai curând, în drumul său spre Spania. În acest sens, le cere creștinilor romani să se roage pentru el pentru a scăpa de necredința iudeilor.

În 16,2 Apostolul o recomandă pe Febe care este și purtătoarea epistolei. Urmează apoi o listă întreagă de salutări personale și, pe neașteptate, o punere în gardă în fața pericolului pe care îl prezintă ereticii (16,17-20). Desigur, e vorba de iudaizanți.

Însoțitorii lui Pavel îi salută și ei pe creștinii din Roma, între aceștia evidențiindu-se Terțius, probabil secretarul lui Pavel, cel care a și scris epistola.

Epistola se încheie cu o binecuvântare și cu o cântare de slavă și mărire – Doxologia 16,24-28.

C. Bibliografie selectivă

- Otto Michel**, *Der Brief an die Römer*, Tübingen 1977
- F.F. Bruce**, *The Epistle to the Romans: An Introduction and Commentary*, The Tyndale New Testament Commentaries. Grand Rapids: Wm.B.Eerdmans Publishing Co., 1963
- C.K. Barrett**, *A Commentary on the Epistle to the Romans*, Harper's New Testament Commentaries, New York 1957
- Douglas Moo**, *The Epistle to the Romans*, The New International Commentary on the New Testament, Grand Rapids, Michigan-Cambridge 1996
- Iosif Olariu**, *Epistolele sf. Ap. Pavel către Romani, Corinteni, Galateni și Efeseni*, în R.T., V, 1911, nr. 8
- A. Robert A. Feuillet**, *Introduction à la Bible*, Paris 1959
- B. Rigaux**, *Saint Paul et ses Lettres*, Studia Neotestamentica 2, Paris-Bruges 1962
- Donald Guthrie**, *New Testament Introduction*, Downers Grove, Illinois S.U.A, 1990
- Raymond Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, O. Carm**, *Introducere și comentariu la Sf. Scriptură*, vol. I, trad. și prelucrare pentru limba română de Dumitru Groșan, Târgu-Lăpuș 2005
- Raymond Brown**, *An Introduction to the New Testament*, New York 1997
- W.G. Kummel**, *Einleitung in das Neue Testament*, Heidelberg 1993
- Vasile Gheorghiu**, *Introducerea în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou*, Cernăuți 1929
- Studiul Noului Testament**, Manual pentru Institutele Teologice, București 1977, pp.114-115.
- Silviu I. Negruțiu, Dan E. Moldovan, Florin Codrea, Mirela Mățăoanu, Stelian Tofană** (coordonator), *Cercetarea biblică noutestamentară românească – Ghid bibliografic - Cluj-Napoca* 2004
- N.Walter**, *Zur Interpretation von Romer 9-11*, în ZThk 81, 1984, pp.172-195
- Grigorie Marcu**, *Obârșia ierusalimiteană Bisericii din Roma*, în M.M.S., XXXVIII, nr.7-8, 1962, pp. 549-566.
- Idem**, *Episcopatul roman al Sf. Ap. Petru în lumina Noușului Testament*, în „Ortodoxia”, I, nr.4, 1949, pp.116-129.
- Idem**, *Cine este Egw din capitolul 7 al Epistolei către Romani ?*, în M.A., IV, 1959, nr. 7-8, pp. 514-521.
- Emanoil Paraschivaș**, *Epistola către Romani a Sf. Ap. Pavel*, în „Ortodoxia”, XLIII, 1991, nr. 1, pp. 182-195

EPISTOLA I CĂTRE CORINTENI

A. Preliminarii isagogice

Situat la extremitatea meridională a îngustului istm care unește Peloponezul cu Grecia continentală, Corintul a fost unul din cele mai populate orașe ale antichității și mai prosper datorită așezării sale între două mări, dar mai ales traficului comercial care lega Occidentul de Orient. Prin poziția sa geografică, Corintul urma să joace un rol important în istoria Greciei antice și alumii mediteraneene

Din punct de vedere cultural, Corintul constituie o sinteză a culturii greco-romane și orientale. Intrând în conflict chiar cu Roma geloasă este distrus de Lucius Mummius în anul 146 î.d.Hr., dar este restaurat complet din porunca lui Iulius Cezar în anul 46 î.Hr, primind numele de Laus Julii și devinind colonie romană.

Augustus îl ridică la rangul de capitală a provinciei proconsulare Ahaia, în care își avea reședința un proconsul.

În secolul întâi creștin, populația Corintului era eterogenă, formată din băștinași și emigranți veniți din toate colțurile Imperiului. În centrul orașului, pe Acropole, trona măreț templul Afroдитеi, care contrasta cu ceea ce a însemnat pentru populația cetății, și anume, centrul desfrânării, ridicată la rang de cult, alimentat de 1000 de ierodule, adică femeii care se prostituau în numele zeiței, făcând din Corint centrul prin excelență al dezastrului moral al lumii antice, fapt exprimat foarte bine prin dictonul: „*a trăi ca la Corint*”, expresie ce a devenit de ocară chiar și pentru păgâni.

Corintul era și unul din marile centre sclavagiste ale Imperiului, astfel că dintr-o populație de 600.000 de locuitori, aproximativ 400.000 erau sclavi, ceea ce reprezenta 2/3 din populație.

Gloria, puterea și viața acestui oraș metropolă au fost înmormântate pentru totdeauna de flagelul jugului turcesc. Pe vatra cetății de altădată n-au mai rămas astăzi decât câteva ruine neânsemnate, vstigi interesante doar pentru cercetătorii pământului grecesc. Corintul de astăzi este un alt orașel, clădit la o oarecare depărtare de vatra vechii cetăți.

Apostolul vizitează Corintul la întoarcerea din Atena, în a doua călătorie misionară, probabil în primăvara anului 51 d.Hr, întemeind Biserica din această cetate și făcând numeroase alte convertiri în răstimpul celor 18 luni cât a rămas aici, sfârșitul anului 50 - vara anului 52. Aici Pavel i-a întâlnit pe soții Aquila și Priscila, refugiați din Roma în urma edictului de expulzare a evreilor din capitala Cezarilor, anul 49 d. Hr. Acest cuplu se îndeletnicea cu confecționarea de corturi, meserie practică și de Ap. Pavel. Pentru că nu este menționată nicăieri convertirea lor, putem presupune că ei erau deja creștini când Ap. Pavel i-a întâlnit.

Ap. Pavel propovăduiește mai întâi în sinagogă, însă curând iudeii l-au alungat, episod relatat în F.Ap. cap.18. Apostolul este târât în fața tribunalului, dar proconsulul Galion, fratele filosofului Seneca, îl va găsi nevinovat, astfel că-i alungă pe iudeii de la tribunal.

Crispus, mai marele sinagogii, se convertește la predica Sf. Pavel și este botezat chiar de către Apostol. Sostene, urmașul lui Crispus, este bătut cumplit de iudei în fața sinagogii (F.Ap.18, 17). Atitudinea iudeilor față de Sostene poate fi interpretată în sensul că el i-a atârnat pe iudei să meargă la tribunal, dar alungați fiind și neavând succes, se răzbună pe el, bătându-l. Poate că acesta a fost motivul care-l determină pe Sostene să se convertească, astfel că două piese importante ale lumii iudaice devin apropiați ai Sf. Pavel. Dar, majoritatea convertiților în Corint aparțin păturii sărace a populației.

Activitatea misionară în Corint este continuată, după alungarea Apostolului Pavel, de către un misionar ambulant, sosit aici, „*puternic în Scripturi*”, pe nume Apollo și care are un succes deosebit.

Sf. Pavel revine în Corint în a treia călătorie misionară, când rămâne în cetate pentru o perioadă 3 luni (cf. F.Ap.20, 3).

În Corint, Sf. Pavel se confruntă cu 2 lumi, cu 2 culturi: *greco-păgâno-creștină* și *iudeo-creștină*. Din acest punct de vedere, Epistola I către Corinteni se arată a fi, prin excelență, epistola „diferenței de culturi”, apostolul făcând aici o sinteză a Evangheliei sale, singura care se preta la caracteristicile celor două lumi. Pe acest colorat fond cultural și religios, apostolul Pavel începe munca sa de propovăduire a noii învățături creștine și o face cu succes. Dar, comunitatea corinteană, poate tocmai datorită acestei diferențe de culturi, i-a dat mult de lucru Apostolului, problemele abordate fiind mai mult de natură morală, cultică, disciplinară și mai puțin doctrinară. Singura problemă doctrinară majoră, abordată de Apostol, este una de natură eshatologică, tratată în cap. 15 : realitatea învierii morților și natura trupurilor înviate.

I. Împrejurările, locul și data scrierii Epistolei

În timp ce Apostolul se găsea în Efes, în timpul călătoriei a III-a misionare, el scrie și adresează comunității din Corint o epistolă, numită de mulți exegeți „*precanonică*” și care probabil s-a pierdut. Informația despre scrierea ei se găsește în I Cor 5,9: „*v-am scris în epistolă să nu vă amestecați cu desfrânații*”. Corespondența Sf. Pavel cu Corinteni este generată de 2 aspecte:

1. primirea unor informații
2. nevoia de lămuriri

În epistola I Corinteni canonică (5,9), Apostolul Pavel îi avertizează pe creștini să nu se amestece cu desfrânații. Ceva mai târziu, Sf. Pavel a fost **informat**, în Efes, prin oameni din casa lui Hloe (I Cor.1,11), iar apoi printr-o delegație oficială formată din Stefanos, Fortunat și Ahaicus (I Cor. 16,17), de următoarele fapte:

1. că s-au format în Corint unele partide religioase, care scindau unitatea Bisericii (1, 12-17);
2. că există unii care îi contestă autoritatea apostolică (2, 1-3);
3. că în Corint creștinii se înfățișează, cu problemele lor, în fața tribunalelor păgâne, fără a încerca rezolvarea lor în interiorul comunității;

4. de scandalurile ivite în comunitatea corinteană, în special legate de viața liturgică.

Cât privește aspectul **lămuririlor**, Corinteni îi trimiseseră Ap. Pavel o scrisoare în Efes, cerându-i să-i lămurească asupra unor probleme precum:

1. căsătoria, fecioria, divorțul, căsătoriile mixte, folosirea idolotitelor (cap. 7-10);
2. folosirea harismelor, precum și sfaturi legate de unele manifestări dezordonate la serviciul de cult (cap.12-14), în special la săvârșirea Sfintei Euharistii (cap.11)
3. lămuriri referitoare la îndoiala unora cu privire la învierea trupurilor (cap.15)

Probabil că respectiva scrisoare, conținând aceste informații, va fi ajuns la Ap. Pavel printr-o delegație formată din Ștefanos, Fortunat și Ahaicus (I Cor. 16,17).

B. Analiza cuprinsului Epistolei

I. Structura planului doctrinar

Adresă și salutare (1, 1-3)

Rugăciunea de mulțumire (1, 4-9)

Partea I — Dezbinările și scandalurile din Corint (1, 10- 6, 20)

1. cele 4 grupuri rivale (1, 10 – 4, 21);
2. incestuosul (5, 1-13);
3. creștinii în fața tribunalelor păgâne (6, 1-11);
4. despre desfrânare (6, 12-20).

Partea a II-a — Soluții date de Apostol unor probleme (cap. 7-10)

1. căsătoria și fecioria (cap. 7);
2. idolotitele (cap. 8-10).

Partea a III-a — Adunările liturgice și harismele (11, 1 – 14, 40)

Partea a IV-a — Învierea Domnului și învierea noastră (cap.15)

Încheierea — salutări și binecuvântarea finală (cap.16)

II. Analiza cuprinsului Epistolei

1. Adresă și salutare (1, 1-3)

În adresă și salutare, Apostolul reamintește atât calitatea sa de apostol, cât și chemarea la credință a corintenilor, pe care îi și numește sfinți. Există două feluri de sfințenie despre care vorbește Sfântul Pavel: *sfințenia sacramentală*, dobândită prin botez și *sfințenia morală*, înțeleasă ca deziderat, ca poruncă, ca țintă la care trebuie să ajungă orice creștin și care se realizează pe măsura împlinirii virtuților. Dacă Apostolul îi numește pe corinteni „sfinți” are în vedere tocmai sfințenia sacramentală, dobândită prin Botez, în virtutea căruia toți creștinii sunt numiți sfinți.

Apostolul mulțumește apoi lui Dumnezeu pentru bunurile duhovnicești pe care le-au primit creștinii corinteni din partea Lui.

2. Rugăciunea de mulțumire (1, 4-9)

Apostolul exprimă recunoștința adresată lui Dumnezeu, pentru harul primit de corinteni, prin care ei s-au îmbogățit în cuvânt și în cunoașterea Lui: „*Mulțumesc totdeauna Dumnezeului meu pentru voi, pentru harul dat vouă în Hristos Iisus. Căci prin El v-ați îmbogățit deplin în tot cuvântul și în toată cunoștința*” (1,4-5)

3. Partea I - Dezbinările și scandalurile din Corint (1, 10 - 6, 20)

a. Partidele religioase din Corint

Prima problemă abordată de Apostol vizează *combaterea diviziunilor* ivite în comunitatea corintenilor. Ap. Pavel arată, de la început, că sunt de neconceput pentru creștini rivalitățile și diviziunile dintre ei, din moment ce Hristos pentru ei rămâne unitar și neîmpărțit: "Oare s-a împărțit Hristos?" (1, 13).

În Corint își fac simțită prezența **4 grupări rivale (1,10-4,21)**

1. a lui Pavel

2. a lui Apolo. Apolo era un predicator creștin a cărui catehizație a fost completată de soții Aquila și Priscila și care vine în Corint, din Efes. Apolo are un mare succes, predica lui plăcând în special creștinilor dintre păgâni, deoarece acesta îi învăța în graiul retorilor și filosofilor elini, pe care-i studiasse în Alexandria Egiptului, patria tuturor filosofiilor, a speculațiilor și a sincretismului religios. Așadar, creștinii apreciau peste măsură la Apolo (cf. F.Ap.18, 24) valoarea retoricii și a filosofiei eline, socotindu-le aproape indispensabile pentru desăvârșire, încercându-se chiar să fie introduse în cateheza creștină.

3. a lui Hristos

4. a lui Chefa.

Din cele 4 grupări, ultimele trei contestau autoritatea lui Pavel, în timp ce prima mergea prea departe în atașamentul pe care-l păstra față de Apostol.

Sf. Pavel rezolvă problema partidelor din Corint, opunând *înțelepciunii omenești*, care a dus la aceste disensiuni, *înțelepciunea lui Dumnezeu*, manifestată în „*nebunia Crucii*”. Apostolul folosește această expresie pentru că, în special pentru creștinii recrutați dintre păgâni, acest mod de împăcare a lui Dumnezeu cu omul, prin răstignirea Fiului Său, părea foarte straniu. De aceea, pentru păgâni, evenimentul crucii se prezintă ca un act irațional, neputând să fie de nimeni înțeles. Crucea era pentru păgâni o „nebunie”, iar cinstirea ei o aberație religioasă a vremii: „*Cuvântul Crucii, pentru cei ce pier, este nebunie, dar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu*” (1,16).

Adevărata înțelepciune creștină este cea revelată de Duhul Sfânt și descoperită în taină, în „*nebunia Crucii*”, adică în jertfa Fiului lui Dumnezeu de pe Cruce, prin care Dumnezeu a împăcat lumea cu Sine. Această logică și înțelepciune a lui Dumnezeu era greu de pătruns de oameni: „*Pentru că nebunia lui Dumnezeu este mai înțeleaptă decât înțelepciunea oamenilor și slăbiciunea lui Dumnezeu mai puternică decât tăria lor*” (1,25).

Revelată de Duhul și descoperită în taină, în „*nebunia Crucii*”, adică în înțelesul și semnificația spirituală a Crucii, ea n-a putut fi pătrunsă și înțeleasă de nici unul din înțelepții acestui veac, căci dacă ar fi cunoscut-o, n-ar fi ajuns să răstignească pe Domnul Slavei (2,8).

Privită din această perspectivă duhovnicească, înțelepciunea lui Dumnezeu, adică taina Crucii, prin care Dumnezeu a unit lumea cu Sine, și nu a dezbinat-o, nu o pot primi decât oamenii duhovnicești, pentru cei firești ea fiind o nebunie. Pentru pătrunderea ei este nevoie de forțe duhovnicești: „*Omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie și nu poate să le înțeleagă, fiind judecate duhovnicește. Dar omul duhovnicesc toate le judecă...*” (2,14-15).

Așadar, manifestarea înțelepciunii lui Dumnezeu, culminând în actul crucii, prin care s-a unit cerul cu pământul, desființându-se divorțul suprem dintre cer și pământ, este o nebunie pentru cel care nu poate să înțeleagă că Dumnezeu Și-a manifestat înțelepciunea Sa, atunci când L-a jertfit pe Fiul Său, ca echivalent al unei jertfe pe care omul nu putea să o dea singur lui Dumnezeu, pentru a se împăca cu El, în urma neascultării poruncii inițiale.

În viziunea Apostolului, omul duhovnicesc se deosebește de cel firesc prin aceea că primul, primind pe Duhul Sfânt, transcende prin puterea Acestuia lumea sensibilă, pătrunzând astfel în realități existențiale pe care omul nu le poate pătrunde doar cu forțele rațiunii sau ale firescului. În taina acestora, ochiul, inima și mintea omului nu pot să pătrundă ((I Cor. 2,9).

Referindu-se la Apollo, pricină și el de dezbinare în Corint, Ap. Pavel arată că eficacitatea propovăduirii nu stă în cuvintele alese ale înțelepciunii lumești, ci în cuvintele alese ale înțelepciunii Duhului, care vine de la Dumnezeu (2,4).

Faptul neputinței de a pătrunde în această înțelepciune dumnezeiască, care a depășit pe cea omenească, este, așadar, motivul pentru care sunt între corinteni aceste dezbinări. Întrucât ei au rămas și după convertire *mai mult trupești*, umblă mai mult după omenesc, pierzând din vedere duhovnicescul. Așa se explică faptul că ei se întitulează ai lui Pavel, Petru sau Apolo, neputând să înțeleagă că aceștia nu sunt decât *slujitori ai lui Hristos și împreună lucrători* cu Dumnezeu. În lucrarea duhovnicească, aceștia n-au făcut decât să sădească și să ude, Cel care a făcut și face să rodească, fiind însă Dumnezeu. Apostolul Pavel exprimă lămurit acest lucru: *„Dar ce este Apolo? Sau ce este Pavel? Slujitori prin care ați crezut fiecare...Eu am sădit, Apolo a udat, dar Dumnezeu a făcut să crească...Căci noi ai lui Dumnezeu împreună lucrători suntem; voi sunteți ogorul lui Dumnezeu...”* (3,5-6.9).

Sf. Pavel a pus temelia în creșterea lor, care este Hristos (3, 10-11). Dar, le atrage apoi atenția să ia seama bine fiecare ce pune pe această temelie, pentru că prin lucrul bun (faptele bune), simbolizat prin aur, argint, pietre scumpe, sau prin lucrul rău (faptele rele), simbolizate prin lemne, fân, trestie, ei vor fi mântuiți sau păgubiți, pentru că lucrul fiecăruia se va face cunoscut, fiind vădit de Ziua Domnului, adică de cea a judecății finale (3, 10-15).

Pentru a le mări conștiințiozitatea în lucrarea mântuitoare, Sf. Pavel încearcă o definiție dată omului, prezentându-l pe acesta ca fiind *„templu al lui Dumnezeu”*, în care locuiește Duhul Sfânt: *„Nu știți oare că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?”* Iar sentința următoare vine să mărească valoarea acestui templu: *„De va strica cineva templul lui Dumnezeu și Dumnezeu îl va strica pe el”* (3,16-17).

Acest fapt pentru mulți pare nebunie, însă pentru a fi înțelept și pentru a putea pătrunde în această înțelepciune, trebuie să te faci *„nebun în această nebunie a înțelepciunii duhului”* (3,18-20). Iată, așadar, în ce constă nebunia înțelepciunii lui Dumnezeu - taina împăcării lumii cu Dumnezeu prin Jertfa Crucii sau a înțelepciunii Crucii. Dacă creștinii corinteni vor pătrunde această înțelepciune nu vor mai avea atunci ca stăpân decât pe Hristos, și nu pe Apolo, Petru sau pe Pavel.

În continuare, Sf. Pavel face o *caracterizare a situației de Apostol* (4, 9-14), accentuând situațiile grele prin care au trecut ei, Apostolii, din toate însă ieșind biruitori, urmându-l constant pe Hristos: lipsurile, prigoana, primejdiile etc. Din perspectiva acestei slujiri și biruințe, și corinteni, care au fost născuți în Hristos, trebuie să-L urmeze pe acest Iisus (4, 15-16), indiferent de situațiile grele la care-i expune statutul de creștin.

b. Incestuosul din Corint (5, 1-13)

Acest păcat este muștrat De Apostol cu asprime, deoarece nici între păgâni nu s-a pomenit ca cineva să cadă în păcat cu mama sa vitregă. Sfatul inițial al Apostolului este ca incestuosul să fie excomunicat: *„Să dați pe unul ca acesta satanei, spre pierrea trupului, ca duhul să se mântuiască în Ziua Domnului”* (5, 5), dar, îndeamnă apoi ca toți să curețe aluatul cel vechi pentru a deveni o frământătură nouă în aluatul lui Hristos (5,7-8). În final, Apostolul lasă să se înțeleagă posibila acceptare și revenire, în comunitate, a celui excomunicat, dacă s-a curățat de păcat și dacă se căiește.

c. Creștinii în fața tribunalelor păgâne (6,1-11)

Creștinii corinteni obișnuiau să se înfățișeze pentru rezolvarea problemelor și a disensiunilor ivite între ei în fața tribunalelor păgâne. Era, de fapt, un act normal pentru ei, pe care l-au practicat înainte deconvertire. Sf. Pavel îi muștră însă, destul de aspru, pe pentru ușurătatea cu care se înfățișau în fața judecătorilor păgâni, dezvoltând o simplă argumentație teologică: Prin Botez ei au devenit *sfinți*, așa după cum îi numește în salutarea de la începutul epistolei, în care calitate ei nu se pot prezenta în fața păgânilor, pentru a fi judecați, deoarece *„sfinții vor judeca lumea”*. Iată argumentația Apostolului: *„Îndrăznește, oare, cineva dintre voi, având vreopâră împotriva altuia, să se judece înaintea celor nedreți și nu înaintea sfinților? Au nu știți că sfinții vor judeca lumea?”* (6, 1-2).

Sfatul Apostolului este ca judecățile lumești să fie făcute în Biserică și încă de cei mai nebăgați în seamă, tocmai pentru a elimina orice urmă de mândrie și dorință de răzbunare (6,4-5). Expunerea lor în fața păgânilor era, în viziunea Apostolului, o compromitere a statutului de creștin și un semn al căderii din sfințenie a comunității. Faptul că ei n-au nici un motiv de judecată și de a face rău fraților lor, Apostolul Pavel îl argumentează cu imaginea fostei lor vieți, când erau lacomi, desfrânați, furi, idolatri, adulteri, bețivi, batjocoritori etc. (6, 9-11).

Apostolul le amintește că unii ca aceștia nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu, dar pentru că prin botez ei s-au spălat, s-au curățat, sfințit și îndreptat, au fost iertați de Dumnezeu. Apostolul se întreabă atunci, cum de nu au ei înțelepciunea și puterea de iertare a fratelui lor, cu care se înfățișează înaintea păgânilor, din moment ce Dumnezeu le-a iertat toate nedreptățile, nelegiuirile și păcatele fostei lor vieți : „ *Pentru ce nu suferiți mai ușor strâmbătatea ? Pentru ce nu răbdați mai bine paguba? Ci voi înșivă faceți strâmbătate și aduceți pagubă, și aceasta, fraților! Nu știți oare că nedreptii...nici desfrânații, nici lacomii, nici furii, nici batjocoritorii ....nu vor moștenii împărăția lui Dumnezeu? Și așa erați unii dintre voi. Dar, v-ați spălat, v-ați sfințit, v-ați îndreptat în numele Domnului Iisus Hristos...* ” (6, 7-11).

Rezultatul strategiei Ap. Pavel, în această situație ivită în Corint, se reduce la sublinierea a două adevăruri:

a - creștinii din Corint *sunt sfinți*, astfel ei nu pot fi judecați de cei necredincioși;

b - *iertarea de către Dumnezeu* a păcatelor fostei lor vieți este motivul principal pentru îngăduința și iertarea pe care trebuie să le manifeste între ei, în calitatea noului lor statut dobândit prin Botez – acela de a fi sfinți. Sfinții nu sunt judecați de lume, ci ei vor judeca lumea, adică faptele lor bune vor fi criteriu de judecată a faptelor nelegiuite ale celor necredincioși (6,2-3).

d. Problema păcatului desfrânării (6, 12-20)

Păcatul desfrânării, care bântuia comunitatea corinteană, este combătut de Ap. Pavel prin înfățișarea învățăturii creștine despre însemnătatea trupului, conceput ca fiind:

a- mădular al trupului lui Hristos, adică al Bisericii: „*Au nu știți că trupurile voastre sunt mădularele lui Hristos? Luând deci mădularele lui Hristos le voi face mădularele unei desfrânate? Să nu fie!*” (6,15). Așadar, în viziunea paulină, trupul omului este un segment al lui Hristos, Care nu poate fi alipit păcatului desfrânării, care înseamnă o întinare a trupului eclesial al lui Hristos.

b - templu al Duhului Sfânt: „*Sau nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt care este în voi, pe care-l aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri*” (6,19). Întrucât acest păcat se săvârșește în trup, desfrânarea se prezintă în viziunea paulină ca o pângărire a templului lui Dumnezeu. Dumnezeu trebuie slăvit în trupul nostru prin curățarea acestui templu în care se odihnește Duhul Său. De aceea, răscumpărarea noastră a fost făcută cu preț : „*Slăviți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu. Căci ați fost cumpărați cu preț!*” (6, 20).

4. Partea a II-a – Sfaturi date de Apostol în privința unor probleme (cap. 7-10)

a. Sfaturi privind căsătoria

Ap. Pavel răspunde mai întâi unor probleme și întrebări care i-au fost adresate în special privind *căsătoria și fecioria* (cap. 7).

În ceea ce privește **căsătoria**, Apostolul se declară favorabil celibatului, dar recunoaște că și căsătoria este bună, dacă sunt respectate drepturile reciproce ale soților (7, 4-5) . Se pare că, referitor la căsătorie, apostolul avea poruncă de la Domnul și nu enunța sfatul său propriu.

Această poruncă de la Domnul accentuează cel puțin 3 aspecte importante care trebuie să caracterizeze căsătoria:

1. sublinierea unuia din motivele încropirii căsătoriei și care este de natură morală, și anume, **ferirea de desfrânare**: „*Din pricina desfrânării, fiecare să-și aibă femeia sa și fiecare femeie să-și aibă bărbatul său*” (7,2)

2. **necesitatea iubirii** ca virtute ce stă la baza căsătoriei: „*Bărbatul să dea femeii iubirea datorată, asemenea și femeia bărbatului*” (7,3)
3. **unitatea căsătoriei**: „*Iar celor ce sunt căsătoriți le poruncesc, nu eu, ci Domnul: Femeia să nu se despartă de bărbat! Iar dacă s-a despărțit, să rămână nemăritată, sau să se împace cu bărbatul său; tot așa, bărbatul să nu-și lase femeia*” (7,10-11) Așadar, împotriva divorțului și a desfacerii căsătoriei este poruncă divină. Singurul lucru care desface căsătoria este moartea și care îl lasă pe cel rămas liber să se recăsătorească: „*Femeia este legată de lege atâta vreme cât trăiește bărbatul său. Iar dacă bărbatul ei va muri, este liberă să se mărite cu cine vrea, numai întru Domnul*” (7,39) Dar, în acest caz, Apostolul dă sfatul său propriu, nu poruncă de la Domnul, și anume, că e mai bine să rămână nemăritată (7,40).

Celor **necăsătoriți și văduvelor**, Apostolul le dă sfatul său și exemplul propriei sale persoane, spunând: „*Bine este pentru ei să rămână ca și mine. Dacă nu pot însă să se înfrâneze, să se căsătorească, fiindcă mai bine este să se căsătorească, decât să ardă*” (7, 8-9.39).

În privința **căsătoriilor mixte** – dintre creștini și necreștini – Apostolul nu are poruncă de la Domnul, ci le dă sfatul său: În cazul în care într-o căsnicie unul din soți încă nu a devenit creștin, dar vrea să viețuiască în continuare cu celălalt, acela să nu-l părăsească, ci să rămână lângă el. De ce? Pentru că, spune Sf. Pavel, credința unuia poate să-l sfințească pe celălalt. Iată sfatul Apostolului: „*Celorlalți le grăiesc eu, nu Domnul: Dacă un frate are o femeie necredincioasă, și ea voiește să viețuiască cu el, să nu o lase. Și femeia, dacă are un bărbat necredincios, și el voiește să viețuiască cu ea, să nu-și lase bărbatul. Căci bărbatul necredincios se sfințește prin femeia credincioasă, iar femeia necredincioasă se sfințește prin bărbatul credincios*” (7,12-14).

Așadar, Apostolul Pavel este de părere că credințioșia unuia poate să-l mântuiască și pe celălalt, și invers, de aceea, el insistă asupra rolului pe care-l poate avea unul în îndreptarea celuilalt și câștigarea lui pentru Domnul. În relația caracterizată de expresia „un singur trup”, binecuvântarea lui Dumnezeu asupra unuia dintre soți influențează mersul și viața întregii familii. Exemplu, în acest sens, este Iacob în casa lui Laban (Gen.30,27) sau Iosif în casa lui Putifar (Gen. 39,5). În toate sfaturile date însă, Sf. Pavel face distincție clară între ceea ce poruncește Dumnezeu și ceea ce spune el.

O asociere de idei îl face pe Apostol însă, să-i îndemne pe creștini să rămână în starea în care au fost chemați și pe care fiecare o simte și o poate constata în viața sa: „*...fiecăruia precum i-a împărțit Dumnezeu. Care cum era când l-a chemat Dumnezeu, așa să-și meargă drumul* (7, 17).

b. Sfaturi privind fecioria

În privința fecioriei, Apostolul spune că nu are poruncă de la Domnul, dar oferă sfatul său. În concepția sa, **fecioria** este superioară căsătoriei și mai avantajoasă din punct de vedere duhovnicesc, dar recomandată căsătoria pentru aceia care nu pot rezista ispitei (7, 25-38). În acest sens, Sf. Pavel arată că avantajul fecioriei ar consta în faptul că cel necăsătorit ar putea avea în preocupările sale, mai mult decât cel căsătorit, grija de Domnul: „*Cel necăsătorit se îngrijește de ale Domnului, cum să placă Domnului. Cel ce s-a căsătorit se îngrijește de ale lumii, cum să placă femeii. Și iată-l împărțit: Și femeia nemăritată și fecioara poartă grijă de cele ale Domnului, ca să fie sfântă și cu trupul și cu duhul. Iar cea care s-a măritat poartă grijă de cele ale lumii, cum să placă bărbatului.*” (7,32-34). Concluzia Apostolului este că „*cel ce-și mărită fecioara bine face; dar cel ce nu o mărită, și mai bine face*” (7,38).

Dar, trebuie precizat că, în concepția Apostolului, căsătoria, în raport cu fecioria, nu este disprețuită. În acest sens, Sf. Pavel se exprimă: „*Dacă însă te vei însura, n-ai greșit. Și fecioara, de se va mărita, n-a greșit. Numai că unii ca aceștia vor avea suferință în trupul lor. Șieu așvrea să vă cruț pe voi*” (7,28).

Dar, și în acest context, Apostolul Pavel face referire la avantajul pe care îl oferă rămânerea în situația în care creștinul se găsește: „*Socotesc deci că aceasta este bine pentru nevoia ceasului de față: Bine este pentru oricine să fie așa (cum se găsește)*” (7,26).

c. Sfaturi privind consumarea idolotitelor

În societatea păgână a timpului, numeroase sărbători și ceremonii, dedicate zeilor, implicau întotdeauna jertfele. Jertfa se împărțea zeilor, preoților și adepților cultului. Unele părți din jertfă erau

consumate, pe loc, în cadrul unor “banchete și mese sacre”. Această carne jertfită idolilor se găsea din abundență în piețe și care putea fi cumpărată la un preț avantajos. Întrebarea care se punea era: creștinii au voie să consume astfel de carne și să participe la astfel de *banchete sacre*?

Se pare că o bună parte dintre creștini răspundeau pozitiv la această întrebare, argumentând logic că de fapt idolii nu există în realitate și că această carne nu putea fi, prin urmare, întinată: „Iar despre mâncarea jertfită idolilor, știm că idolul nu este nimic în lume și că nu este alt Dumnezeu decât unul singur...” (I Cor.8, 4-6).

În principiu, Sf. Pavel aprobă raționamentul lor (10, 19-25), dar îi avertizează pe corinteni în ceea ce privește folosirea libertății, care i-ar putea scandaliza pe cei slabi, atât pe păgânii care, psihologic vorbind, având în vedere trecutul lor, nu se puteau ridica la acest nivel de gândire, că idolul nu poate fi nimic, cât și pe iudei, care vedeau în consumul acestei cărnii, o participare la idolatrie : „*Dar, vedeți ca nu cumva această libertate a voastră să ajungă poticnire pentru cei slabi...de aceea, dacă o mâncare smitește pe fratele meu, nu voi mânca în veac carne...Nu fiți piatră de poticnire nici Iudeilor, nici Elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu*” (8, 9-13.31).

Așadar, problema idolotitelor este rezolvată de Apostol prin accentuarea a trei idei:

- a) *idolii nu sunt nimic, neexistând în realitate, deci carnea jertfită lor nu e întinată*
- b) *nu există alt Dumnezeu, decât Unul singur al creștinilor*
- c) *libertatea creștină să nu fie folosită spre sminteala fratelui*

d. Apologie personală și repere de conduită creștină

În capitolul 9 Sf. Pavel face o *apologie personală* a Apostolatului în care vorbește de problemele personale ale Apostolilor, accentul căzând pe sublinierea dreptului de a trăi din Evanghelie. Se pare că Apostolii erau judecați în Corint pentru faptul că participau la anumite mese, că purtau cu ei o „femeie soră” care se îngrijea de cele aveau nevoie zilnic etc. Acestora Apostolul le răspunde: „*N-avem, oare, dreptul să mâncăm și să bem? N-avem, oare, dreptul să purtăm cu noi o femeie soră ca și ceilalți apostoli, ca și frații Domnului, ca și Chefa?*”(9,4-5)

Cât privește acuza de a se fi folosit Apostolii de darurile altora, Sf. Pavel subliniază dreptul acelor care propovăduiesc evanghelia de a trăi de la Altar, numai că ei nu s-au folosit de acest drept, tocmai pentru a nu produce sminteală cuiva, crezând că profită de osteneala și bunurile vreunui creștin. Apostolul Pavel argumentează acest drept folosindu-se de prescripțiile Legii: „*Cine slujește vreodată în oaste cu solda lui? Cine sădește vie și nu mănâncă din roada ei ? Sau cine paște o turmă și nu mănâncă din roadele turmei ?...Căci în Legea lui Moise este scris: Să nu legi gura bouului care treieră. Oare de boi se îngrijește Dumnezeu, sau în adevăr pentru noi zice?...Dacă noi am semănat la voi cele duhovnicești, este, oare, mare lucru, dacă noi vom secera cele pământești ale voastre?... Au nu știți că cei ce săvârșesc cele sfinte mănâncă de la templu și cei ce slujesc altarului au parte de la altar? Tot așa a poruncit și Domnul celor ce propovăduiesc Evanghelia, ca să trăiască din Evanghelie. Dar eu nu m-am folosit de nimic din acestea și nu am scris acestea ca să se facă și cu mine așa...*” (9, 1-15).

În continuare, Ap. Pavel face referire la câteva *metode de convertire*, de care a uzat pentru a-i câștiga pe unii la Evanghelia lui Iisus: „ *Cu iudeii am fost ca un iudeu; cu cei de sub lege, ca unul de sub lege, deși eu nu sunt sub lege; cu cei ce n-au Legea, m-am făcut ca unul fără Lege, deși nu sunt fără Legea lui Dumnezeu...Tuturor toate m-am făcut, ca în orice chip să măntuiesc pe unii*” (9,20-23) .

Ceea ce e de observat în aceste așa-zise „compromisuri” făcute de Apostol e faptul că nici o clipă el nu a părăsit Legea lui Dumnezeu în conștiința sa. Fapta era realizată exterior, dar nu și în conștiința și inima sa.

În *cap. 10* Apostolul atrage atenția asupra **conduitei creștinilor** arătând că nu e de ajuns să se numească creștini, și să se împărtășească formal cu Sf. Taine, ci este nevoie în primul rând de o autentică viață religioasă. În acest sens, Apostolul dă exemplu pe evreei din pustie, care toți au beneficiat de minunile dumnezeiești, săvârșite prin Moise, dar o mare parte dintre ei au murit însă tocmai datorită păcatelor lor.

Întâmplările din pustie Apostolul Pavel le consideră *tipuri actuale* pentru vremea creștinismului și trebuie înțelese în sens tipic: „Și toate acestea li s-au întâmplat acelor, ca pilde, și au fost scrise spre

povățuirea noastră, la care au ajuns sfârșiturile veacurilor. De aceea, cel căruia i se pare că stă, să ia aminte să nu cadă” (10, 11-12).

Așadar, în viziunea Apostolului nu este suficient să fii părtaș minunilor dumnezeiești, ci e nevoie, în primul rând, de un comportament corespunzător participării la aceste minuni. Prin minunile la care se referă, Apostolul vizează, în primul rând, Sf. Euharistie în care Hristos este prezent în mod real, și aceasta e cea mai mare minune dumnezească care se face și cu noi (10, 16).

Cap. 10 se încheie printr-o precizare a raportului dintre conștiința proprie și cea a aproapelui în vederea câștigării acestuia pentru Hristos (10,27-32).

5. *Partea a III-a — Adunările liturgice și harismele (11,1-14,40)*

Apostolul Pavel începe (11,2-16) și încheie (14,34-35) subiectul referitor la libertatea creștină în actul închinării prin remarci adresate în special femeilor bisericii din Corint

În **adunările liturgice**, femeile, spune Sf. Pavel, trebuie să poarte semnul subordonării față de bărbat, autorul invocând aici ordinea în actul creației: „*Pentru că nu bărbatul este din femeie, ci femeia din bărbat*” (11,8).

În ceea ce privește interdicția femeilor de a se ruga cu capul descoperit (11, 4-5) autorul se pare că invocă cel puțin o prescripție de comportament civilizat din înalta societate a lumii antice, atât iudaică (3 Mac. 4,6; Talmudul babilonian- *Ketubath 72a-b*), cât și greco-romană (Plutarh - *Moralia 3.232c; 4,267b etc*), potrivit căreia o femeie, care se respecta, și care nu era de moravuri ușoare, nu apărea în societate cu capul descoperit (11, 2-17). Pornind de la asemenea principii, Ap. Pavel reclamă sentința potrivit căreia femeia care se roagă cu capul descoperit „*își necinstește capul*” (11,4). Așadar, pentru a-i feri pe creștini de a fi judecați de ceilalți, ca fiind o sectă de moravuri ușoare, Ap. Pavel dă această poruncă, încercând să scoată în relief superioritatea și calitatea statutului creștinilor, care reprezentau prin excelență înalta societate.

În continuare Sf. Pavel dezbată problema legată de **celebrarea Euharistiei** (11, 18-26). Euharistia era succedată de o agapă, care se pare că era însoțită de multe tulburări, în sensul că bogații se așezau la masă fără să aștepte pe cei săraci, consumau din alimentele aduse de acasă fără a aștepta împărțirea lor, astfel că multe din aceste agape au devenit prilej de abuz la mâncare și băutură.

Sf. Pavel îi sfătuiește pe aceștia să mănânce acasă pentru a nu impieta serviciile sacre care însoțesc Euharistia. „*N-aveți, oare, case ca să mâncați și să beți? Sau disprețuiți Biserica lui Dumnezeu...?*” (11,22).

În acest context, Apostolul Pavel vorbește clar, în continuare, despre efectul negativ al Euharistiei asupra celor ce se împărtășesc cu nevrednicie: ” *Să se cerceteze omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului*” (11,28-29). În concluzia acestei constatări, Sf. Pavel afirmă: „ *De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au și murit*” (11,30)

În cap. 12 și 14 Apostolul tratează problema **harismelor sau a darurilor duhovnicești** de care s-au împărtășit unii membri ai comunității. Aceste daruri reliefează prezența Duhului Sfânt și au avut un rol benefic, alături de ierarhie, la menținerea credinței și unității Bisericii primare. Dar, întrucât și acestea se manifestau dezordonat, Apostolul încearcă să facă rânduială și în această privință. El arată că toate aceste daruri vin de la Duhul Sfânt și că toate sunt acordate de Dumnezeu pentru zidirea comunității, iar importanța lor se judecă în funcție de aportul cel mai mare adus la zidirea comunității în slujirea lui Hristos.

Corintenii apreciau mai ales vorbirea în limbi. Sf. Pavel arată că nu acesta este darul care contribuie cel mai mult la zidirea comunității, ci că mai presus de vorbirea în limbi, și mai presus de toate „*care se fac spre zidire*”, este dragostea, cărei descrieri Apostolul îi dedică un întreg capitol, prezentată sub forma unui adevărat imn (I Cor.13). Desigur, Apostolul vorbește aici de iubirea lucrătoare în fapte ($\epsilon\gamma\epsilon\phi\eta$) și care își are izvorul în Dumnezeu. Concluzia este că „*dragostea toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată*” (13,7-8).

Cât privește harisma profeției, Apostolul o apreciază mai mult decât glosolalia, care era în mare cinste la corinteni, (14, 3-5). În acest context, el arată că profeții nu sunt doar cei ce prezic, ci profeți sunt cei ce propovăduiesc credința creștină spre zidirea comunității: „ *Cel ce grăiește în limbi pe sine singur se zidește,*

iar cel ce proorocește zidește Biserica...Cel ce proorocește este mai mare decât cel ce grăiește în limbi, afară numai dacă tâlmăcește, ca Biserica să ia zidire” (14,3-5).

Constatarea pe care o face Apostolul este că datorită tulburărilor și lipsei de înțeles a harismelor, acesta au început să dispară.

6. Partea a IV-a – Referințe eshatologice (cap. 15)

Capitolul 15 este consacrat în întregime **problemei învierii morților** și a **naturii trupurilor înviate** și constituie un capitol însemnat al eshatologiei pauline. Ca și în cazul multor probleme tratate anterior (cap.1-14), se pare că negarea învierii morților de către unii corinteni a ajuns la cunoștința lui Pavel prin viu grai (15,12) și nu va fi făcut parte din întrebările trimise de corinteni printr-o scrisoare (cf. 7,25; 8,1; 12,1; 16,1).

Problemele tratate în acest capitol se împart în două părți:

1. argumentarea învierii morților
2. natura trupurilor înviate

a. Învieria morților – argumente

În argumentarea realității învierii morților, Apostolul Pavel aduce 4 serii de argumente:

1. Argumentul istoric (15,1-11)

În această categorie de argumente, Apostolul înșiră evenimentul *Învierii lui Hristos și a arătărilor după Învierie*.

Se pare că adevărul despre moartea și învierea lui Iisus i-a fost descoperit Apostolului direct, arătându-i-se că despre cele 2 evenimente au vorbit Scripturile și că astfel, el putea să le recunoască foarte bine istoricitatea. Acest adevăr rezultă foarte bine din ceea ce Apostolul afirmă: „*Căci v-am dat întâi de toate ceea ce și eu am primit că Hristos a murit pentru păcatele noastre după Scripturi; și că a fost îngropat și că a treia zi a înviat după Scripturi*” (15,3-4).

În ceea ce privește dovada arătărilor după Învierie, între acestea Apostolul Pavel înșiră: *arătarea lui Chefa, celor Doisprezece, la peste 500 de frați, lui Iacob și, în cele din urmă, lui însuși* (15,5-8). Ceea ce este foarte important pentru corinteni e menționarea arătării Domnului Înviat la peste 500 de frați, dintre care „*unii – spune Apostolul – trăiesc până astăzi*” : „*La urmă s-a arătat deodată la peste cinci sute de frați, dintre care cei mai mulți trăiesc până astăzi, iar unii au și adormit*” (15,6).

Așadar, corintenilor li se oferea o dovadă palpabilă a Învierii lui Iisus, ceea ce putea spulbera orice urmă de îndoială referitoare la istoricitatea acestui eveniment; ei puteau consulta direct pe cei ce mai trăiau la vremea trimiterii Scrisorii și cărora Domnul li se arătase.

2. Argumentul logic (15,12-19)

În categoria acestei serii de argumente, apostolul Pavel face referire la consecințele lor în cadrul credinței creștine:

- negarea învierii fizice ca principiu însemna negarea faptului că Hristos a înviat (15,13)
- una dintre consecințele, nu de mică importanță, ar fi faptul că negarea învierii anula tocmai inima mesajului evangheliei. În acest context, Ap. Pavel leagă în continuare Învieria lui Hristos de semnificația profundă a existenței credinței creștine (15, 13-14).
- apostolii Bisericii ar fi niște „înșelători”, propovăduind acest mesaj, dacă Hristos n-a înviat (15,15-16)
- mântuirea corintenilor ar fi doar o idee, fără corespondent în realitate, credința lor fiind zadarnică (15,17)
- fără învierea lui Hristos, moartea ar fi veșnică, iar rezultatul ar fi nenorocirea veșnică (15,54-56) etc.

3. Argumentul teologic (15,20-28)

Apostolul Pavel a analizat consecințele logice ale negării învierii fizice a lui Hristos (v.12-19), după care a luat în discuție principiul teologic al unirii destinului creștinilor cu destinul lui Hristos și a prezentat 4 consecințe pozitive ale acestei unități:

- Hristos înviat devine *pângă* a învierii celor morți – cuvânt împrumutat de Apostol din V.T. (Ex.23,16.19) și folosit în text (I.Cor.15,20) cu sensul unei plăți preliminare, care constituia atât un exemplu cât și o garanție a celor care vor urma (cf. Rom. 8,23). Unii corinteni influențați de gândirea greacă aveau tendința de a ține mai degrabă de concepția nemuririi sufletului separat de trup. Împotriva acestei concepții Sf. Pavel aduce dovada supremă: Învierea lui Hristos, Care a devenit nemuritor, ca om, într-o unitate a ființei Sale. În această calitate Hristos S-a făcut și începătură a învierii celor adormiți.
- „*Precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia*” (15,21-22) – subliniat aspectul recapitulativ al răscumpărării
- Moartea, ca personificare a ultimului dușman al lui Hristos, va dispărea (15,25-26). Nu trupurile umane vor fi nimicite, așa cum suțineau unii corinteni, ci moartea.
- Hristos cel înviat își manifestă victorios autoritatea peste toate (15,27-28)

4. Argumentul empiric (15,29-34)

În această a IV-a serie de argumente împotriva acelor care negau învierea, Pavel se referă la practica celor din Corint, care **se botezau pentru cei morți**.

Viața creștinilor presupune, în viziunea Apostolului, unele renunțări și jertfe. De aceea, ar fi o nebunie dacă moartea ar însemna sfârșitul tuturor.

O parte dintre corinteni obișnuiau să se boteze pentru cei morți, tocmai pentru că sfârșitul nu însemna pentru ei punctul final al existenței. Sf. Pavel se folosește de această practică și o aduce ca argument logic-empiric în sprijinul susținerii adevărului învierii din morți: „ *Fiindcă ce vor face cei care se botează pentru cei morți? Dacă morții nu înviază nicidecum, pentru ce se mai botează pentru ei?*” (15, 29).

b. Natura trupurilor înviate

În partea a II-a a excursului său Apostolul vorbește și de *maniera* în care se va face învierea, dar mai ales de *natura trupurilor înviate*. În acest sens el face o comparație cu sămânța care, înainte de a răsări din ea o plantă nouă, putrezește : „*Dar va zice cineva: Cum înviază morții? Și cu ce trup au să vină? Nebun ce ești! Ce semeni tu nu va da viață, dacă nu va fi murit*” (15,36). Stricăciunea devine astfel, în concepția Apostolului, cauză și condiție a nestricăciunii viitoare: „ *Așa este și cu învierea morților: Se seamănă trupul întru stricăciune, înviază întru nestricăciune*” (15, 42).

În ceea ce privește opinia Apostolului Pavel cu referire la maniera învierii, acesta arată că fiecare va învia în trupul pe care l-a avut, făcând deosebirea între trupurile oamenilor, dinainte de înviere, și cele de după înviere, precum și între trupurile cerești și cele pământești.

Trupurile cerești, de după înviere, se găsesc într-un contrast evident cu cele pământești. Ele vor avea însușiri cu totul deosebite de cele ale lumii materiale, fiind:

- a. *nestricăcioase,*
- b. *pline de slavă și putere,*
- c. *duhovnicești (15, 39-44).*

Argumentul suprem al acestei dualități este atins în versetul 45, unde se face paralela între Adam cel dintâi, cu suflet viu, și Adam cel de pe urmă, care are și puterea de a da viață.

Trupul celui de-al doilea Adam este o materie pneumatică, reînnoită. Ap. Pavel nu vorbește aici de renunțarea la materie sau distrugerea ei prin moarte și rămânerea doar a sufletului, ci el accentuează aici spiritualizarea ei, trecerea de la o categorie a existenței, materială, la un alt mod al existenței, spirituală; trecerea de la stricăciune la nestricăciune: „... *Căci trebuie ca acest trup stricăcios să se îmbrace în nestricăciune și acest trup muritor să se îmbrace în nemurire. Iar când acest trup stricăcios se va îmbrăca întru nestricăciune și acest trup muritor se va îmbrăca întru nemurire, atunci va fi cuvântul care este scris: moartea a fost înghițită de biruință.*” (15, 47-54).

Împărăția lui Dumnezeu aparține, așadar, altor categorii materiale ale existenței, caracterizate de spiritualizarea finală a materiei (15, 52).

În pericopa 15, 50-53 Pavel face încă o dată aluzie la credința, după care Parusia este aproape, incluzându-se printre cei ce vor fi de față: „*nu toți vom muri, dar toți ne vom schimba*”.

Capitolul 15 se încheie cu un imn de mulțumire pentru biruința asupra morții, obținută prin Hristos (15, 54-57).

Capitolul 16 este un fel de appendix la epistolă, în care Apostolul dă instrucțiuni cu privire la colecta pentru Biserica din Ierusalim (16, 1-2). Expune apoi un proiect de călătorie și recomandă pe Timotei grijii corintenilor, pe care îi va vizita.

Cât privește **importanța Epistolei I Corinteni** se poate afirma că ea constă în aceea că nici o altă epistolă nu oferă mai multă informație despre viața primilor creștini decât I Corinteni.

Epistola este scrisoarea unui om de acțiune, care atacă frontal problemele, condamnând fără menajamente erorile și dând instrucțiuni precise, dar, este și „*epistola unui tată care își iubește copiii, în ciuda lipsurilor lor și a cărei singură dorință este aceea de a-i câștiga pe toți pentru Hristos*”.

C. Bibliografie selectivă

Leon Morris, *The First Epistle of Paul to the Corinthians*, Tyndale New Testament Commentaries, Grand Rapids: Wm.B.Eerdmans Publishing 1958

Iosif Olariu, *Epistolele sf. Ap. Pavel către Romani, Corinteni, Galateni și Efeseni*, în R.T., V, 1911, nr. 8

C. Spicq, *Epitres aux Corinthiens*, PSB II-2, Paris 1949

H.Lietzmann, *An die Korinther*, I, II ed. a 4-a, Tübingen 1949

J. Hering, *The First Epistle of Paul to the Corinthians*, London 1962

A. Robert A. Feuillet, *Introduction à la Bible*, Paris 1959

B. Rigaux, *Saint Paul et ses Lettres*, Studia Neotestamentica 2, Paris-Bruges 1962

Donald Guthrie, *New Testament Introduction*, Downers Grove, Illinois S.U.A, 1990

Raymond Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, O. Carm, *Introducere și comentariu la Sf. Scriptură*, vol. I, trad. și prelucrare pentru limba română de Dumitru Groșan, Târgu-Lăpuș 2005

Raymond Brown, *An Introduction to the New Testament*, New York 1997

W.G. Kümmel, *Einleitung in das Neue Testament*, Heidelberg 1993

Vasile Gheorghiu, *Introducerea în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou*, Cernăuți 1929

Studiul Noului Testament, Manual pentru Institutele Teologice, București 1977, pp.114-115.

Silviu I. Negruțiu, Dan E. Moldovan, Florin Codrea, Mirela Mățăoanu, Stelian Tofană (coordonator), *Cercetarea biblică noutestamentară românească – Ghid bibliografic* - Cluj-Napoca 2004

EPISTOLA II CORINTENI

Între epistolele pauline, cea de a doua către Corinteni e mai mult o *scrisoare de luptă și persuasiune apostolică* decât o expunere sistematică a unei teme, cum e, de pildă, cea către Romani sau Efeseni. Nici o altă Epistolă a Ap.Pavel nu are un caracter atât de personal și de intim ca II Corinteni. Sf. Pavel folosește aici un stil violent și pasional pentru a-și apăra apostolatul vizavi de adversarii săi, iudaizanți, dar și pentru a afirma dependența sa exclusivă de Hristos.

A. Preliminarii isagogice

I. Împrejurările, locul și data scrierii Epistolei - corespondența Sf. Pavel cu Corinteni

Împrejurările redactării și data trimiterii epistolei nu pot fi expuse înainte de a se arăta că textele din I Cor. 5, 9 și II Cor.2, 3 și 7, 8 conțin informații referitoare la posibilele scrisori pierdute din corespondența Ap. Pavel cu corintenii. Întrebarea pe care o pune critica biblică de specialitate este dacă sunt ele totalmente pierdute sau trebuie căutate, decupându-le din cele canonice? Din perspectiva acestei întrebări, corespondența Ap. Pavel cu creștinii din Corint constituie o problemă controversată a Noului Testament.

Ceea ce pare a fi destul de sigur, e faptul că Apostolul Pavel a trimis Bisericii din Corint cel puțin 4 scrisori:

A — prima epistolă pierdută — I Cor. 5, 9

B — I Corinteni canonică

C — poate fi, la fel, o scrisoare pierdută, exceptând cazul în care II Corinteni cap. 10-13 ar putea să fie în întregime (sau în parte) „*scrisoarea scrisă cu lacrimi*”.

D — este compusă după opțiunea C, fie din II Corinteni 1-9, fie din II Corinteni 1-13.

Soluții definitive la schema prezentată mai sus, critica biblică încă nu a oferit. Ceea ce este cert însă, e faptul că corespondența Ap. Pavel cu creștinii din orașul Corint a constat din mai multe scrisori decât s-au păstrat în canonul Noului Testament.

În ceea ce privește împrejurările în care Epistola a II-a către Corinteni a fost redactată, problema este, la fel, destul de controversată, dar pot fi remarcate, totuși, câteva aspecte :

După trimiterea epistolei I Corinteni, Tit părăsește Efesul, îndreptându-se spre Corint, urmând să pregătească și să organizeze colecta pentru săracii din Ierusalim, proiectată în I Corinteni 16, 1-4. Situația pe care Tit o găsește la sosirea sa în Corint este alarmantă și decepționantă.

Cele două scrisori A și B, precum și vizita anterioară a lui Timotei, trimis mai înainte să se informeze asupra situației de acolo, și, probabil, și pentru organizarea colectei (și ajuns se pare după ce comunitatea din Corint trimisese o delegație la Ap. Pavel, în Efes, cu o scrisoare, în care-i cereau lămuriri asupra unor probleme), n-au avut rezultatele scontate, cu excepția problemelor speciale, rezolvate în I Corinteni (problema grupărilor religioase, incestuosul, înfățișarea creștinilor în fața tribunalelor păgâne etc.).

Situația era cauzată de apariția unor predicatori iudaizanți, care duceau o luptă de calomniere la adresa Apostolului, reușind să-i facă pe mulți dintre corinteni să se îndoiască de harul, statornicia, autoritatea, devotamentul și de dezinteresul material al Ap. Pavel față de ei.

În acest context, Sf. Pavel decide să plece personal la Corint pentru a lămuri lucrurile într-o vizită scurtă (aceasta fiind a doua, prima fiind cea a întemeierii comunității), dar aspră, numită și „*vizita intermediară de lămurire*” (II Cor. 2,1 și urm.).

Această vizită pe care o face îi lasă Apostolului un gust amar. Apostolul revine la Efes, promițând că va veni din nou la Corint pentru o vizită mai lungă (II Cor. 1,15-16).

Curând după plecarea Apostolului, apare un nou incident în comunitatea corinteană. Adversarii săi, prin autoritatea unui așa numit „*calomniator*” (cel ce a nedreptățit), voind să-l jignească pe Apostol, aruncă invective de neiertat asupra unui ucenic (adept) al Apostolului, care este „*calomniatul*” (cel nedreptățit) (II Cor. 2,5-10; 7,12).

Această situație creată a constituit probabil ocazia pentru o epistolă severă, intermediară, scrisă „*cu multe lacrimi*” și pe care unii critici o numesc „*epistola aspră*”: „*Căci din multă supărare și cu inima strânsă de durere v-am scris cu multe lacrimi, nu ca să vă întristați, ci ca să cunoașteți dragostea pe care o am cu prisosință pentru voi*” (2,3 – 4.9).

Unii exegeți presupun că această „*epistolă cu lacrimi*” ar putea să fie cea formată din primele 9 capitole (II Cor.1-9), având în vedere tonul cald al scrierii; alții însă, sunt de părere că ea ar putea să fie compusă din II Cor. cap. 10-13, dacă se ține seama de tonul violent, abordat de Apostol, în această parte de epistolă, probabil după ce află de la Tit problemele alarmante ivite în Biserica din Corint. Oricum, corespondența Ap. Pavel cu corintenii rămâne o problemă spinoasă a criticii biblice. Ceea ce este important însă, e faptul că, Scrisoarea trimisă, a avut un efect salutar (II Cor. 7, 8-13).

În același timp, Apostolul Pavel îl trimite și pe Tit cu misiunea de a liniști agitația produsă prin apariția iudaizanților, iudei prezenți pretutindeni pe urmele Apostolului, mai ales după Conciliul de la Ierusalim (anul 49-50 d.Hr.), căutând să conteste apostolatul său, autoritatea și autenticitatea Evangheliei pe care o

propovăduia. Nu se știe însă dacă Tit era mandatat și cu ducerea la destinație a „Scrisorii cu lacrimi”, sau Scrisoarea a fost trimisă înainte.

Împrejurările din Efes (răscoala argintarului Dimitrie – F. Ap. 19, 23-40) îl obligă pe Apostol să părăsească această cetate cu mult înainte de data pe care și-a propus-o (sfârșitul verii anului 57 – Cincizecimea de la Ierusalim), așa că nu-l mai întâlnește pe Tit la Troa, cum stabiliseră (II Cor. 2, 12-13) și nici nu mai ajunge în Corint cum își propusese. În această situație (II Cor. 1, 8-10), Pavel pleacă undeva, în Macedonia, unde îl așteaptă pe Tit, care trebuia să se întoarcă din Corint, urmând să-l informeze despre rezultatele Scrisorii intermediare. Veștile aduse de Tit sunt îmbucurătoare (II Cor.7, 5-16).

După această întâlnire, Tit se reîntoarce apoi, în Corint, pentru a-și continua acțiunea legată de colecta inițiată .

În aceste împrejurări, undeva din Macedonia și înainte de a pleca Apostolul Pavel la Corint, într-o a treia vizită,⁴ mai demult anunțată și până atunci amânată (II. Cor. 12,14; 13,1), scrie această a doua scrisoare apostolică, probabil din **Filippi** (după cei mai mulți comentatori), cândva spre **sfârșitul verii anului 57 d.Hr.**

B. Analiza cuprinsului Epistolei

I. Structura planului doctrinar al Epistolei

Adresă și salutare (1, 1-2)

Rugăciunea de mulțumire (1, 3-11)

Partea I: — Apologia personală a Apostolului Pavel (1, 12-7, 16)

1. Amânarea călătoriei la Corint (1, 12-2, 17)

2. Slujirea apostolică (3, 1-6, 10)

a - fidelitatea apostolului

b- superioritatea apostolatului său în noua economie

c- suferințele și slăbiciunile Apostolului.

3. Apel la afecțiunea corintenilor și mângâierea Apostolului prin veștile bune aduse de Tit (6,11-7,16).

Partea a II-a: — Colecta pentru Biserica din Ierusalim (cap. 8-9)

Partea a III-a: — Apologie polemică (10, 1-13, 10)

1. Răspuns la unele acuzații (cap. 10)

2. Sf. Pavel și apostolii mincinoși (11, 1-12, 18);

3. A treia vizită la Corint (12, 19-13, 10).

Încheiere: 13, 11-13.

II. Analiza cuprinsului Epistolei

1. Adresă și salutare (1,1-2)

În **adresă și salutare (1, 1-2)** – Apostolul se prezintă pe sine ca fiind Apostolul lui Hristos prin voința lui Dumnezeu. Apostolatul său este de origine divină și voit de Dumnezeu.

2. Rugăciunea de mulțumire (1, 3-11)

---

⁴ . În rezumat, etapele corespondenței cu corintenii și a vizitelor Apostolului la Corint, ar putea fi următoarele :

1. *prima vizită* – cea a întemeierii Bisericii , anul 51 d.Hr.(F.Ap. 18,1-18)

2. *prima Epistolă trimisă (pierdută)*

3. *a II-a Epistolă trimisă (I Cor. Canonică)*

4. *a doua vizită* – cea intermediară, “ cu întristare” (II.Cor. 2,1 urm.)

5. *a III-a Scrisoare trimisă (pierdută ?)*

6. *a IV-a Scrisoare trimisă (II.Cor. canonică)*

7. *a treia vizită la Corint* – după “scrisoarea cu lacrimi”, sau după II Corinteni canonică ?? - iarna anului 56-57 d.Hr. ?? (II.Cor. 12,14; 13,1; F.Ap. 20, 2-3))

În **rugăciunea de mulțumire** Apostolul își exprimă gratitudinea sa pentru ajutorul primit de la Dumnezeu în misiunea sa și pentru faptul că a fost izbăvit dintr-o grea primejdie în care s-a găsit în Asia și din care nu mai spera să scape cu viață (1,8-9). Probabil că Apostolul face aici referire la evenimentul din Efes, unde se pare că va fi aruncat la fiare, episod menționat în prima epistolă: „*Dacă m-am luptat, ca om, cu fiarele în Efes care îmi este folosul?*” (cf. I Cor.15,32). Acesta este motivul pentru care îl laudă pe Dumnezeu, numindu-L „*Părintele îndurărilor*” și „*Dumnezeul a toată mângăierea*” cel ce mângâie în tot necazul, astfel ca cel mângâiat, să poată mângâia și pe altul (1,3-4). În acest context, Apostolul subliniază și eficacitatea rugăciunilor făcute pentru cei în necaz și care este percepută de aceștia ca fiind un „dar” (1,11). Este important de reținut această temă: *rugăciunea - ca dar*.

3. Partea I - Apologia personală a Apostolului Pavel (1, 12-7, 16)

Sf. Pavel face la începutul epistolei o apologie a apostolatului său, explicând conduita sa externă față de corinteni, conduită care excelează în:

a) *mărturia conștiinței*

b) *sfințenia vieții personale* : „*Căci lauda noastră aceasta este: mărturia conștiinței noastre că am umblat în lume, dar mai ales la voi, în sfințenie și în curăție dumnezească, nu în înțelepciune trupească...*”(1,12).

În continuare, Ap. Pavel arată că și-a schimbat **planul vizitei la Corint** din mai multe motive (1,12-2,17):

1. pentru că fusese acuzat de nestatornicie, fapt ce l-a mâhnit, arătând că el nu este unul dintre cei ce “spun și da, și nu, în același timp”, adică manifestând un caracter inconsecvent (1:17).
2. n-a venit la Corint, pentru a-i menaja pe corinteni de supărarea sa, nevoind să apară ca un judecător, ci ca un părinte iubitor: „*Și chem pe Dumnezeu mărturie asupra sufletului meu, că din cruțare pentru voi n-am venit la Corint*” (1, 23). Acest verset constituie un temei biblic pentru invocarea lui Dumnezeu în mărturia adevărului.
3. Apostolul a considerat că pentru corinteni era suficientă o singură vizită, preferând în schimbul acestei călătorii, o scrisoare aprinsă ,pe care să le-o trimită (2,3-4).

După expunerea acestor motive, Apostolul, într-o apologie personală, vorbește **de măreția și exigența slujirii apostolice**, subliniind câteva caracteristici ale Apostolatului autentic (3,1- 6, 10):

a. *fidelitatea apostolilor în slujire (2,14-3,6)*

b. *superioritatea apostolilor în noua iconomie (3,7-4,6)*

c. *suferințele și slăbiciunile apostolilor (4,7-5,10)*

d. *apostolii - trimiși și slujitori ai lui Dumnezeu (5,11-6,10)*

În acest context, Sf. Pavel arată că el nu are nevoie de scrisori de recomandare din partea corintenilor în ceea ce privește apostolatul său, așa cum, se pare, reclamau adversarii săi și aceasta pentru că Biserica din Corint este cea mai bună recomandare a sa, adică o scrisoare deschisă pe care oricine o poate citi, scrisoare scrisă nu cu cerneală, pe tablă de piatră, ci cu duhul, *pe tablele de carne ale inimii*: „ *Scrisoarea noastră sunteți voi, scrisă în inimile noastre...scrisoare a lui Hristos, slujită de noi, scrisă nu cu cerneală, pe table de piatră, ci cu Duhul lui Dumnezeu, pe tablele de carne ale inimii*” (3,3).

În ceea ce privește slujirea apostolică, Sf. Pavel arată că el este slujitor Noului Legământ, Legământ al Duhului, nu al literei (3,6), slujire superioară Vechiului Legământ, încredințat cândva lui Moise.

Interpretarea liberă a textului din Ieșire 34,33-35, la care apostolul se referă aici, arată că iudeii nu au fost în măsură să înțeleagă adevărul că Vechiul Testament a ajuns acum la momentul împlinirii sale (II Cor. 3,14 – singurul loc în care colecția cărților vechiului legământ este numită de apostol *Vechiul Testament*), dar, le rămâne acum o ultimă alternativă „*pentru a le cădea vălul de pe ochi*”, și anume, convertirea la Hristos: „*Iar când se vor întoarce către Domnul, vălul se va ridica*” (3, 16).

În ceea ce privește **misiunea Apostolilor**, Ap. Pavel arată care direcțiile acesteia:

1. *propovăduirea „domniei” lui Iisus Hristos, adică mărturisirea lui ca Domn și Dumnezeu;*

2. *aducerea tuturor oamenilor la cunoașterea lui Dumnezeu, care a venit numai prin Iisus Hristos, în care a strălucit cunoștința slavei lui Dumnezeu (4, 6).*

Sf. Pavel arată că această comoară a apostolatului este purtată de ei în vase de lut (4, 7), subliniind prin aceasta slăbiciunile firii omenești în comparație cu măreția puterii propovăduite. Dar, slăbiciunile lor învederează și mai pregnant puterea lui Dumnezeu, care lucrează în ei: „*Și avem comoara aceasta în vase de lut, ca să se învedereze că puterea covârșitoare este a lui Dumnezeu și nu de la noi*” (4, 7).

În acest context, Pavel înșiră în capitolul 4 o serie de necazuri și prigoane pe care le-a îndurat și care l-au epuizat uneori, dar nu l-au „*nimicit*”. Toate acestea n-au făcut decât ca viața lui Hristos să pătrundă mai puternic în inimă, convingere întărită și mai mult de certitudinea participării la Învierea lui Hristos (4,7-10). Prin această participare la înviere prin credință, viața duhovnicească, care se naște din aceasta, se înnoiește mereu, iar suferințele trecătoare sunt considerate ca un preludiv al participării depline la suferințele lui Hristos. În acest sens, Apostolul subliniază **paradoxul derulării procesului devenirii creștine în Hristos**, și anume, cu cât omul cel dinafară (biologic) se trece, cu atât cel dinlăuntru (spiritual) se înnoiește zi de zi (4,16). Apostolul este convins că necazul de acum, ușor și trecător, i va aduce, mai presus de orice îndoială, slava veșnică, în ceruri (4,17). Aceasta este răsplata jertfei creștinului în înaintarea lui spre participarea deplină, eshatologică, veșnică, în ceruri, la viața lui Hristos: „ *Căci știm că, dacă acest cort, locuința noastră pământească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veșnică, în ceruri*” (5,1).

Această apologie personală atinge *punctul culminant* în *pericopa 5,11-6,10*, unde Apostolul Pavel nu se recomandă pe sine, prin faptele sale, ci prin Hristos, ***Cel care a murit pentru toți și a Cărui dragoste pe toți îi stăpânește***. Cel care este în Hristos este, în viziunea apostolului, făptură nouă, cele vechi, făcându-se toate noi (5,17)

În pericopa 5,18-19 apostolul le vorbește corintenilor despre **împăcarea cu Dumnezeu**, arătându-le că Dumnezeu a împăcat pe oameni cu Sine, prin Fiul Său, pe Care *L-a făcut păcat pentru noi* (5,21). Expresia „*L-a făcut păcat pentru noi*” poate fi înțeleasă numai dacă o comparăm cu cea din Rom. 8,3, unde se spune că Dumnezeu L-a trimis pe Iisus „*întru asemănarea trupului păcatului*”, adică, Hristos a luat deplin, prin Întrupare, firea noastră umană, fiind prin ea asemenea nouă, dar afară de păcat, numai așa putând să devină jertfă pentru păcat.

Așadar, în concepția paulină, împăcarea cu Dumnezeu este rezultat al jertfei lui Hristos, la care omenirea poate lua parte din plin. Hristos a murit în trup, semn sensibil al unei lumi păcătoase, dar a înviat apoi tot în trup, dar unul spiritualizat, semn al puterii dumnezeiești, prin care întreaga omenire a trecut de la viața, după trup, la viața, după Duh. Împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii este asigurată, deoarece vine de la Dumnezeu, prin jertfa Fiului, și nu de la om spre Dumnezeu. Dar, această împăcare, Ap.Pavel o numește „*slujirea împăcării*” (5,18), ceea ce înseamnă că ei, apostolii, sunt chemați să mijlocească mereu această împăcare dintre om și Dumnezeu, prin slujirea Cuvântului, de aici decurgând vrednicia lor de slujitori ai lui Dumnezeu, adică de slujitori ai acțiunii Lui mântuitoare. Din acest punct de vedere, împăcarea are caracter de *act dinamic prezent*, nefiind doar un fapt al trecutului, fiind permanent actualizată prin lucrarea apostolică.

Apologia se încheie prin sublinierea din nou a faptului că ei, apostolii, sunt slujitorii lui Dumnezeu, manifestat adevărul acestei slujiri „*prin răbdarea necazurilor și a încercărilor prin care au trecut: bătăi, închisori, posturi, privegheri, osteneți* „*ca niște amăgitori, deși iubitori de adevăr; ca niște necunoscuți, deși bine cunoscuți; ca fiind pe pragul morții, deși iată că trăim; ca niște pedepsiți, dar nu uciși; ca niște săraci, dar pe mulți îmbogățind; ca unii care n-au nimic, dar pe toate le stăpânesc*” (6,4-10).

Cererea adresată corintenilor de a le face loc, în inimile lor, este justificată, întrucât ei, apostolii, „*n-au nedreptățit pe nimeni; n-au vătămat pe nimeni, n-au înșelat pe nimeni*” (7,2). Plin de optimism, Apostolul încheie: „*Mă bucur că în toate pot să mă încred în voi*” (7, 16).

Sf. Pavel insistă să vorbească despre ei în speranța că prin aceasta îi va ajuta pe corinteni să poată deosebi adevărul de minciună, din propaganda iudaizantă, defavorabilă lor și lucrării apostolice.

4. Partea a II-a - Colecta pentru Biserica din Ierusalim (cap. 8-9)

După această primă parte de apologie personală, Sf. Pavel trece la un alt subiect: *colecta inițiată în Ahaia (Corint) și Macedonia (Filippi) pentru sfinții din Ierusalim*. Colecta constituia pentru Pavel o strategie misionară, în a cărei acțiune el vede un semn al unității Bisericii creștine și nu o simplă acțiune de ajutorare.

Apostolul dorea să arate prin această colectă că trecutul deosebit al unora și al altora (iudei și păgâni) nu mai constituie un motiv de dezbinare și că ei nu mai formau două biserici separate și că prin cele două lumi unite, Biserica lui Hristos devenea una, dându-i și statut de unicitate. Că Apostolul Pavel imprima acestei acțiuni o profundă semnificație doctrinară, rezultă din faptul că nu o lega de tradiția care exista, și anume, ca iudeii din diaspora să dea anual o contribuție către templu, ci pentru el colecta inițiată avea, în primul rând, o profundă semnificație eclesiologică și numai în al doilea rând, una caritativă.

Sf. Pavel dezvoltă prin această inițiativă caritativă o adevărată teologie practică, născută din atitudinea păgânilor față de frații lor iudei, deveniți în Hristos frați-împreună. Așadar, Apostolul intenționa să astupe prăpastia dintre iudeo-creștini și păgâno-creștini, încercând să se salveze unitatea Bisericii lui Hristos într-un moment critic.

Colecta se prezintă, așadar, mai mult decât o operă de milostenie și întrajutorare, dezvăluind încă o dată geniul apostolic al Sf. Pavel. În această acțiune, Pavel lăsa să se înțeleagă că Bisericile păgâno-creștine nu sunt decât o extensiune a Bisericii mame din Ierusalim și că păgâno-creștinii constituiau astfel, împreună cu iudeii, o parte ființială din Trupul lui Hristos.

Exemplul suprem pe care Apostolul Pavel îl dă, în dezvoltarea acestei acțiuni, este cel al lui Hristos, Care prin smerenia Sa și-a manifestat nemărginita Lui iubire pentru oameni și prin care ne-a mântuit, scoțându-ne din neajunsul în care ne-a aruncat păcatul, unindu-ne cu Dumnezeu. În acest sens, Apostolul Pavel spune: „*Căci cunoașteți harul Domnului nostru Iisus Hristos, că El, bogat fiind, pentru voi a sărăcit, ca voi cu sărăcia Lui să vă îmbogățiți*” (8,9). Acest exemplu trebuia imitat de corinteni, manifestându-și practic iubirea față de frații lor păgâni, odinioară dușmani.

În viziunea Apostolului, milostenia este asemănată cu sămânța, iar recolta este proporțională cu calitatea semințelor semănate. Important în milostenie este dragostea cu care se face și în aceasta constă calitatea milosteniei. Numai dragostea face să sporească lucrul milosteniei, arătându-le că Dumnezeu iubește pe cine dă cu dragoste și de bună voie: „*Cel ce seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va și secera, iar cel ceseamănă cu dărnicie, cu dărnicie va și secera. Fiecare să dea cum socotește cu inima sa, nu cu părere de rău sau de silă, căci Dumnezeu iubește pe cel care dăde bună voie*” (9, 6-7).

Apostolul Pavel arată, de asemenea, că Dumnezeu va avea grijă ca cel ce a făcut milostenia să nu ducă lipsă. În viziunea sa, cel care face milostenie beneficiază de bunul primit înapoi și datorită rugăciunii celui în nevoie: „*Iar Cel ce dă sămânță semănătorului și pâine spre mâncare, vă va da și va înmulți sămânța voastră și va face să crească roadele dreptății voastre, ca întru toate să vă îmbogățiți, spre toată dărnicia....pentru că slujirea acestui dar nu numai că împlinește lipsurile sfinților, ci prisosește prin multe mulțumiri în fața lui Dumnezeu*” (9, 10-12).

5. Partea a III-a — Apologie polemică (10, 1-13, 10)

Partea a treia (cap. 10-13) cuprinde o nouă apologie personală, dar, de data aceasta, având un evident ton polemic. Probabil că Tit, trimis de Apostol pentru a aduce la îndeplinire colecta, a aflat că adversarii săi și-au reînnoit atacurile împotriva Apostolului. Informat de acestea, este posibil ca Apostolul să-și fi reluat epistola neterminată, completând-o cu capitolele 10-13, în care el își expune mâhnirea în mod mai evident, sau, în varianta că II Cor. 10-13 ar fi „scrisoarea cu lacrimi”, să le trimită o nouă scrisoare, de data aceasta mai scurtă, cu un accentuat ton polemic.

Din informațiile lui Tit, Apostolul a înțeles că e acuzat de slăbiciune și de nestatornicie, reproșându-i se că vorbește cu îndrăzneală doar când e departe. Pavel răspunde acestor acuzații, arătând că el este același, în orice situație și ferm, ori de câte ori este nevoie: „*Cel ce vorbește astfel să-și dea seama că așa cum suntem cu cuvântul prin scrisori, când n usuntem de față, tot așa suntem și cu fapta, când suntem de față*” (10,11). El arată că nu este acela care să-și scoată în evidență titlurile și realizările misionare și nici nu-și depășește atribuțiile dacă-și exercită autoritatea la Corint, în Biserica pe care el a întemeiat-o. Atitudinea lui e conferită de un drept pe care i-l dă slujirea apostolică la care a fost chemat direct de Domnul (10, 12-18).

Capitolul 11 continuă pe același ton, poate chiar mai violent. Apostolul se dezvinovățește în fața acuzațiilor aduse, fapt pe care îl face pe un ton foarte violent, iar cea ce îl determină să se justifice în acest fel e faptul care l-a întristat, când a aflat că Biserica, pe care el a întemeiat-o, e gata să primească o altă

Evangelhie, decât a sa. În acest context, Pavel le arată că el nu e cu nimic mai prejos decât acei „*super-apostoli*” (iudaizanții) care se prezintă ca reprezentanți ai Bisericii mame și pe care corintenii îi ascultă prea bucuroși.

Pentru a arăta ce îl distinge de aceștia, Apostolul subliniază câteva caracteristici:

1. dezinteresul material al misiunii sale, arătând n-a primit plată de la corinteni pentru activitatea sa misionară (11,9);
2. Apostolatul său e autentic, primit direct de la Dumnezeu;
3. nu e cu nimic mai prejos decât ceilalți și că Apostolatul său nu e cu nimic mai puțin decât al celorlalți, fiind și el evreu din sămânța lui Avraam ca ceilalți Apostoli și că și el l-a întâlnit pe Domnul înviat (11,22-23);
4. prezintă o lungă listă de pătimiri pe care el însuși le-a suferit pentru Hristos și pe care nu le-au suferit acei „*superapostoli*” (11, 23-33);
5. deși nu e de folos, Apostolul se vede obligat să dovedească autenticitatea apostolatului său și să vorbească și de vedeniile sale, amintind, în capitolul 12, de o experiență extraordinară pe care a avut-o în urmă cu 14 ani,aproximativ anii 42-44 d.Hr. Atunci a fost răpit până la al treilea cer, până în prezența lui Dumnezeu și a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască. Dar, în fața acestora, nu uită să menționeze și slăbiciunea pe care o avea în trup și care îl ajuta să nu se mândrească cu revelațiile primite. În acest sens, vorbește de un „*ghimpe în trup*”, de un „*inger al Satanei*”, trimis „*să-l lovească în obraz*”, ca să nu se trufească (12,7).

Dar prin expresia „*datu-mi-s-a un ghimpe în trup*” (12, 7) Apostolul lasă să se înțeleagă că ar vorbi chiar de o boală a sa, cronică, fără remedii și de care alte texte pauline nu fac amintire.

După toate probabilitățile, așa cum se exprimă o bună parte a exegeților, poate fi vorba fie de febra malarică, oftalmia, migrenele sau epilepsia, fie de conștiința lui mereu muștrată de amintirea trecutului său, făcându-se mereu aluzie la faptul că a prigonit Biserica lui Dumnezeu și de care faptă, se pare, că adversarii săi îi aduc mereu aminte. Pavel spune că de trei ori l-a rugat pe Domnul să-l îndepărteze de la el, dar rugăciunea lui n-a fost ascultată (12,8). De ce ? Pentru a înțelege că slăbiciunile și bolile nu sunt în mod neaparat expresia unei pedepse, ci și un mijloc evident de a-l cunoaște pe Dumnezeu și a-I simți puterea: „*Pentru aceasta de trei ori am rugat pe Domnul să-l îndepărteze de la mine; Și mi-a zis: Îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârșește întru slăbiciune. Deci, foarte bucuros, mă voi lăuda mai ales întru slăbiciunile mele, ca să locuiesc în mine puterea lui Hristos...căci, când sunt slab, atunci sunt tare*” (12,9-10).

Apologia Apostolului se prelungește până în versul 18, în care el își dovedește autenticitatea apostolatului său, dovezi care pentru corinteni erau evidente: „*Dovezile mele de Apostol s-au arătat la voi în toată răbdarea, prin semne, prin minuni și prin puteri*” (12,12).

În finalul epistolei, Apostolul își exprimă teama de a nu fi obligat la măsuri severe, când va merge la Corint. Arată că nu intenționează să se poarte ca un stăpân aspru față de ei, ci ca un părinte iubitor față de copiii săi.

În 13,11-13 care constituie încheierea epistolei, avem un apel la bucurie și pace, iar urarea finală e celebra formulă trinitară în care sunt invocate Persoanele Sf. Treimi spre ajutor haric (13,13).

C. Bibliografie selectivă

- Iosif Olariu**, *Epistolele sf. Ap. Pavel către Romani, Corinteni, Galateni și Efeseni*, în R.T., V, 1911, nr. 8
C.K. Barrett, *The Second Epistle to the Corinthians*, New York 1973
F.F. Bruce, *1 and 2 Corinthians*, London 1971
C. Spicq, *Epîtres aux Corinthiens*, PSB II-2, Paris 1949
H.Lietzmann, *An die Korinther*, I, II ed. a 4-a, Tübingen 1949
Karl Schelke, *The Second Epistle to the Corinthians*, New York 1969
A. Robert A. Feuillet, *Introduction à la Bible*, Paris 1959

- B. Rigaux**, *Saint Paul et ses Lettres*, Studia Neotestamentica 2, Paris-Bruges 1962
- Kent, Homer**, *A Heart Opened Wide: Studies in II Corinthians*, Grand Rapids: Baker Book House, 1982
- Donald Guthrie**, *New Testament Introduction*, Downers Grove, Illinois S.U.A, 1990
- Raymond Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, O. Carm**, *Introducere și comentariu la Sf. Scriptură*, vol. I, trad. și prelucrare pentru limba română de Dumitru Groșan, Târgu-Lăpuș 2005
- Raymond Brown**, *An Introduction to the New Testament*, New York 1997
- W.G. Kummel**, *Einleitung in das Neue Testament*, Heidelberg 1993
- Philipp Vielhauer**, *Geschichte der urchristlichen Literatur*, Berlin 1978
- John F. Walvoord, Roy B. Zuck (editori)**, *Comentariu al Noului Testament*, Ed. Multimedia, Arad 2005
- Udo Schnelle**, *Einleitung in das Neue Testament*, Göttingen 1994
- Vasile Gheorghiu**, *Introducerea în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou*, Cernăuți 1929
- La Bible** (Traduction oecumenique) , Edition integrale TOB, Paris 1988 : Introduction a l'Épître aux Romains, p.2691
- Studiul Noului Testament**, Manual pentru Institutele Teologice, București 1977, pp.114-115.
- Silviu I. Negruțiu, Dan E. Moldovan, Florin Codrea, Mirela Mățăoanu, Stelian Tofană** (coordonator), *Cercetarea biblică noutestamentară românească – Ghid bibliografic - Cluj-Napoca 2004*

EPISTOLA CĂTRE GALATENI

Cu toate că este una dintre Epistolele scurte ale Apostolului Pavel, Galateni este considerată de specialiști ca fiind una dintre cele mai importante și influente epistole ale sale. Întrucât Epistolele către Romani și Galateni au ca temă fundamentală – *îndreptarea prin credință* – prima a fost considerată de unii comentatori ca fiind o extindere a Epistolei către Galateni, iar a doua a fost numită „Epistola scurtă către Romani”.

În Biserica primară, pe măsură ce se producea separarea iudaismului de creștinism, Epistola către Galateni a contribuit considerabil la clarificarea acestei despărțiri. Astăzi, Epistola către Galateni este adesea percepută ca o „Magna Carta a libertății creștine”, care proclamă generațiilor moderne adevărul că eliberarea de sub pedeapsa și puterea păcatului nu se obține decât prin credința în Iisus Hristos și prin harul Său mântuitor.

A. Preliminarii isagogice

I. Galatia și galatenii

Epistola către Galateni a fost adresată *Bisericii din Galatia*, sau Galatenilor (1,2; 3,1). Întrebarea care se pune este: *Pe cine a vizat apostolul prin această adresă ?* Întrebarea și răspunsul dat acesteia sunt cunoscute în literatura de specialitate ca formând așa-numita „*problemă galatică*”. Problema este importantă, pentru că de felul în care ea este rezolvată, cred specialiștii, depinde modul în care se stabilesc datele referitoare la timp, loc și scopul scrierii.

„*Problema galatică*” a apărut ca punct de dezbatere între bibliști, în primul rând, datorită faptului că istoria cunoaște două provincii cu numele Galatia:

1. *Galatia Veche* (propriu-zisă), care era o provincie în centrul Asiei Mici, mărginită de alte țărișoare cunoscute în scrierile N.T. (Pont, Capadocia, Licaonia, Frigia, Bitinia).

2. *Galatia Nouă* (provincia romană Galatia), care a luat ființă în anul 25 î.Hr., cuprinzând pe lângă Galatia Veche și Pisidia, și părți din Licaonia, Pamfilia, Frigia, Cilicia, Isauria. Extensiunea provinciei romane nu rămâne aceeași, pentru că fiind o unitate administrativă, își schimbă forma și extensia geografică după împrejurările politice, economice și sociale existente.

Locuitorii Galatiei Vechi au fost 3 seminții celtice din Nordul Italiei care, strâmtorați de romani, trec Alpii, iar în sec. IV î.Hr., împreună cu câteva seminții galice, se strecoară de-a lungul Dunării și ajung până în Panonia și Iliria. Elementul galic fiind mai puternic în această conviețuire, locuitorii iau numele de galateni.

În anul 281 î.Hr. acești galateni trec din Iliria, invadând insulele grecești, iar în 278 î.Hr., regele *Nicomedes* al Bitiniei, cerându-le ajutorul împotriva fratelui său *Zipoites*, care încerca să-i uzurpe tronul, 10.000 de galati trec Bosforul, sub conducerea principilor *Leonorios* și *Lutarios*. După război, nu se mai întorc în Macedonia, rămânând o adevărată plagă pentru popoarele din Asia Mică datorită expedițiilor lor de jaf și cotropire. Acest lucru se petrece până când *Attalus I al Pergamului* (239 î.Hr.) pune capăt incursiunilor lor devastatoare. Înfrânți și slăbiți în forța lor războinică, galatenii sunt nevoiți să abandoneze viața lor nomadă și să se așeze astfel printre populația greacă a ținutului, într-o regiune numită apoi *Galatia*.

Prin pactul din anul 190 î.Hr. cu *Antioh cel Mare al Siriei*, galatenii ajung în conflict cu Roma. Prin moartea lui *Amyntas*, regele lor, petrecută în anul 25 î.Hr., regatul Galatiei a fost transformat de către Augustus în provincia romană Galatia, cu capitala la Ancyra.

Galatii și-au păstrat tot timpul obiceiurile lor celtice precum și religia lor, care nu era alta decât vechiul cult al druzilor, cu practica unei pocăințe îngrozitoare. Mai târziu, galatenii primesc și împrumuturi din cultul zeiței *Cibella* și al lui *Zeus*.

În cultura lor, datorită influenței popoarelor de limbă greacă au apărut de timpuriu și elemente ale culturii grecești, față de care ei nu s-au arătat refractari, dar rămân până la moarte un popor războinic și dornic de libertate.

Locuitorii provinciei romane Galatia nouă erau în majoritate greci și numai în minoritate galati.

Creștinismul, în Galatia Veche, a fost propovăduit de Sf. Pavel în călătoria a II-a misionară, între anii 50-52. Faptele Apostolilor afirmă lămurit în 16,6 și 18,23 că Sf. Pavel împreună cu Sila, ucenicul său, au propovăduit în *Galatia*, în împrejurări care apoi sunt descrise de Apostol în *Galateni* 4,13-15.

În drum spre Troa, obiectivul principal al celei de-a doua călătorii misionare, Apostolul Pavel intenționa să traverseze provincia Frigia și Galatia Veche. Se întâmplă însă faptul că Ap.Pavel se îmbolnăvește tocmai când trecea prin Galatia Veche, fiind astfel nevoit să poposească aici, întrerupându-și călătoria. Această îmbolnăvire însă a fost spre folosul galatenilor, întrucât Sf. Pavel, chiar bolnav fiind, n-a încetat niciodată să-și desfășoare activitatea misionară, propovăduind celor care l-au adăpostit și îngrijit.

Rezultatul a fost neașteptat: galatenii barbari, auzindu-l cum vorbește, l-au considerat „*un înger al lui Dumnezeu*”. Mulți au primit creștinismul, botezându-se, astfel că se organizează aici primele comunități creștine.

A doua vizită a Apostolului, făcută galatenilor, din vechea provincie Galatia, a avut loc cândva în jurul anului 55 d.Hr., în a treia călătorie misionară, de data aceasta Sf. Pavel găsindu-se în drum spre Efes, prilej cu care constată că creștinismul prinsese rădăcini în Galatia.

În provincia romană Galatia, creștinismul a fost propovăduit de Ap. Pavel și Barnaba în prima călătorie misionară, între anii 46-48 d.Hr. Cu acest prilej s-au organizat primele comunități creștine în cetățile Iconiu, Antiohia Pisidei, Lистра, Derbe, etc. Populația din aceste cetăți era majoritar greacă, dar se făcea simțită prezența aici și a unor comunități iudaice, minoritare, dar care opuneau o rezistență considerabilă propovăduirii creștinismului (F.Ap.13,50; 14,5; 16,9), făcând ca misiunea Apostolilor să fie mult mai dificilă aici, decât în vechea provincie a Galatiei.

Pentru a doua oară Sf. Pavel a vizitat, în treacăt, aceste comunități în anul 51 d.Hr. (începutul călătoriei a doua misionare), când ia cu sine din Lистра chiar un ucenic, pe *Timotei*, colaboratorul său apropiat din misiunile viitoare (F.Ap.15, 36-16,6).

Pentru a treia oară Sf. Pavel vizitează aceste ținuturi când se găsea în drum spre Efes, în anul 55 d.Hr., în timpul celei de a treia călătorii misionare (F.Ap.18,23).

Problema care se pune, în acest context, este de a se stabili pe cine a vizat Apostolul Pavel, prin Epistola adresată Galatenilor: pe creștinii din Galatia Veche; pe creștinii din ținuturile provinciei romane-Galatia (Pamfilia, Licaonia, Pisidia), greci de limbă și cultură, sau Apostolul Pavel îi vizează, prin Epistolă, pe toți creștinii din provincia Galatia, atât cea veche, cât și cea nouă ?

II. Problema destinatarilor Epistolei

În încercarea de a se da un răspuns problemei destinatarilor, specialiștii au emis trei ipoteze:

1. *Ipoteza galatică mixtă*

Ipoteza a fost propusă pentru prima dată de exegetul german *Theodor Zahn*, într-un comentariu al său la *Epistola către Galateni* (1922). Autorul susține că Epistola către Galateni a fost adresată *tuturor comunităților* creștine din provincia romană Galatia, atât cele întemeiate de Ap. Pavel și Barnaba în prima călătorie misionară (Pamfilia, Pisidia, Licaonia), cât și celor întemeiate în a doua călătorie misionară, numai de Sf. Pavel, în Galatia Veche.

Argumente în sprijinul acestei ipoteze:

- a. În Galateni 4, 13-15 e vizată a doua călătorie misionară a Apostolului Pavel în Galatia, descrisă apoi în Fapte 16, 6.
- b. Galateni 4, 13 se referă și la a treia călătorie misionară în Galatia, descrisă în Fapte 18, 23.

În concluzie, dacă Galateni 4,13 are în vedere întreaga expunere din Faptele Apostolilor 13,14-18,23, atunci cititorii-destinatari primi sunt toți creștinii din provincia romană Galatia. Dar, slăbiciunea argumentării acestei ipoteze constă în imposibilitatea de a se identifica evenimentele din Galateni 4, 13 cu cele descrise în Faptele Apostolilor 13,14-25. În plus, Epistola presupune un grup compact de Biserici și nu unele singulare, din două provincii diferite.

Întrucât argumentele pro și contra, aduse în sprijinul acestei ipoteze sunt contradictorii, astăzi, puțini specialiști mai au în vedere această ipoteză.

2. *Ipoteza galatică sudică*

Reprezentanții acestei ipoteze sunt de părere că destinatarii epistolei sunt numai locuitorii comunităților din sudul provinciei Galatia (Pamfilia, Pisidia, Licaonia etc.).

Argumente în sprijinul ipotezei:

- a) Limba epistolei este greaca, limbă vorbită în comunitățile sudice ale provinciei Galatia;
- b) În Galateni 2,1-9.13, Barnaba e amintit ca o persoană cunoscută cititorilor, ori se știe că el l-a însoțit pe Apostol numai în prima călătorie misionară, în provinciile amintite;
- c) În Faptele Apostolilor nu se amintește nimic de întemeierea comunităților creștine din Galatia nordică;
- d) Este puțin probabil ca propaganda iudaizantă să se fi îndreptat mai mult asupra Galatiei Nordice, provincie locuită numai de foști păgâni, și mai puțin asupra provinciilor Galatiei sudice, unde existau puternice comunități iudaice;
- e) În Galateni 4,14 Sf. Pavel mărturisește că a fost primit „*ca un înger*”, ori faptul acesta s-a petrecut numai în Licaonia, după informația lui Luca (F. Ap.14,12).

Argumentarea pare convingătoare, în aparență, dar analizate critic, argumentele înșirate își pierd toate, pe rând, puterea de convingere.

3. *Ipoteza galatică nordică*

Ipoteza este susținută de majoritatea exegeților contemporani. Dovezile aduse în sprijinul acestei ipoteze sunt următoarele:

a) comunitățile cărora se adresează Sf. Pavel au fost întemeiate în a doua călătorie misionară când, așa cum mărturisește în Galateni 4,13, Apostolul s-a oprit, din cauza unei boli, din drumul său spre Europa, în Galatia nordică, propovăduind aici cu succes Evanghelia;

b) din textele Gal.1,6 și 4,11-19 rezultă că Pavel se consideră ca fiind singurul vestitor al Evangheliei în Galatia. Dacă totuși în epistolă se vorbește și de Barnaba, el nu este prezentat în calitate de însoțitor permanent al Apostolului Pavel, ci ca un apostol cunoscut de cititorii epistolei și care trebuie să fi auzit de el din predica iudaizanților, care puneau pe Petru și Barnaba în opoziție cu Pavel;

c) numai în mijlocul galatenilor din nord este explicabil dezastruosul eșec al propagandei iudaizante, fapt ce nu s-ar fi putut întâmpla în comunitățile mixte din sud;

d) Pavel, care respectă nomenclatura romană, n-ar fi putut numi pe locuitorii din sud cu apelativul „galateni fără de minte”, întrucât aceștia s-ar fi considerat extrem de jigniți, având în vedere faptul că ei îi disprețuiau enorm pe galateni.

În concluzie, *soluția problemei* în discuție, sunt de părere majoritatea bibliștilor, nu poate fi decât *ipoteza galatică nordică*.

Așadar, **destinatarii primi** ai Epistolei către Galateni sunt **comunitățile creștine din Galatia de nord (Galatia Veche)**, întemeiate de Apostolul Pavel în a doua călătorie misionară și vizitate din nou în a treia călătorie misionară, înainte de scrierea epistolei.

III. Împrejurările, data și locul scrierii epistolei

Din Galateni 1,7 și 5,9-13 rezultă că anumiți învățători mincinoși, așa-zisii iudaizanți, au pătruns în absența Apostolului între creștinii din Galatia, reușind să strecoare în sufletele celor slabi îndoeli cu privire la:

- *originea divină a apostolatului paulin*
- *autenticitatea Evangheliei propovăduite de Pavel.*

Iudaizanții afirmă că galatenii, primind Evanghelia și Botezul de la Pavel, nu erau decât pe jumătate creștini. Pentru a fi desăvârșiți, ei trebuie să primească și legea mozaică (circumcizia, sărbătorile iudaice – Gal.4,10). Adversarii Apostolului mai susțineau că Pavel nu i-a supus la toate acestea doar din motivul de a-i putea câștiga cât mai ușor la Evanghelia sa. Mai mult, Pavel nici nu poate fi socotit Apostol al lui Iisus Hristos pentru că nu l-a cunoscut și nu l-a urmat direct pe Mântuitorul.

Cine erau acești iudaizanți este foarte greu de stabilit. Nu este exclus ca ei să fie cei din Ierusalim, care-l urau pe Pavel, mai ales după Sinodul apostolic, când tăierea împrejur n-a mai fost impusă creștinilor proveniți din rândul păgânilor.

Naiitatea galatenilor simpli era un teren foarte potrivit pentru asemenea încercări. Ei nu vedeau, într-adevăr, nici un pericol în acceptarea unor dispoziții ale legii mozaice, unii fiind chiar gata să se taie împrejur și să respecte sărbătorile iudaice.

Din Galatia, eroarea putea foarte ușor să se răspândească și la provinciile din jur, și astfel, scopul vicelan al iudaizanților de a face din creștinism o sectă iudaică, nu era departe de a fi atins.

Când s-a produs exact agitația iudaizantă este, la fel, destul de greu de precizat. Dar, după toate informațiile epistolei și ale cărții Faptele Apostolilor, ea nu se putea produce decât între cele două călătorii misionare sau după trecerea Apostolului în drum spre Efes (în a treia călătorie misionară). Prima posibilitate se izbește de o împotrivire: Apostolul mărturisește că, trecând a doua oară prin Galatia (călătoria a treia misionară), i-a întărit pe frați în credință. Este greu de crezut și acceptat faptul ca Apostolul Pavel să nu fi sesizat și combătut erorile ivite în Galatia, în răstimpul dintre cele două călătorii misionare.

A doua posibilitate pare mai probabilă, deoarece din Faptele Apostolilor 18,23 știm că Pavel în călătoria a treia, după vizita în Galatia, s-a îndreptat spre Efes, unde a rămas până în preajma Rusaliilor anului 57. Se pare că nu va fi trecut mult timp de la sosirea sa în Efes și primește știri alarmante, venite probabil printr-o delegație sau prin unii credincioși galateni, atașați lui. Și în acest caz, a doua presupunere este mai verosimilă, pentru că dacă ar fi venit o delegație în numele comunității, Apostolul n-ar fi avut motive să se

alarmeze așa de tare, pentru că în acest caz el ar fi avut dovada că galatenii au sesizat pericolul care-i amenința.

În acest caz, Apostolului nu i-a rămas decât ultima variantă aceea de a scrie și trimite o epistolă Galatenilor în care să încerce să rezolve doctrinar, și mai puțin moral, problemele respective.

Motivele pentru care Pavel nu a plecat personal în Galatia, așa cum, probabil, se impunea, vor fi fost următoarele:

1. n-a vrut să părăsească „*santierul misionar*”, început la Efes, punct strategic pentru cucerirea lumii păgâne;

2. n-a vrut să apară cu asprime (II Cor. 13,10) în mijlocul fiilor duhovnicești și a-i pedepsi pentru neascultarea lor (Gal. 3,10).

Cât privește *locul și data* scrierii Epistolei, aproape toți criticii bibliști sunt de părere că Epistola a fost scrisă în **Efes**, în jurul anilor **54-55 d.Hr.**

În orice caz, Epistola pare să aparțină timpului în care Apostolul a dus cea mai intensă luptă împotriva influenței iudaizante asupra primilor creștini din comunitățile întemeiate de el. Este vorba de perioada în care apar și Epistolele I și II Corinteni, Romani și probabil Filipeni.

B. Analiza cuprinsului Epistolei

I. Structura planului doctrinar

Adresă și salutare (1,1-5)

Tema epistolei (1, 6-10)

Partea I — autobiografic - apologetică (1,11- 2,21)

1. Evanghelia Apostolului Pavel (1,11-12)
2. Evenimente dinaintea convertirii Apostolului (1,13-14)
3. Evenimente de la convertire (1,15-16a)
4. Evenimente de după convertire (1,16b-24)
5. Recunoașterea și autoritatea apostolatului său (2,1-21)

Partea II — doctrinar-teologică – Mântuirea prin credință (3,1- 5,12)

1. Apărarea doctrinei (3,1-29)
  - a. Prin experiența galatenilor (3,1-5)
  - b. Prin exemplul lui Avraam și efectul Legii (3,6-12)
  - c. Prin lucrarea lui Hristos și scopul Legii (3.13-29)
2. Exemplificarea doctrinei (4,1-31)
  - a. Exemplu din Lege și apel personal (4,1-20)
  - b. Exemplu biblic (4,21-31)
3. Apărarea libertății creștine (5,1-12)
  - a. Întoarcerea la Lege – anularea harului (5,1-2)
  - b. Întoarcerea la Lege – robia omului (5,3)
  - c. Întoarcerea la Lege – căderea din har (5,4-12)

Partea III — parenetică (5, 13-6,10)

1. Viața în Duh – biruința păcatului (5,13-26)
2. Slujirea creștină și aspectele ei (6,1-10)

Epilog — autograf (6, 11-18)

II. Analiza cuprinsului Epistolei

1. Adresă și salutare (1,1-5)

Începutul epistolei către Galateni este atât unul tipic cât și atipic. Cu toate că salutarea include obișnuita identificare a autorului și a destinatarilor, dimpreună cu urarea, specific paulină, obișnuita rugăciune de mulțumire și laudă a lui Dumnezeu pentru credința cititorilor săi, lipsește. În schimb, caracterul abrupt al cuvintelor introductive fac repede cunoscut cititorilor lui Pavel, că una din cele mai evidente preocupări ale sale – apărarea apostolatului său, pus la îndoială de unii adversari - va fi o temă care urmează a fi tratată și în scrisoarea pe care o aveau în față.

Adresa și salutarea (1,1-5) sunt de o solemnitate deosebită. Apostolul subliniază două idei importante, care, de fapt, sunt o introducere la partea apologetică:

1. *Originea divină a apostolatului său* - arătând că el nu este apostol de la om, nici prin om, ci prin Iisus Hristos și prin Dumnezeu Tatăl (1,1)

2. *Puterea mântuitoare a jertfei lui Hristos* (1, 2-5)

În ceea ce privește a doua idee, Sf. Pavel arată într-un imn liturgic (1,3-5) că puterea mântuitoare a jertfei lui Hristos, precum și efectul ei — sfințenia — „au fost din veșnicie hărăzite de Dumnezeu”. Apostolul

înțelege aici sfințenia ca fiind efectul jertfei mântuitoare și exprimată în preocuparea creștinilor de a ieși din „*acest veac viclean*” (1, 4).

Obișnuita rugăciune de mulțumire lipsește aici, autorul exprimându-și surpriza față de nestatornicia în credință și evanghelie a creștinilor galateni, pe care le unește cu tema epistolei și care urmează a fi anunțată imediat (1, 6-10).

2. Tema epistolei (1,6-10)

Creștinilor galateni, care erau pe punctul de-a adopta evanghelia iudaizantă, Apostolul Pavel le atrage atenția că nu este decât o singură *Evanghelie*, aceea pe care el a propovăduit-o de la început (1,7-8). Această unică *Evanghelie* este aceea în care este prezent și lucrează Hristos. Încercarea de acceptare a unei alte evanghelii este drastic sancționată de Apostol, aruncând chiar anatema asupra celor care ar propovădi o altă *Evanghelie*: „*Dar chiar dacă noi sau înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, - să fie anatema!*” (1,8) Din această fermă atitudine a Apostolului, rezultă clar autenticitatea *Evangheliei* sale.

3. Partea I – autobiografic - apologetică (1,11-2,21)

În partea primă a Epistolei, de nuanță autobiografic-apologetică, Sf. Pavel dovedește prin mărturii istorice incontestabile originea divină a apostolatului său și a *Evangheliei* sale:

1. *Evanghelia propovăduită de el nu este una învățată de la om*, și nici nu e luată de la om, ci a primit-o direct prin descoperire de la Iisus Hristos (1,11-12). În viziunea apostolului, intervenția miraculoasă a lui Iisus în viața sa, conferă autenticitate divină apostolatului și *Evangheliei* sale. Probabil că Apostolul Pavel avea în vedere, când spunea că a primit *Evanghelia* „prin descoperirea lui Iisus Hristos” (1,12), episodul de pe drumul Damascului, cât și timpul șederii sale în pustia Arabiei, pregătindu-se pentru misiunea la care a fost chemat și unde i se va fi arătat din nou Iisus Hristos, descoperindu-i *Evanghelia*, pe care urma să o vestească neamurilor.

2. **Autenticitatea apostolatului său este marcată și de alte mărturii istorice, precum:**

a. *Evenimente ale fostei lui vieți, înainte de convertire*

Într-o scurtă prezentare autobiografică, Apostolul subliniază câteva aspecte ale vieții și activității sale înainte de convertire, arătând că a fost un fanatic partizan al legii mozaice. Fidel acestui crez, Apostolul prigonea și pustia biserica „peste măsură” (1, 13). Dar, râvna sa pentru iudaism și pentru datinile sale părintești, care a caracterizat această parte a vieții lui, a fost părăsită tocmai din rațiunea că alegerea și chemarea lui s-au făcut direct de către Dumnezeu.

b. *chemarea sa directă la apostolat, de către Dumnezeu, încă „din pântecel maicii sale”, avea ca scop descoperirea întru sine a Fiului lui Dumnezeu (1,15).*

Apostolul Pavel are conștiința clară că este instrumentul lui Dumnezeu prin care Acesta descoperă neamurilor pe Fiul Său și *Evanghelia* Sa: „...când a binevoit Dumnezeu , care m-a ales din pântecel mamei mele și m-a chemat prin harul Său să descopere pe Fiul Său întru mine...” (1,15-16)

c. *Contactul cu autoritatea bisericească de la Ierusalim.*

După 3 ani de la convertire, Apostolul Pavel arată că a făcut prima sa vizită la Ierusalim. Scopul vizitei se pare că va fi fost acela de a-l întâlni pe Apostolul Petru, căruia urma să-i expună evenimentele petrecute cu el și să-i explice miracolul chemării sale directe la apostolat și că el nu mai este cel din trecut și pe care Petru îl știa prea bine: *prigonitorul și pustiitorul Bisericii lui Hristos*. Numai acesta poate fi sensul cuvintelor: „...după 3 ani m-am suit la Ierusalim, ca să-l cercetez pe Chefa și am rămas la el 15 zile...” (1,18-20).

În răstimpul celor 15 zile, cât rămâne la Petru, Pavel îl întâlnește și pe Apostolul Iacob, fratele Domnului. Pavel a fost acceptat de către cei ce erau reprezentanți ai Apostolilor la Ierusalim, iar apostolatul său este recunoscut ca fiind autentic.

d. După această scurtă vizită la Ierusalim, Ap. Pavel pleacă în Siria și Cilicia, iar conținutul propovăduirii sale a fost apreciat pozitiv de stâlpii Bisericii - Petru, Iacov și Ioan - în cadrul ședinței întâi a Sinodului Apostolic.

Referitor la rezultatul acestei reuniuni, cu privire la Evanghelia sa, Ap. Pavel scrie: „...Cei socotiți însemnați n-au adăugat nimic la Evanghelia mea....căci Cel ce a lucrat prin Petru la apostolia tăierii împrejur a lucrat și prin mine la neamuri. Și cunoscând harul ce mi-a fost dat mie, Iacob, Petru și Ioan, cei socotiți a fi stâlpi mi-au dat și mie și lui Barnaba dreapta spre unire cu ei, pentru ca noi să binevestim la neamuri, iar ei la cei tăiați împrejur” (2, 6b. 8-9).

e. În altă împrejurare, la Antiohia, Pavel apără deschis libertatea creștinismului față de Legea mozaică, luând atitudine hotărâtă împotriva comportamentului inconsecvent al Apostolului Petru. Curajul său de a-l înfrunța deschis pe Petru (2, 11-14) dovedește autoritatea și autenticitatea apostolatului său, care, în probleme de morală, trata cu Petru, ca de la Apostol la Apostol: „Dar, când am văzut că ei nu calcă drept, după adevărul Evangheliei, am zis lui Chefa, înaintea tuturor: Dacă tu, care ești iudeu, trăiești ca păgânii și nu ca iudeii, de ce-i silești pe păgâni să trăiască ca iudeii ?” (2,14).

La sfârșitul părții autobiografic-apologetică, Apostolul prezintă pe scurt o introducere la partea doctrinară, având ca temă - *mântuirea prin credința în Iisus Hristos* - și în care accentuează trei idei (2,15-21):

- a) ineficiența faptelor Legii vechi (2,16)
- b) raportul creștinilor cu faptele Legii (2,17-18)
- c) îndreptarea vine numai prin credința în Iisus Hristos (2, 19-21)

4. Partea a II-a – doctrinar-teologică - *mântuirea prin credință* (3,1-5,12)

În partea doctrinar-teologică, apostolul Pavel dezvoltă tema *mântuirii prin credință*, înfățișând ceea ce el numea „*Evanghelia mea*”. Întrucât argumentarea are caracter de polemică cu iudaizantii, temeiurile sunt biblice și istorice:

1. *Ineficacitatea Legii Vechiului Testament*, în vederea mântuirii, rezultă din însăși **experiența creștinilor galateni**. Aceștia nu prin lege și tăiere-împrejur au primit Duhul Sfânt cu bogatele și izbăvitoarele lui daruri (3,2-5) și care sunt active în viața lor, ci prin credința în Iisus Hristos și prin Botezul creștin: „*Legea ne-a fost călăuză spre Hristos, pentru ca să ne îndreptăm din credință. Iar dacă a venit credința, nu mai suntem sub călăuză. Căci toți sunt fii ai lui Dumnezeu prin credința în Hristos Iisus. Căci, câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat*” (3,24-27).

2. *Ineficiența Legii Vechiului Testament* rezultă și din **promisiunile mesianice** făcute lui Avraam. Apostolul spune că numai cei din credință sunt fiii lui Avraam (3,7) și au drept la moștenirea făgăduinței Lui, căci acestuia pe temeiul credinței i s-a făcut promisiunea mântuirii și nicidecum pe temeiul Legii. Dimpotrivă, cei ce stau sub Lege, dar n-au credința strămoșului lor Avraam, stau sub blestem, pierzând calitatea de moștenitori ai promisiunilor făcute patriarhului lor: „*Căci toți câți sunt din faptele Legii sunt sub blestem, că scris este: Blestemat este oricine nu stăruie întru toate cele scrise în cartea Legii, ca să le facă.*” (3,10).

Promisiunile făcute lui Avraam n-au fost nimicite prin darea Legii, întrucât Legea, în viziunea Apostolului Pavel, are numai rolul de „*pedagog spre Hristos*” (3, 24). Prin venirea Mântuitorului, Legea și-a îndeplinit menirea ei, pentru că prin El s-a sfârșit epoca sclaviei față de poruncile ei (3,21-26). Întruparea Mântuitorului a adus ca dar, **înfierea**, iar noul statut al creștinului, de **fîu al lui Dumnezeu**, se desăvârșește în cel de „*moștenitor al lui Dumnezeu*”, calitate care, în viziunea Apostolului, înseamnă *perspectiva infinită de creștere în asemănare cu Dumnezeu*. „Moștenirea lui Dumnezeu” definește așadar, dimensiunea epectatică a înfierii creștine.

Așadar, având în vedere moștenirea libertății creștine, se întreabă Ap. Pavel, cum mai poate cineva, după ce cineva a cunoscut libertatea mântuirii, să se mai întoarcă la sclavia Legii: „*Acum însă, după ce ați cunoscut pe Dumnezeu, sau mai degrabă după ce ați fost cunoscuți de Dumnezeu, cum vă întoarceți iarăși la stihiiile cele slabe și sărace, cărora iarăși voiți să le slujiți ca înainte?* (4, 9).

3. *Ineficiența Legii Vechiului Testament* rezultă și din **însemnarea alegorică a celor doi fii ai lui Avraam: Ismail, fiul sclavei Agar și Isaac, fiul Sarrei**, precum și din **alegorismul numelor Sarra și Agar**.

Precum Isaac, fiul celei libere, este moștenitor, iar Ismael este alungat, la fel cei care cred în Hristos, Fiul lui Dumnezeu, sunt moștenitori ai bunurilor mesianice (4, 4-7), iar cei robiți Legii sunt îndepărtați de la mântuire. În acest sens, Sf. Pavel se exprimă: „...Avraam a avut doi fii: unul din femeia roabă și altul din femeia liberă. Dar cel din cea roabă s-a născut după trup, iar cel din cea liberă s-a născut prin făgăduință. Unele ca acestea au altă însemnare: Unul este Muntele Sinai, care naște spre robie – și care este Agar - , iar cea liberă este Ierusalimul cel de sus, care este mama noastră...iar noi, fraților suntem după Isaac, fii ai făgăduinței...” (4,22-31).

În concluzia părții doctrinar-teologice (5,1-12) Apostolul reia rezumativ ideile exprimate anterior, adresând credincioșilor galateni un apel la a stăruii în libertatea „credinței lucrătoare prin iubire” (5,6). Sf. Pavel avea în vedere prin expresia „credința lucrătoare prin iubire” o credință activă, prin fapte și nu desprinsă de ele, manifestându-se ca o simplă atitudine izvorâtă doar din rațiune.

5. Partea a III-a – parenetică (5, 13 - 6,10)

Partea parenetică cuprinde concluziile practice care se desprind din argumentarea părții dogmatice:

a) galatenii să se ferească de a se supune Legii și de a se lăsa ademiniți de învățături mincinoase, ca să nu piardă mântuirea câștigată cu preț, prin credința în Hristos.(5,13-18)

b) libertatea creștinilor nu este una spre păcat, fiindcă credința în Evanghelie se împotrivesc îndemnurilor și faptelor păcătoase ale trupului. În pericopa 5,19-25, Apostolul prezintă opoziția dintre trup și faptele lui, pe de o parte, și duh și roadele sale, pe de altă parte: „Iar faptele trupului sunt cunoscute, ca fiind unele ca acestea: adulter, desfrânare, necurăție, închinare la idoli, fermecătorie, vrajbe, dezbinări ....iar cei ce fac unele ca acestea nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu. Iar rodul duhului este dragoste, bucurie, pace, îndelungă-răbdare, bunătate, facere de bine....împotriva unora ca acestea nu este lege”.

Faptele bune, care sunt rodul duhului de virtute creștină, reprezintă *sămânța cea bună* pe care creștinii o seamănă în vederea recoltei eshatologice (6,7-10).

6. Epilog (6,11-18)

Epilogul epistolei este scris cu propria mână de Sf. Pavel și cuprinde o recapitulare generală a ideilor fundamentale ale epistolei, punându-i încă o dată pe galateni în gardă împotriva uneltirilor iudaizante. Apostolul accentuează răstignirea omului în Hristos Iisus, prin credință, aceasta însemnând acceptarea cauzei lui Hristos, care are ca rod, dobândirea făpturii celei noi (6,15).

C. Bibliografie selectivă

Vasile Mihoc, *Epistola Sfântului Pavel către Galateni – introducere, traducere și comenatriu* (teză de doctorat), București 1983, 278 p.

Liviu Galaction Munteanu, *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni – comentariu*, Cluj 1940, 132 p.

Iosif Olariu, *Epistolele Sf. Ap. Pavel către Romani, Corinteni, Galateni și Efeseni*, în R.T., V, 1911, nr. 8
Commentary, Grand Rapids: Wm.B. Eerdmans Publishing 1982

John Stott, *The Message of Galatians*, Downers Grove III, Inter Varsity Press, 1968

A. Robert A. Feuillet, *Introduction à la Bible*, Paris 1959

Donald Guthrie, *New Testament Introduction*, Downers Grove, Illinois S.U.A., 1990

Raymond Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, O. Carm, *Introducere și comentariu la Sf. Scriptură*, vol. I, trad. și prelucrare pentru limba română de Dumitru Groșan, Târgu-Lăpuș 2005

Raymond Brown, *An Introduction to the New Testament*, New York 1997

John F. Walvoord, Roy B. Zuck (editori), *Comentariu al Noului Testament*, Ed. Multimedia, Arad 2005

Udo Schnelle, *Einleitung in das Neue Testament*, Göttingen 1994

Vasile Gheorghiu, *Introducerea în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou*, Cernăuți 1929

La Bible (Traduction oecumenique) , Edition integrale TOB, Paris 1988 : Introduction a l'Épître aux Romains, p.2691

Studiul Noului Testament, Manual pentru Institutele Teologice, București 1977, pp.114-115.

Silviu I. Negruțiu, Dan E. Moldovan, Florin Codrea, Mirela Mățoanu, Stelian Tofană (coordonator), *Cercetarea biblică nouotestamentară românească* – Ghid bibliografic - Cluj-Napoca 2004

EPISTOLA CĂTRE COLOSENI

Epistola constituie un scurt tratat apostolic despre dumnezeirea Mântuitorului Hristos, Unicul mijlocitor pe lângă Dumnezeu Tatăl, precum și o încercare a Sf. Pavel de combatere a unor devieri de natură iudaică de la dogmele Bisericii creștine.

Cetatea Colose era așezată pe valea râului Lycus, aproximativ 160 km est de Efes, în apropierea marilor cetăți Ierapolis și Laodiceea din provincia proconsulară a Asiei Mici, Frigia. Datorită înfloririi sale culturale și economice din antichitate, Herodot a numit orașul Colose „cetate importantă”, iar Xenofon „oraș mondial, plăcut și mare”. Jugul turcesc a înmormântat și această cetate pentru totdeauna, astăzi rămânând, din orașul de altădată, doar câteva ruine neînsemnate în Turcia de azi.

În veacul apostolic majoritatea locuitorilor din Colose erau politeiști. Credința lor îmbrățișa, ca și a efesenilor, mai toate zeitățile Imperiului Roman, iar populația orașului era eterogenă. Pe lângă frigieni, coloseni, iudei, orașul adăpostea și pe *dislocații din Palestina*, aduși către regele sirian Antioh al III-lea cel Mare pentru colonizarea ținutului. Istoricul iudeu Iosif Flaviu ne informează că regele Antioh cel Mare a decis deportarea a 2000 de familii iudaice din Babilon în Lidia și Frigia (Antichități iudaice, 12, 3, 4, 149). Acești palestineni întrețin o vie propagandă religioasă, punând accent pe o strictă observare a legilor iudaice.

A. Preliminarii isagogice

I. Paternitatea paulină a Epistolei

Având în vedere că în rătăcirea denunțată de Epistolă, specialiștii, în marea lor majoritate, sunt de părere că este vizat și un început de gnosticism, erezie caracteristică unei perioade mult mai târzii decât cea a vieții Apostolului Pavel, paternitatea paulină a epistolei a fost adesea contestată.

Dar, faptul că apostolul Pavel este autorul epistolei este susținut de numeroase dovezi de critică internă și externă. Epistola către Coloseni are 3 referințe directe la persoana Ap. Pavel, în exprimare la persoana I (1,1; 1,23; 4,18), precum și multe alte referințe la colaboratori apropiați ai apostolului, cum ar fi Tihic (4,7), Onisim (4,9), Aristarh (4,10), Marcu (4,10), Epafras (4,12), Luca (4,14), Dima (4,14) și Arhip (4,17).

Stilul și cuprinsul epistolei sunt apoi similare celor din Epistola către Efeseni, scrisă în aceeași perioadă și la care se face probabil referire prin expresia ” *pe cea din Laodiceea să o citiți și voi*” (4,16).

Este adevărat, că 34 de cuvinte (după alți critici, 48 de cuvinte) sunt unice în Epistola către Coloseni, ne mai întâlnindu-se în nici o altă scrisoare paulină. Dar, la o analiză amănunțită a vocabularului epistolei, se poate observa că ele sunt totuși caracteristice temei scrisorii și adecvate modului de a gândi al lui Pavel. Pentru a-i combate pe adversarii săi, Pavel trebuia să se folosească, firește, de același limbaj pe care ei îl întrebuințau. De aici apare, așadar, „noul” în limbajul epistolei. Dintre aceste cuvinte amintim câteva: „văzute” (1,16), „întâietatea” (1,18), „împlinesc” (1,24), „filosofia” (2,8), „dumnezeirii” (2,9).

Încheierea Epistolei confirmă că Tihic a fost purtătorul celor două epistole, către Efeseni și Coloseni (Efes. 6,21; Col.4,7), fapt care atârnă, la fel, în balanța paulinității ambelor scrisori.

Este adevărat că în Coloseni apar câteva diferențe stilistice cum ar fi combinațiile genitivale neobișnuite: „nădejdea slavei” (1,27), „trupul...firii pământestei”(2,11), „creșterea pe care i-o dă Dumnezeu” (2,19), „creșterea... de la Dumnezeu” și „răsplata moștenirii” (3,24). Dar, cu toate acestea, așa cum afirmă Donald Guthrie „diferențele stilistice sunt atribuite în general schimbării circumstanțelor sau subiectului”⁵

Dar, unul din argumentele puternice în favoarea paternității pauline a epistolei și a faptului că ea aparține primului secol creștin, este legătura ei strânsă cu epistola către Filimon, a cărei autenticitate paulină nu este pusă de nimeni la îndoială:

- ambele cărți includ numele lui Timotei alături de cel al lui Pavel în salutările de la început (Col.1,1 ; Filim.1)
- în ambele scrisori sunt trimise salutări din partea lui Aristarh, Marcu, Epafras, Luca și Dima (Col.4,10-14 ; Filim. 2324)
- ambele epistole fac referire la lucrarea lui Arhip (Col.4,17; Filim.2)
- sclavul Onisim este menționat în ambele scrieri (Col.4, 9 ; Filim. 10).

Toate aceste argumente, directe sau indirecte, sunt dovezi incontestabile pentru susținerea paternității pauline a epistolei către Coloseni.

În Biserica veche, paulinitatea Epistolei către Coloseni a fost, la fel, recunoscută de toți Părinții și Scriitorii bisericești. Sf. Irineu o socotește canonică (Adv.Haer., 3,14,1), iar în Canonul Fragmentului Muratori ca și cel al lui Marcion, epistola se găsește între cele pauline.

II. Întemeierea Bisericii din Colose

O mare parte dintre specialiști sunt de părere că Sf. Pavel n-a fost niciodată în Colose. În acest sens, sunt invocate câteva texte din epistolă în care exprimarea Apostolului este la trecut („am auzit”, „am aflat” – de credința voastră) și din care ar reieși faptul că relația sa cu coloseni ar fi una indirectă și nu una directă, rezultând din calitatea sa de părinte, care i-a născut la credința cea întru Hristos Iisus. Textele la care se face referire sunt următoarele:

- Col. 1,4 - „.....**am auzit** despre credința voastră”;
- Col. 1.9 - „.....**din ziua în care am aflat**, nu încetăm să ne rugăm pentru voi!”;
- Col. 2,1 „.... pentru toți câți **n-au văzut** fața mea în trup”;
- Col.1,7-8 „....**Epafras**, iubitul...care ne-a dezvăluit iubirea voastră ces întru Duhul”.

Reprezentanții acestei ipoteze sunt de părere că locuitorii orașului au fost încreștinați de Epafras, colosean de origine și ucenic apropiat al Apostolului Pavel. Într-adevăr, Apostolul le amintește colosenilor că au „primit învățătura de la Epafras” (Col. 1,7); că acesta manifestă râvnă pentru ei și că se luptă pentru desăvârșirea lor (4,12-13). Referirea însă la Epafras este doar din poziția acestuia de colaborator și însoțitor al Apostolului, precum și de „tovarăș de lanțuri întru Hristos Iisus (Filim. v. 23). Se pare că Epafras a evanghelizat și Laodiceea (Col. 4,13).

Totuși, în Faptele Apostolilor Sf. Luca menționează prezența de 3 ori a Sfântului Pavel în Frigia, și anume în a 2-a și a 3-a călătorie misionară (F. Ap.16,6; 18,23; 19,10) și tot el afirmă că marele Apostol a predat Evanghelia *aproape în tot locul*, adică tuturor locuitorilor iudei și elini din provincia proconsulară Ahaia (F.Ap 19,10-22). Unii exegeți sunt de părere că datorită apropierii orașelor Laodiceea, Colose și

⁵ . *New Testament Introduction*, Downers Grove, III, Inter Varsity Press, 1973, p.553.

Ieropolis, Sf. Pavel le va fi vizitat între anii 50-56d.Hr. sau, mai ales, în cei 3 ani petrecuți la Efes (F.Ap. 19,10-22 și 20,2).

La toate aceste presupuneri se mai adaugă și faptul *prieteniei Sf. Pavel cu Filimon*, care era colosean și căruia îi trimite o scrisoare, rugându-l să-i pregătească găzduire (Filim. v.22). Se pare că Apostolul locuise în casa lui Filimon și fusese primit cu ospitalitate de soția acestuia Apfia și de Arhip, fiul lor. Tot aici a fost servit și de un sclav Onisim și pe care, cândva mai târziu, îl va încreștina la Roma.

Toate argumentele, care trebuie luate în considerare în această spinoasă problemă, se rezumă la întrebarea: *dacă Apostolul Pavel n-a fost în Colose, mai precis în casa lui Filimon, unde l-ar fi putut cunoaște sclavul acestuia, Onisim, pe Sf. Pavel?* Această întrebare se pare că ar putea rezolva problema întemeierii Bisericii din Colose, întrucât Onisim n-avea cum să fie întâlnit în altă parte decât în casa stăpânului său datorită legilor sclaviei.

III. Circumstanțele scrierii Epistolei. Rătăcirea denunțată în Epistolă

Circumstanțele care au prilejuit scrierea și trimiterea Epistolei creștinilor coloseni sunt legate de apariția unei erezii în Biserica din Colose, astfel că majoritatea specialiștilor sunt de părere că apostolul Pavel avea în vedere anumite devieri ale colosenilor de la credința creștină atunci când a redactat epistola. Dintre acestea amintim câteva:

1. Un **început de gnosticism (un proto-gnosticism), o formă embrionară a acestui curent filosofico-religios**, deja prezent spre începutul celei de-a doua jumătăți a sec.I, alimentat, se pare, de un iudaism sincretist care se găsea în Frigia, adevăratul pământ al făgăduințelor pentru toate cultele ezoterice. Ideea comună a sistemelor gnostice precreștine, paracreștine sau creștine, este dualismul dintre ființa divină, originară, inaccesibilă și o serie de emanații rele care ajung în lume și în materie, având ca efect o serie întreagă de multiplicări sau emanații succesive, cu rol de intermediari între Dumnezeu și univers. Fiecare dintre aceste emanații conțin o parte din „plinătatea (pleroma) dumnezeirii” (Col.1,19; 2,9), erau cauza creațiunii și controlau chiar anumite zone ale pământului, influențând și destinul oamenilor.

Urmările unui astfel de sincretism iudeo-păgân erau destul de grave. Aceia care se lăsau influențați de el, simțeau nevoia unor anumite cunoștințe (gnosis) revelate privind aceste emanații misterioase (adesea înțelese și ca ființe atotputernice) și zonele lor de influență asupra oamenilor pe pământ. Era important să se cunoască numele lor, funcțiile lor și mijloacele pe care omul trebuie să le folosească pentru a și le face favorabile: zile, activități, lucruri, alimente etc.

Ap. Pavel trebuia să combată ferm aceste periculoase tendințe pentru credința incipientă a creștinilor coloseni, punând bine în lumină absoluta unicitate, supremația cosmică a lui Hristos în planul creației și suficiența Sa mijlocire în rolul Său universal mântuitor. El trebuia să afirme clar că pleroma divinității nu era sub-împărțită într-o multitudine de intermediari; toată plinătatea dumnezeirii se găsea în Hristos (1,19; 2,3.9). Prin moartea Sa pe cruce, Iisus Hristos a triumfat asupra tuturor forțelor despre care se credea că controlează universul (2,15), în primul rând, fiind vizați îngerii.

2. O deviere religioasă, la bază stând **reguli alimentare**, de unde caracterul pur iudaic al acestor practici (2,16.21-23 ; 2,21-23), făcând aluzie chiar la circumcizie. Sf. Pavel arată că Legea, care le prescrie, este doar „*umbră a celor viitoare*” (2,17).

3. Un **ascetism greșit practicat** (2,21-23).

4. **Încercarea de dobândire a unei înțelepciuni omenestești din orice fel de filosofie** (2,8).

Cele două din urmă vizate nu aparțin iudaismului ortodox. Probabil că acestea făceau parte dintr-o sectă iudaică.

5. Combaterea unui **cult exagerat al îngerilor** (2,18). În acest context, Apostolul subliniază înțâietatea lui Hristos față de toate puterile cerești, precizând locul, poziția și menirea acestora, și anume, aceea de a fi supuse domniei lui Hristos (1,16).

Apostolul combate ferm acest cult exagerat al îngerilor, a cărui practică se pare că venea în contradicție cu monoteismul iudaic. De aceea, Apostolul consideră că o astfel de închinare la îngeri îndepărtează de credința în supremația cosmică a lui Hristos, ca Domn căruia i-au fost supuse toate. Sf. Pavel

arată că închinarea la îngeri este falsă dacă nu este subordonată lui Hristos, întrucât, prin cruce, Hristos a devenit unicul Domn al lumii reînnoite, Căruia care toate puterile cerești și pământești i-au fost supuse (1,20).

Așadar, în raport cu cultul îngerilor, Sf Pavel este preocupat numai de a apăra învățătura despre întâietatea absolută a lui Hristos față de întreaga creație.

Cât privește **timpul și locul** redactării ei, se pare că Apostolul a scris-o din **Roma**, în prima captivitate suferită în cetatea Cezarilor, cândva la **sfârșitul anului 62 și începutul lui 63**. Au fost propuse de unii comentatori și alte teze referitoare la localizarea scrierii epistolei, precum Efes, Cezareea, dar majoritatea înclină pentru Roma, ca loc al scrierii ei.

Faptul că Apostolul se găsea în captivitate rezultă din informația dată colosenilor, și anume, că el este „în lanțuri” (Col. 4,3.18), fapt care coincide cu informațiile din Epistola către Filimon (Filim. v. 1, 9, 10, 13), scrisă în aceeași perioadă –captivitatea romană. Epistola este trimisă la destinație prin Tihic, prin intermediul căruia ajunge la destinatari și Epistola către Efeseni.

B. Analiza cuprinsului Epistolei

I. Structura planului doctrinar

Adresă și salutare (1,1-2)

Rugăciunea de mulțumire (1,3-12)

Partea I — doctrinar-teologică (hristologică) (1,13-23)

a) Introducere (1,13-14)

b) Întâietatea lui Hristos (1,15-20)

c) Împăcarea prin Hristos (1,21-23)

Partea a II-a — polemică (1,24-3,4)

a) Sf. Pavel și colosenii (1,24-2,5)

b) Erori doctrinare în Colose (2,6-3,4)

Partea a III-a — parenetică (3,5-4,6)

a) Sfaturi generale (3,5-17)

b) Sfaturi practice (3,18-4,6)

c) Mesaje particulare ale apostolului către coloseni (4,7-17)

Salutarea finală (4,18)

II. Analiza cuprinsului Epistolei

1. Adresă și salutare (1,1-2)

Ca și alte epistole, Coloseni începe cu o adevărată *liturghie epistolară* (1,1-12) în care Pavel își prezintă, mai întâi, statutul său de Apostol al lui Iisus Hristos, prin voința lui Dumnezeu (1,1). Adresarea din vers.2 „sfinților și credincioșilor, frați întru Hristos Iisus” îi desemnează pe creștinii coloseni ca popor ales și sfânt al lui Dumnezeu. Este un pasaj paralel celui din Introducerea Epistolei către Efeseni: „sfinți...și credincioși întru Hristos Iisus” (Efes.1,1)

2. Rugăciunea de mulțumire (1,3-12)

Apostolul Pavel mulțumește lui Dumnezeu pentru credința, nădejdea și dragostea colosenilor, virtuți prin care ei au propășit spiritual atât la nivel individual, cât și comunitar, astfel că prin aceste virtuți ei vor avea parte de *moștenirea sfinților, întru lumină* (v. 12). Se pare că prin expresia „sfinți” Apostolul Pavel i-ar avea în vedere pe îngeri, care se unesc cu cei aleși în lumina și strălucirea eshatologică. Această interpretare se întemeiază, probabil și pe scrierile de la Qumran cu care epistola către Coloseni, în pericopa 1,12-15, se aseamănă nu numai în conținut, ci și în formă.

Acțiunea strămutării întru lumină, care este împărăția Fiului iubirii Sale, aparține lui Dumnezeu Tatăl, dar răscumpărarea, adică iertarea păcatelor, potrivit viziunii apostolului, s-a câștigat prin sângele Fiului: „*El*

(Tatăl) ne-a scos de sub puterea întunericului și ne-a strămutat întru împărăția Fiului iubirii Sale, întru care avem răscumpărarea prin sângele Lui, adică iertarea păcatelor” (1,13-14). Cu sublinierea acestei idei, Apostolul face trecerea la tratarea părții doctrinare a epistolei.

3. Partea doctrinar-teologică (1,13-23)

Conținutul părții doctrinar-teologice este unul hristologic și este axat pe două idei principale:

1. Întâietatea absolută a lui Hristos, atât în ordinea creației, cât și a mântuirii (1,15-20).

Întâietatea lui Hristos este conferită de calitatea Sa de Fi al lui Dumnezeu (1,16-18) și pe care Sf. Pavel o marchează prin sublinierea a două idei:

a) Fiul este **reflexia Tatălui**, adică a esenței ființei dumnezeirii, adevăr exprimat de Apostol prin expresia „chipul lui Dumnezeu”: „Care ste chipul lui Dumnezeu mai întâi născut decât toată făptura” (1,15).

b) Fiul este **coautor al creației** (1,16-17). Expresia Apostolului „toate s-au făcut prin El și pentru El” (1,16) Îl definește pe Hristos ca Dumnezeu adevărat, Creator, iar această prezență a Lui în fiecare lucru creat este explicată de Sf. Maxim Mărturisitorul în lucrarea sa *Ambigua*, ca fiind rațiunea de a fi a fiecărui lucru și prin care toate țin de Rațiunea supremă, care este Logosul divin. Ideea este explicată în versetele următoare: „El este mai înainte decât toate și toate prin El sunt așezate. Și El este capul trupului, adică al Bisericii....în El a binevoit Dumnezeu să sălășluiască toată plinirea” (1,17-19).

Din această perspectivă, prin cuvântul „toate” Apostolul înțelege că întreaga creație trebuie văzută și concepută ca fiind Trupul lui Hristos, care este Biserica Sa, înțeleasă ca expresie a unității indisolubile dintre creatură și Creator (1,17-18).

2. Împăcarea lumii, adică a creației cu Tatăl se face numai prin jertfa Crucii Fiului (1,21-23).

Împăcarea tuturor celor create cu Creatorul are, în viziune pulină, dimensiune cosmică: ”Și printr-Însul toate cu Sine să le împăce, fie cele de pe pământ, fie cele din ceruri, făcând pace prin El, prin sângele Crucii Sale” (1,20). Prin expresia „cele din ceruri” și „cele de pe pământ” Sf. Pavel se referă la îngerii buni și la oamenii răscumparați, care toți laolaltă formează trupul cosmic al lui Hristos – Biserica. Iar cuvântul „toate”, din versetul mai sus citat, dă operei răscumparaătoare a lui Hristos, dimensiune cosmică, în sensul că toată creația rațională – îngerii și oamenii – sunt recapitulați în actul împăcării realizat pe Cruce.

Efectul Jertfei lui Hristos este, în viziunea paulină, dobândirea de către creștini a calității de sfinți ai lui Dumnezeu: „Dar pe voi, care oarecând erați înstrăinați și vrăjmași cu mintea voastră către lucrurile rele, de acum v-a împăcat prin moartea Fiului Său în trupul cărnii Lui ca să vă pună înainte Sa sfinți fără prihană și nevinovați” (1,21-22).

4. Partea polemică (1,24-3,4)

În partea polemică, Sf. Pavel accentuează câteva caracteristici care definesc apostolatul și misiunea sa încredințate de Dumnezeu. În acest sens, el subliniază câteva din direcțiile care le particularizează:

a- *slujitorul Evangheliei universale*, propovăduită la toată făptura de sub cer (1,23)

b – *slujitorul trupului lui Hristos* – Biserica, împlinind în trupul său ”lipsurile necazurilor Iisus” (1,24). Expresia ”și împlinesc în trupul meu lipsurile necazurilor lui Iisus” nu trebuie înțeleasă în sensul că Apostolul ar completa ceva la suferințele lui Iisus, ci numai că el preia în viața sa sărăcia vieții spirituale a creștinilor, caracterizată de îndoieli, lepădări, păcate și pentru care el suferă, ca mădular al trupului lui Hristos, până când Hristos va lua chip deplin în ei. În 1,28-29 apostolul explică acest proces: „...ca să înfățișăm pe tot omul desăvârșit în Hristos Iisus. Spre aceasta mă și ostenesc și mă lupt, potrivit lucrării Lui, care se săvârșește în mine cu putere” (1,28-29).

c - ca Apostol al neamurilor, el este și *slujitor al tainei celei din veci ascunsă oamenilor* (1,26). Taina aceasta constă în chemarea păgânilor la mântuire și la slava cerească, dobândită prin venirea lui Hristos. Întreaga luptă și osteneală a Apostolului este concentrată în această direcție, spre a face cunoscută oamenilor taina lui Dumnezeu, „întru care sunt ascunse toate visteriile înțelepciunii și ale cunoștinței” (2,2-3).

Baza acestei desăvârșiri în Hristos este îngroparea trupului păcatelor și apoi învierea cu Hristos prin Botez, precedate de lepădarea predaniilor omenești: „*Luați aminte să nu vă fure mintea cineva cu filosofia și cu deșarta înșelăciune din predania omenească, după stihiiile lumii și nu după Hristos...îngropați fiind împreună cu El prin Botez, cu El ați și înviați prin credința în puterea lui Dumnezeu...*” (2,8-12). Această înnoire dobândită în Botez impune apoi și o nouă orientare a vieții și anume cugetarea la cele de sus, unde se află Hristos, sensul suprem al rațiunii și existenței umane și în care este ascunsă viața noastră. Rațiunea îngropării trupului păcatului în Botez constă în dobândirea unei noi vieți, ascunsă în mod tainic în Hristos, ca sursă și principiu desăvârșit al existenței. Apostolul Pavel exprimă magnific acest adevăr: „.....căutați cele de sus, unde se află Hristos, șezând de-a dreapta lui Dumnezeu...căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu” (3,1-3) Slava eshatologică viitoare a creștinilor decurge tocmai din acest izvor: „*Iar când Hristos, care este viața voastră, se va arăta, atunci și voi, împreună cu El, vă veți arăta întru mărire*” (3, 4).

5. Partea parenetică (3,5-4,6)

Finalul părții așa-zis polemice este, de fapt, un preambul al părții parenetice, care se rezumă la câteva îndemnuri ce vizează viața particulară, familială, socială a creștinilor.

a. Sfaturi privind viața particulară

- să fugă de viciile păgânilor, întrucât urmarea lui Hristos nu se poate face în modul vechi de existență, caracterizat de viciile lumii vechi păcătoase și care sunt: desfrânarea, necurăția, pofta rea și lăcomia pentru care vine mânia lui Dumnezeu (3,5-6).

- să lepede pe omul cel vechi al păcatului și să se îmbrace în cel nou, care este „după chipul Celui ce l-a zidit” (3,10)

b. Îndemnuri privind viața comunitară și socială

- îngăduința reciprocă și promovarea dragostei ca virtute, care este legătura desăvârșirii (3,13-14);

- stăruința în rugăciune și trezvia în timpul rugăciunii (4,2)

- relația în rugăciune dintre propovăduitor și ascultător: ascultătorii sunt îndemnați să se roage pentru cei ce vestesc cuvântul, pentru ca „Dumnezeu să le deschidă ușa cuvântului spre a vesti taina lui Hristos” (4,3)

- îndemnuri privind relația cu timpul: „răscumpărați vremea”, în sensul ca timpul să fie folosit pentru creșterea lor spirituală (4,5)

- slugile să asculte întru toate de stăpânii lor trupești, nu slujindu-le numai ca să placă oamenilor, ci în curăția și sinceritatea inimii, ca Domnului. Dacă în sinceritatea slujirii lor vor fi nedreptățiți, să nu uite că Domnul este Cel ce pedepsește nedreptatea (3,22);

- stăpânii de slugi să dovedească corectitudine față de supușii lor, știind că și ei au Stăpân în ceruri (4,1)

c. Îndemnuri care vizează viața de familie

- femeile să se arate supuse bărbaților lor, ca și Domnului (3,1)

- bărbații să iubească femeile lor și să nu se arate întărâtați asupra lor (3,19)

- copiii să asculte pe părinții lor întru toate, ceea ce este plăcut Domnului (3,20)

- părinții sunt îndemnați la înțelepciune pentru a nu întărâta pe copii lor (3,21)

După ce aceste sfaturi, Apostolul Pavel încheie epistola autentificând-o cu propria-i semnătură (4,18).

C. Bibliografie selectivă

P. Benoit, *Les Epitres de Saint Paul aux Philippiens, a Philemon, aux Colosiens, aux Ephesiens*, Paris 1959

H. Conzelmann, *Der Brief an die Kolosser*, NTD 8, Göttingen 1962

H.M.Carson, *The Epistles of Paul to the Colossians and Philemon*, TynNTC, London 1960

E.Lohmeyer, *Die Briefe an die Philipper, an die Kolosser und an Philemon*, Göttingen 1957

A. Robert A. Feuillet, *Introduction à la Bible*, Paris 1959

- B. Rigaux**, *Saint Paul et ses Lettres*, Studia Neotestamentica 2, Paris-Bruges 1962
Donald Guthrie, *New Testament Introduction*, Downers Grove, Illinois S.U.A, 1990
Raymond Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, O. Carm, *Introducere și comentariu la Sf. Scriptură*, vol. I, trad. și prelucrare pentru limba română de Dumitru Groșan, Târgu-Lăpuș 2005
Raymond Brown, *An Introduction to the New Testament*, New York 1997
John F. Walvoord, Roy B. Zuck (editori), *Comentariu al Noului Testament*, Ed. Multimedia, Arad 2005
Udo Schnelle, *Einleitung in das Neue Testament*, Göttingen 1994
Vasile Gheorghiu, *Introducerea în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou*, Cernăuți 1929
Silviu I. Negruțiu, Dan E. Moldovan, Florin Codrea, Mirela Mățăoanu, Stelian Tofană (coordonator), *Cercetarea biblică noutestamentară românească – Ghid bibliografic - Cluj-Napoca 2004*

EPISTOLA CĂTRE EFESENI

Preliminarii

Efesul, capitala Asiei proconsulare, a fost unul dintre cele mai importante centre misionare ale Ap. Pavel. Apostolul trece prin Efes în a doua călătorie misionară, întorcându-se de la Corint, și revine în a treia călătorie misionară, când va rămâne aici timp de 3 ani (F.Ap. 19).

În veacul apostolic, Efesul purta numele de *Lumen Asiae*, titlu pe care, de altfel, îl și merita. Așezarea acestei cetăți la Marea Egee a creat condițiile unei bune și rapide înfloriri economice, dar faima Efesului consta, în primul rând, în dimensiunea sa culturală și religioasă. Poeți ca Anacreon, stoicul Zenon, Heraclit și Democrit-părintele atomismului; filosofi ca Parmenide și Pitagora, sunt doar câteva nume ilustre de cetățeni ai acestei cetăți, care au dat faima și renumele acesteia. Însă, supremul titlu de mândrie al Efesului era calitatea sa de cetate protectoare a templului și statuii zeiței Diana-Artemis-Efesia, pe care localnicii o credeau picată din cer.

După toate probabilitățile, această zeiță nu era decât o variantă a zeiței egiptene, Issis. Templul său avea dimensiuni colosale, fiind de 4 ori mai mare decât Pantheonul din Atena, având 446 de picioare lungime, 220 m lățime și 127 de coloane, care sprijineau bolțile. Construcția a început în sec. VII î.Hr. și a durat mai bine de 200 de ani.

Serbările care se dădeau în cinstea acestei zeițe țineau 2 luni și aveau loc în fiecare primăvară, caracterizându-se prin desfrâu, ridicat la rang de cult. Desfrânarea era motivată religios și încurajată fățiș prin scandaloasele practici ale celor câteva sute de vestale care se prostituau în chiar incinta templului. Comerțul cu statuete ale zeiței Diana atinsese o culme greu de imaginat, de aici rezultând conflictul dintre Ap.Pavel și argintarul Dimitrie al Efesului (F. Ap. 19).

Biserica din Efes a atins repede o însemnată dezvoltare, astfel că, nu întâmplător, în Efes s-a ținut Sinodul III Ecumenic (431) și cel tâlhăresc (449). Flagelul turcesc i-a pecetluit și acestei cetăți, definitiv, declinul.

A. Preliminarii isagogice

I. Autorul Epistolei și autenticitatea ei

Apostolul Pavel s-a referit de două ori direct la sine însuși ca autor al Epistolei: „*Pavel, Apostol al lui Iisus Hristos, prin voința lui Dumnezeu, sfinților care sunt în Efes...*” (1,1) și „*Pentru aceasta, eu Pavel, întemnițatul lui Iisus Hristos, pentru voi păgâni*” (3,1).

Cu toate acestea, paternitatea paulină a epistolei a fost contestată, mai ales în ultimul timp și în special de critica protestantă. Astfel, o bună parte dintre specialiști sunt de părere că epistola reflectă aspecte de

vocabular, stil și doctrină care sunt diferite de cele prezente în alte scrieri ale sale. Nici aseamănarea cu Epistola către Coloseni nu constituie pentru acest gen de critică biblică un argument al paulinității epistolei. Sugestia acestei direcții critice este că epistola a fost scrisă de cineva care nu și-a declinat numele, dar susținând că este Apostolul Pavel.

La primii creștini, teoria „pseudonimului” nu este întâlnită. Mai mult, această epistolă este considerată de mulți Părinți și scriitori bisericești, dar și critici biblici mai noi, ca fiind „cununa” scrierilor lui Pavel. În acest sens, pare ciudat ca un ucenic al Apostolului Pavel să aibă o capacitate de percepție teologică și spirituală mai mare decât Apostolul. Oricum, Biserica primară (Ignățiu de Antiohia, Policarp, Marcion – chiar dacă o trece cu numele „către Laodiceeni”, Fragmentul Muratori) a socotit dintotdeauna Epistola către Efeseni ca aparținând Apostolului Pavel.

Până la sfârșitul sec.XVIII autenticitatea epistolei a fost unanim acceptată. În sec.XIX și în primele decenii ale sec.XX apar primele voci care încearcă să conteste autenticitatea ei. Toate acestea se reduc la una singură, care înglobează ipoteza că, de fapt, epistola ar aparține unui ucenic al Sf. Pavel, care a vrut să dea ideilor și gândirii apostolului un mai clar sens eclesiologic. Argumentele împotriva autenticității sunt:

1. *teologia ei prea evoluată*
2. *stilul laborios al prezentării temei*
3. *vocabularul deosebit*
4. *asemănarea cu alte epistole ale N.T., în special cu Coloseni.*

Referitor la prima obiecție, cea privitoare la conținutul doctrinar, se poate spune că ea este mai puțin întemeiată. Temele sau punctele de vedere noi ale epistolei au legătură cu criza din Colose, dar analizate, se poate observa ușor că ele nu depășesc limitele unei evoluții perfect normale în gândirea Apostolului.

Obiecțiile din punct de vedere literal par însă mai serioase. Stilul este, într-adevăr, unul laborios, cu pericope lungi, succesiune de substantive legate prin genitiv sau prepoziții (ex. 1,11.19 ; 2, 14-15), fraze lungi cu multe propoziții relative și participiale(ex. 1,3-14 ; 1,15-23 ; 2,1-10 ; 3,1-6 ; 4,11-16), formând un contrast cu expresiile vii și scurte din alte epistole.

Dar, exegeții au observat însă, fraze lungi și în alte epistole, ca de exemplu, în cea către Romani. În acest cadru de idei, trebuie accentuat însă faptul că însăși tema epistolei dezvoltată de Apostol, pretindea un stil mai deosebit. Pentru o astfel de temă, stilul diatribei nu mai mergea. Subiectele tratate în epistolă impuneau, de la sine, o expunere mult mai clară și mai sistematică a lor.

În ceea ce privește obiecția referitoare la vocabular, se face caz de numărul mare de *hapax legomena* (36 la număr), cuvinte care apar o singură dată la un autor, în Noul Testament. Dar, acestei obiecții se poate răspunde prin a arăta că e firesc ca temele noi să pretindă termeni noi de exprimare. Așadar, nici această ipoteză nu se prezintă, ca fiind una destul de convingătoare.

Referitor la relația cu alte epistole, în special, cu cea către Coloseni, într-adevăr, există o asemănare evidentă între cele două epistole. Spre exemplu, din cele 155 de versete din Efeseni, mai mult de o treime sunt paralele cu Coloseni, atât în conținut cât și în dispunere textuală, iar referirea la Tihic este aproape identică (Efes.6,21-2 și Col.4,7-8). Dar, în ciuda acestor asemănări, evidente, se poate afirma faptul că nu este vorba de o imitare laborioasă a celei către Coloseni, ci doar de expunerea aceleiași teme, dar dintr-o altă perspectivă. Stilul de lucru și modul de gândire paulin poate fi observat în Efeseni, de la început și până la sfârșit, ca fiind mai mult decât evident.

II. Împrejurările și data scrierii Epistolei

Indicații speciale, referitoare la împrejurările în care epistola a fost scrisă, nu există. Se pare că alcătuirea ei se datorează aceluiași circumstanțe în care a fost încropită Epistola către Coloseni. Probabil că Apostolul scrie, mai întâi, epistola către Coloseni, apoi, mai scrie una, în care a expus, de data aceasta, fără nici o preocupare polemică, ideile pe care le sugerase controversa cu iudeii din Colose.

În Epistola către Coloseni, Ap. Pavel contemplă Biserica ca fiind Trupul lui Hristos și care adună în sine întregul univers, sau întreaga creație însuflețită. Problema este reluată, la alte dimensiuni, în Epistola

către Efeseni, la care Apostolul mai adaugă și tema unirii păgânilor cu iudeii în același trup, adică în Biserica lui Hristos.

Așadar, Epistola către Efeseni expune, mai dezvoltat și mai sistematic, ideile izvorâte din cugetarea Apostolului în efortul său de rezolvare a crizei din Colose. Din acest punct de vedere, specialiștii consideră Epistola către Efeseni o sinteză dezvoltată a epistolelor precedente, Romani și, în special, Coloseni, reprezentând astfel „*apogeul gândirii pauline*”.

Faptul că din amândouă epistolele (Coloseni și Efeseni) aflăm că Sf. Pavel este întemnițat (Efes. 3,1-13; Col. 1,24) și că amândouă sunt duse la destinație de Tihic, precum și faptul că amândouă sunt înrudite în conținut și stil, conduce la concluzia că ambele au fost scrise în același loc și cam în aceeași perioadă: **Roma, anii 61-63 d.Hr.**, adică timpul primei captivități romane. Așadar, și Efeseni trece în categoria Epistolelor”captivității”, dimpreună cu Filipeni, Coloseni și Filimon.

Unii cercetători opinează pentru timp și loc al scrierii Epistolei, perioada întemnițării din cetatea *Cezareea (F.Ap.24,27) anii 58-59*. Dar, luând în considerație toate datele (timp, loc, stil, evenimente petrecute în această perioadă etc.), întemnițarea din Roma, ca timp și loc al redactării Epistolei pare mult mai probabilă.

III. Destinatarii Epistolei

Problema destinatariilor nu a fost mai puțin discutată, decât cea a autenticității ei. În încercarea de rezolvare a problemei destinatariilor au fost emise mai multe ipoteze, dintre care reținem trei, ca fiind cele mai însemnate:

1. Teza efeseană

Adepții tezei respective susțin că Epistola a fost adresată efesenilor. Teza a găsit puțini adepți între specialiști, invocându-se, ca argument principal, doar titlul pe care epistola îl are astăzi în canonul Noului Testament.

Dar, titlul epistolei nu emană de la Apostolul Pavel. El i-a fost dat de cei care au întocmit colecția de epistole, înmănunchate în „*Corpus Paulinum*”, constituit către sfârșitul secolului I d.Hr. sau, cel mai târziu, în primul pătrar al celui de-al doilea secol creștin. Dovezile de care dispunem în acest sens sunt numeroase și autoritative:

a) Mențiunea $\tau\mu\eta\ \epsilon\phi\epsilon\sigma\omega$ (1,1) lipsește din „*P⁴⁶*” (papirus din secolul III) și lipsea și din cei mai valoroși codici biblici (Vaticanus și Sinaiticus).

b) Origen și Sf. Vasile cel Mare mărturisesc că în manuscrisele vechi, versetul 1 al acestei epistole apare fără cuvintele $\tau\mu\eta\ \epsilon\phi\epsilon\sigma\omega$, fapt de care are cunoștință și Fer. Ieronim.

c) Primul argument împotriva acestei teze este *tonul epistolei*, unul cum nu se poate mai impersonal, atât de impersonal, încât e greu de crezut că Apostolul Pavel a putut adresa o epistolă acestei comunități, în sânul căreia a trăit 3 ani, pe un ton lipsit, aproape total, de afecțiune. Acest fapt i-a determinat pe unii comentatori să susțină că Apostolul Pavel nu s-ar fi întâlnit niciodată cu cei cărora le scrie.

2. Teza laodiceeană

Adepții acestei ipoteze susțin că Epistola ar fi fost adresată laodiceenilor. Într-adevăr, în epistola către Coloseni avem următoarea mențiune: „ *Și după ce scrisoarea aceasta se va citi de către voi, faceți să se citească și în Biserica Laodiceenilor, iar pe cea din Laodiceea să o citiți și voi*” (Col. 4,16). Din spusele Sf. Pavel reiese clar că el ar fi adresat o epistolă Bisericii din Laodiceea, deodată cu cea către Coloseni. Tihic are cunoștință de ea; mai mult, el o va fi dus, probabil, la destinatari. Îndemnul dat colosenilor de a face schimb de epistole întărește și mai mult această teză. Numai că Epistola către Laodiceeni nu figurează în „*Corpus paulinum*”. Dacă ar fi apărut în acest Corpus, cu siguranță că ea intra și în canonul Noului Testament.

Întrebarea care se pune este: *Ce se va fi întâmplat cu această epistolă ?*

Partizanii „tezei efesene” afirmă că ea s-a pierdut. Adepții tezei unei așa-zise *Epistole enciclice* afirmă că scrisoarea către Laodiceeni este o copie a unei epistole enciclice al cărei text ni s-a păstrat în Epistola către Efeseni.

Teologul Adolf von Harnack susține că epistola a fost adresată inițial Bisericii din Laodiceea. Aceasta, către sfârșitul secolului I d.Hr., a decăzut atât de mult, din punct de vedere spiritual, că n-avea corespondent în nici una din Bisericile Asiei Mici. Dovadă în acest sens sunt reproșurile pe care i le face Domnul în Apocalipsă 3,14-17. Cum posesiunea unei epistole apostolice era socotită o vrednicie prea mare pentru nevrednicia Bisericii din Laodiceea, aceasta a fost despuiată de privilegiul de a-i figura numele în titlul ei, Epistola fiind atribuită celei mai de seamă dintre ctitoriile pauline ale Asiei Mici, Efesul.

Ipoteza se bazează pe obiceiul întâlnit în antichitate de a se șterge din documentele oficiale și de pe monumente numele acelora care s-au dovedit nedemni de stima obștească. Procedeu acesta se numea „*damnatio memoriae*” sau „*erasio nominis*”. Biserica din Laodiceea a putut cădea sub o astfel de osândă cu atât mai mult, cu cât o putem socoti indicată, fără echivoc, în sentința Domnului: „*Îngerului Bisericii din Laodiceea scrie-i: Știu faptele tale; că nu ești nici rece, nici fierbinte. O, de ai fi rece sau fierbinte ! Astfel, fiindcă ești căldicel – nici rece, nici fierbinte - am să te vărs din gura Mea*” (Apoc. 3,16).

Pe de altă parte, este drept, că nu s-a păstrat în tradiția Bisericii nici cea mai slabă aluzie cum că o astfel de osândă ar fi fost aplicată Bisericii din Laodiceea. Acest fapt este explicat de adepții acestei teze prin aceea că respectiva condamnare trebuie să se fi făcut cu discreția în care sunt învăluite, de obicei, în istorie, operațiile ei dureroase. Așadar, acest procedeu a fost aplicat Bisericii din Laodiceea, iar Epistolei i s-ar fi pus numele cetății Efesului.

Ipoteza este ingenioasă, dar nu destul de plauzibilă, argumentele ei putând fi toate interpretate. Căderea laodiceenilor a fost un fapt real, dar nu de lungă durată.

Mai degrabă exegeții moderni adoptă o altă ipoteză, anume, cea a *Epistolei circulare* sau *enciclice*.

3. Teza epistolei circulare (enciclice)

Epistola este înrudită în conținut cu cea către Coloseni. Deoarece epistola – susțin adepții acestei ipoteze - nu se adresa unei comunități anume, ci mai multor biserici locale din provincia Asia, în Epistolă s-a lăsat un mic spațiu gol, pentru a fi pus numele acelei Biserici la care ea urma să fie destinată, în cele din urmă. Așadar, numele Efesului apare în adresa unei Epistole, care a avut inițial un caracter circular. Acest fapt este susținut și de observația că Ap. Pavel nu a menționat cu numele, ceea ce pare destul de curios, nici o persoană dintr-o Biserică în care a trăit și a lucrat timp de 3 ani (F. Ap. 20,31).

Cele două ipoteze din urmă ar putea fi combinate. Astfel, s-ar putea afirma că inițial Epistola a fost una circulară, în colecția paulină ea intrând sub numele de cea către Laodiceeni, dar al cărei nume va fi fost înlocuit curând cu ἡ ἐκ τῆς Ἐφέσου , având în vedere importanța culturală, economică a acelei cetăți, și poate, nu în ultimul rând, și datorită faptului că la Efes s-a realizat cea mai mare colecție pentru creștinii din Ierusalim, dar și pentru că Efesul a fost cetatea unde Apostolul Pavel a activat cel mai mult, deschizând aici un adevărat „șantier misionar”. La Efes, Apostolul a petrecut un timp la întoarcerea sa în Antiohia din a doua călătorie misionară (F.Ap.18,19-22). În a treia călătorie misionară, el stat în Efes 3 ani (F.Ap.20,31). Apoi, în Efes s-au întâmplat mai multe evenimente remarcabile din viața apostolului Pavel, dintre care amintim:

- a botezat doisprezece ucenici ai lui Ioan Botezătorul (F. Ap. 19,1-7)
- a vorbit în Școala lui Tiran (F.Ap. 19,8-10)
- au avut loc minuni neobișnuite și evenimente ciudate (F.Ap. 19,11-16)
- au fost convertiți vrăjitori (F. Ap. 19,17-20)
- orașul s-a răsculat la instigarea argintarului Dimitrie (F.Ap. 19,23-41)

La întoarcerea lui Pavel în Ierusalim din a treia călătorie misionară el și-a luat rămas bun de la prezbiterii din Efes și de la cei din Bisericile dimprejur, în orașul de coastă – Milet (F.Ap. 20,13-35). Această întâlnire va fi fost ultima (F.Ap. 20,36-38) cu cei angajați în propovăduirea Evangheliei în această cetate, dacă nu va mai fi vizitat Efesul după ce a fost la Roma (I Tim.1,3; 3,14).

IV. Particularitățile Epistolei în raport cu Coloseni și alte scrieri pauline

În ceea ce privește **raportul dintre – Coloseni și Efeseni** – opiniile specialiștilor sunt din cele mai diferite. Relația dintre Efeseni și Coloseni - susțin o bună parte dintre specialiști - constituie una din enigmaticele

N.T. și la care încă nu s-a găsit o soluție plauzibilă. Iată câteva ipoteze care privesc raportul dintre Efeseni și Coloseni:

1. în aceste două epistole pot fi întrevăzute două mesaje pe care Apostolul le-a trimis aproape simultan unor Biserici vecine, împrumutând din prima (Coloseni), pentru a o compune pe a doua (Efeseni). În acest sens, Efeseni reprezintă ultimul stadiu al gândirii Apostolului. Sf. Pavel, arestat la Roma, va fi trimis sub forma unei Epistole circulare suprema sa cugetare referitoare la misterul mântuirii și al Bisericii.
2. potrivit opiniilor altor specialiști, după ce Apostolul Pavel va fi compus epistola către Coloseni, el a trasat sarcina unui secretar, sau unui colaborator al său mai apropiat, de a adresa un al doilea mesaj. Așa s-ar explica paternitatea celor două texte, precum și divergențele dintre ele.
3. foarte mulți savanți sunt de părere că epistola către Efeseni ar aparține unei epoci mai târzii, aceea a unei generații postapostolice, dar că apare dintr-un mediu profund marcat de personalitatea și gândirea Apostolului Pavel. Spre exemplu, teme ca: mântuirea ca dar, poporul lui Dumnezeu, rolul Sf. Duh în iconomia mântuirii, care apar vag tratate în Coloseni, apar pregnant în Efeseni, ca teze specific pauline.
4. Unii comentatori admit chiar o influență qumranită sau eseniană asupra conținutului Epistolei către Efeseni, sau una venită dinspre literatura sapiențială, care ar fi exercitat un rol marcant asupra catehezei creștine, specifice celei de a doua generații de creștini.

Referitor la **raportul epistolei cu alte scrieri pauline** pot fi remarcate următoarele caracteristici:

1. Imaginea Bisericii este mai "universală" decât în oricare altă epistolă. Spre exemplu, în Romani 12,5 sau I Cor. 12,12-17 Trupul lui Hristos se referă la Biserica locală, pe când, în Efeseni, Hristos este Biserica universală, căreia îi este Cap, iar creștinii toți îi sunt mădulare (4,1-16).

2. Tabloul descris este mai mult al unei Biserici care crește și se dezvoltă în istorie, decât acela al unei comunități aflată în așteptarea iminentei veniri a doua a lui Hristos (2,21-22; 4,12-13).

3. Noua perspectivă eclesiologică pe care Efeseni o deschide este aceea a unirii iudeilor cu păgânii într-un singur trup, formând o Biserică universală. Din această perspectivă, pare că toate problemele legate de persecuții și controversile iudaice (iudaizantii) au fost definitiv rezolvate, așa că scriitorul își poate exprima toată bucuria sa în liniștea viziunii unirii neamurilor cu iudeii în Hristos.

4. În Efeseni, întreaga Biserică este „mireasa lui Hristos” (5,23-32).

5. Doctrina asupra căsătoriei (5,21-33) este mult mai pozitivă și mai completă decât în I Corinteni, unde gândirea Apostolului pare a fi influențată de considerațiile iminentei Parusii. Dar, nu trebuie, totuși, trecut cu vederea faptul că în I Corinteni Pavel se limitează la a răspunde problemelor particulare și nu intenționează o expunere completă învățurii despre căsătorie.

6. Epistola către Efeseni lasă, totuși, uneori impresia că autorul ei ar fi un creștin din generația a doua, care meditează la timpul în care comunitatea a primit pentru prima oară mesajul evanghelic și care înțelege să venerze memoria ctitorilor (2,20; 3,5).

În concluzie, se poate, totuși, afirma că nici una din aceste observații, luată separat, n-ar fi suficientă pentru a dovedi paternitatea non-paulină a epistolei către Efeseni.

B. Analiza cuprinsului Epistolei

I. Structura planului doctrinar

Adresă și salutare (1,1-2)

Partea I – doctrinară — Taina mântuirii și a Bisericii (1,3 - 3,21)

1. Planul dumnezeiesc de mântuire (1,3-2,10)
  - a) contemplat în el însuși (1,3-14)
  - b) contemplat în realizarea sa (1,15-2,10)
2. Unirea într-un singur trup a iudeilor și a păgânilor (2,11-22)

3. Descoperirea tainei (3,1-13)
4. Rugăciune și doxologie (3,14-21)

Partea a II-a – parenetic – morală (4,1- 6,20)

1. Principii generale (4,1-24)
2. Aplicații practice (4,25-6,20)
  - a. morala individuală (4,25-5,5)
  - b. relații sociale (5,6-20)
  - c. morala familială (5,21-6,9)
  - d. „lupta duhovnicească” (6,10-20).

Încheierea 6, 21-24.

II. Analiza cuprinsului Epistolei

Adresă și salutare (1,1-2)

În **adresă și salutare** Apostolul se prezintă pe sine ca Apostol prin voință divină, iar creștinii sunt numiți sfinți, în sens sacramental, în virtutea actului botezului. În locul rugăciunii de mulțumire, apare un *imn liturgic* (1,3-14), care va fi fost luat, se pare, din cult și care introduce tema părții doctrinare, și anume, „planul dumnezeiesc de mântuire”.

2. Taina mântuirii și a Bisericii (1,3 - 3,21)

a. Planul dumnezeiesc de mântuire contemplat în el însuși

În viziunea Apostolului, acest plan dumnezeiesc de mântuire se dezvoltă în 6 etape și care sunt numite de Apostol binecuvântări duhovnicești (1,3-14):

1. alegerea (v. 4)
2. înfierea (v. 5)
3. răscumpărarea (v. 7)
4. descoperirea planului (voii divine) (v. 9).
5. chemarea iudeilor (v. 12)
6. chemarea păgânilor (v. 13)

Alegerea creștinilor este, în viziunea Apostolului, un act de iubire al lui Dumnezeu din veșnicie și care obligă pe beneficiarii lui, la o viață de sfințenie: „*Precum întru El ne-a și ales, înainte de întemeierea lumii, ca să fim sfinți și fără de prihană înaintea Lui*” (1,4).

Prin Iisus Hristos aleșii devin fiii lui Dumnezeu, prin **înfiere**, calitate care constituie o altă dimensiune a manifestării iubirii lui Dumnezeu și care are ca țintă, mântuirea sau răscumpărarea: „*Mai înainte rânduindu-ne, în a Sa iubire, ca să ne înfiereze, prin Iisus Hristos, după bunăvoința voii Sale*” (1,5). Așadar, motivul alegerii este „predestinarea” de către Dumnezeu a creștinilor să devină Fiii Lui. Dar, „predestinarea”, adică voia sau dorința lui Dumnezeu din veșnicie, se referă mai mult la CE decât la CINE, în sensul că destinul „predeterminat” al creștinilor este de a deveni TOȚI fiii Săi cu drepturi depline în Hristos Iisus și nu numai o parte dintre ei. Așadar, „predeterminarea divină”, de care vorbește textul, nu conține în ea nimic din nuanța unei interpretări confesionale, specifică învățaturii despre predestinație din teologia protestantă.

Răscumpărarea s-a realizat prin sângele lui Hristos, vărsat pe Cruce: „*Întru El avem răscumpărarea prin ângele Lui și iertarea păcatelor...*” (1,7-8). **Descoperirea voii divine**, ca o a patra etapă a acestui plan, reprezintă revelarea tainei, făcută Apostolului, despre supremația universală a lui Hristos, în care se accentuează, în mod deosebit, scopul universalist al mântuirii. În acest sens, Apostolul se exprimă: „*Făcându-ne cunoscută taina voii Sale, după bunăvoința Sa, astfel cum hotărâse în Sine mai înainte, spre iconomia plinirii vremurilor, ca toate să fie cuprinse iarăși în Hristos, cele din ceruri și cele de pe pământ – toate întru El*” (1, 9-10). Accentuând această idee, Apostolul arată că întreaga lume creată este pusă sub stăpânirea lui Hristos, fiind recapitulată în Sine.

În Iisus Hristos, Israelul a fost pus deoparte pentru a menține vie ideea unei lumi decăzute în așteptarea mântuirii (1,12), idee subliniată prin expresia „*noi cei mai de dinainte...*”, subînțelegându-se prin pronumele „noi”- iudeii. Așadar, iudeii nu sunt excluși din planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii.

Dar, în viziunea Apostolului, în Iisus Hristos au fost chemați și păgânii să se împărtășească de mântuirea făgăduită lui Israel, idee subliniată prin cuvintele: „*și voi auzind cuvântul adevărului... ați fost pecetluiți cu Duhul Sfânt al făgăduinței*” (1,13).

b. Planul dumnezeiesc de mântuire contemplat în realizarea sa

După prezentarea planului de mântuire contemplat în el însuși, Apostolul trece la dezvoltarea acestui plan, arătând realizarea lui completă. Astfel în 1,15-20, Apostolul își exprimă dorința ca efesenii să sesizeze măreția *înțelepciunii* și a *puterii* lui Dumnezeu, manifestată în Învierea lui Hristos și în Înălțarea Lui mai presus de toate duhurile îngerești, mai presus de tot Universul, fiind făcut astfel Cap al Bisericii (al Trupului Său). În acest sens, Apostolul Pavel afirmă: „*Pe aceasta (înțelepciunea și puterea) Dumnezeu a arătat-o în Hristos, sculându-L din morți și așezându-L de-a dreapta Sa, întru cele cerești, mai presus de toată domnia și stăpânirea și puterea și dregătoria, nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor*” (1,20-21).

Expresia „*mai presus de toată domnia și stăpânirea și puterea și dregătoria*” se referă la triadele îngerești, peste care Hristos este Domn pentru totdeauna. Comparația cu îngerii îi oferă Apostolului posibilitatea să accentueze „Domnia” lui Hristos, întrucât, se pare, un cult exagerat al îngerilor putea fi simțit, nu numai în Frigia (Colose), ci și în regiunile din jur. De fapt, apostolul reia ideea din coloseni, referitoare la supremația cosmică a lui Hristos, pe care o dezvoltă acum introducând elementul „păgânii -neamurile”, voind să exprime astfel caracterul universal al încorporării tuturor în Trupul Său – Biserica.

Fără această sesizare din partea cititorilor, marcată de adeziunea lor la puterea lui Dumnezeu, exprimată în Hristos, planul lui Dumnezeu de mântuire, conceput în cele șase etape, rămâne pură teorie.

În viziunea Apostolului Pavel, acest plan de mântuire, pe care l-a contemplat anterior, se realizează și se actualizează în Biserică, care este, „*Trupul lui Hristos*”, care, cuprinzându-i pe toți în ea, devine organul prin excelență care oferă mântuirea prin unirea tuturor în Hristos: „*Și toate le-a supus sub picioarele Lui și, mai presus de toate, L-a dat pe El cap Bisericii, care este Trupul Lui, împlinirea celui ce plinește toate întru toți*” (1,22-23).

Biserica îmbrățișează astfel, virtual, întreaga lume unită cu Hristos în Trupul Lui, adică acea lume a unei omeniri răscumpărată și care toată participă la regenerarea universală a întregii creații, sub stăpânirea Aceluia Care este Cap și Domn al ei.

Pentru a exprima această concepție grandioasă, Apostolul folosește termenul „*pliroma*” sau plinire, și care e dată în Hristos, în care, prin jertfa și învierea Sa, s-a realizat îndumnezeirea firii Sale omenești, în care a recapitulat întreaga fire umană.

Supremația lui Hristos în planul creației se întemeiază, în gândirea Apostolului, pe pre existența Sa divină, Iisus Hristos fiind definit de Apostol ca și „*chip al Tatălui*”, în care odihnește Dumnezeu. El este atât începutul, cât și sfârșitul creației.

Referitor la relația Hristos-creație, menirea lui Iisus Hristos este aceea de a recapitula în sine întregul univers, care formează Trupul Său ecclesial sau Biserica, la cârma căreia el se găsește în calitate de cap.

Din acest punct de vedere, mântuirea nu se realizează decât în Trupul lui Hristos, Biserica sa. Concepută astfel Biserica, Apostolul ajunge la concluzia că ea este singurul organ de mântuire universală, fiind accesibilă celor două lumi: iudaică și păgână.

În acest context, Apostolul Pavel arată că odinioară, nu numai păgânii, ci și iudeii aprindeau mânia lui Dumnezeu (2,1-3), dar acum, iubirea lui Dumnezeu i-a adus pe toți la viață și i-a împăcat cu Sine, prin Hristos Cel jertfit și înviat. În acest sens, Apostolul face din nou referire la dimensiunea soteriologică a „teologiei Botezului” pentru a exprima taina încorporării noastre în Hristos: „*Pe noi cei ce eram morți prin greșelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos (sunezwopo...hsen tû Hristû) ...și împreună cu El ne-a sculat((sun»geiren) și împreună ne-a așezat (sunekfçisen) întru cele cerești, în Hristos Iisus*” (2,5-6). Se poate ușor observa cum în exprimarea apostolului accentul cade pe cuvântul „împreună”, care

definește clar „sinergismul” actului mântuitor, adică, în desăvârșirea noastră, totul se realizează numai împreună cu Hristos.

Prin Botez, creștinul se unește cu Hristos în Biserică și astfel participă deja la triumful ceresc al Domnului său, prin Înviere. În epistola către Romani, participarea la Învierea lui Hristos apare, oarecum, ca realitate viitoare. În Coloseni și Efeseni, însă, această participare este deja un bun dobândit: „*Căci a lui făptură suntem, zidiți în Hristos spre fapte bune...*” (Col.2,12; Efes.2,5-10).

Această **eshatologie realizată în Botez**, exprimată în termeni ca: „*ne-a făcut viu, ne-a sculat, ne-a așezat*” (Efes.2,6) este trăsătura caracteristică a eclesiologiei epistolei către Efeseni.

Apostolul rezumă apoi, în câteva cuvinte, marea teză a Epistolei către Romani, insistând asupra *gratuității mântuirii*, în har, de la Dumnezeu : „*Căci în har sunteți mântuiți, prin credință, și aceasta nu e de la voi; e harul lui Dumnezeu*”(2,7-10)

În epistola către Coloseni se face distincție între Biserică și Capul ei. În Efeseni această distincție dispare, Trupul lui Hristos fiind constituit din toți creștinii, uniți cu El și renăscuți la viața nouă a Duhului, prin Botez.

În ceea ce privește *învățătura despre Biserică*, așa cum apare ea în epistola către Efeseni, se recomandă a fi precizate câteva aspecte caracteristice:

În Coloseni, Biserica înțelege că Trup al lui Hristos, a adunat în sine deopotrivă cele două lumi — iudei și păgâni. Tema unirii celor două lumi (iudei și păgâni) este prezentată drept taina planului dumnezeiesc de mântuire a lumii.

În Efeseni, tema este reluată și dezvoltată din perspectivă eclesiologică, explicând și în ce constă această taină. La începutul epistolei, în ultimele așa-zise strofe ale imnului liturgic (1,11-14) apare deja ideea chemării iudeilor și a păgânilor, chemare ce reprezintă două etape ale planului dumnezeiesc:

- cea a speranței (neîmplinită)
- cea a credinței (plinită în Evanghelie).

Ceea ce s-a schițat la început apare în 2,11-22 în mod explicit. Despărțite odinioară, cele două lumi s-au apropiat una de alta, s-au împăcat apoi cu Dumnezeu, în sângele lui Hristos, vărsat pe Cruce, rămânând pe veci unite, ca părți integrante ale acestui Trup.

Tema Trupului lui Hristos, înțeles ca Biserică universală, este astfel exploatată de Apostol în Efeseni, în ultimele ei profunzimi, fapt care arată că nu e vorba de o simplă explicație pur metaforică a trupului social, ci de extinderea Trupului individual al lui Hristos în întreaga lume creată, pe care o aduce în Sine.

Așadar, modul în care Apostolul Pavel înțelege imaginea Bisericii ca Trup al lui Hristos nu este o simplă metaforă sau o simplă figură de stil, ci Biserica este extensiunea trupului individual al lui Hristos, Cel Înviat, în trupul Său firesc, fiecare creștin unit cu El prin Botez, formând astfel o unitate desăvârșită.

Totuși, în Efeseni, apare o distanță între trupul, care se zidește pe pământ și Capul care dirijează, din ceruri, creșterea acestui trup (4,15-16). În acest fel, imaginea acestei pericope este imaginea fidelă a unirii temporalului cu veșnicia într-un prezent eshatologic deja realizat.

Deși poate fi sesizată această distanțare, urmată de faptul că în interiorul trupului pot să existe încă creștini care n-au ajuns încă la o maturitate spirituală, totuși unirea lor este atât de deplină, încât Biserica apare de acum, nu ca un simplu trup al lui Hristos, ci ca pliroama lui Hristos, îmbrățișând astfel întreaga creație transfigurată de moartea și Învierea Sa.

Astfel, în viziunea eclesiologiei pauline, Hristos cel Înviat apare ca prima celulă a unui Univers reînnoit (1,10 și 4,24), în El fiind recapitulată întreaga creație (4,24).

c. Unirea într-un singur trup a iudeilor și a păgânilor. Descoperirea tainei (2,11-3,13)

După abordarea temei gratuității mântuirii, Apostolul trece la o altă temă, care ține tot de mântuirea în Hristos, și anume, cea a *împăcării și unirii păgânilor cu iudeii*, între ei, pe de-o parte, și cu Hristos, pe de altă parte. Această împăcare se realizează în Trupul lui Hristos – Biserica, în care peretele cel despărțitor al celor două lumi (iudaică și păgână) a fost surpat: „*...El care a făcut din cele două lumi una, adică a surpat peretele cel din mijloc al despărțiturii...ca pe cei doi să-i zidească într-un singur om nou ...și să-i împace cu Dumnezeu pe amândoi, uniți într-un singur trup, prin cruce...*”(2, 14-16).

În Hristos și păgânii au devenit moștenitorii făgăduințelor lui Dumnezeu, astfel împlinindu-se profeția lui Isaia (57,19), citată în Efeseni 2,17, și anume, că Iisus Hristos a surpat *peretele cel din mijloc al despărțurii*, dintre iudei și păgâni, făcându-se aluzie astfel la zidul de la templu, care despărțea curtea păgânilor de cea a iudeilor. Hristos a surpat acest perete, abolind pe cruce stăpânia Legii lui Moise, înlocuind-o cu cea a iubirii, oferită deopotrivă celor două lumi – iudaică și păgână - reunite într-un singur Om nou.

În interiorul acestui „om nou” cei uniți, din cele 2 lumi, primesc calificativul de „sfinți” și „casnici ai lui Dumnezeu” : „ *Deci nu mai sunteți străini și locuitori vremelnici, ci sunteți împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu*” (2,19). Această lume nouă are și o **nouă temelie**, „*zidită fiind pe temelia apostolilor și a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuși Iisus Hristos*” (2, 20).

Faptul că păgânii și iudeii formează un singur trup, Biserica devine **marea taină descoperită** Apostolului, al cărei slujitor se face el, prin Evanghelia revelată lui în calitate de Apostol al neamurilor. Într-o lungă paranteză (3,2-13), în care Apostolul vorbește de chemarea personală și de misiunea sa între neamuri, amintește și de descoperirea și conținutul acestei taine: „*Căci prin descoperire mi s-a dat în cunoștință această taină....care în alte veacuri nu s-a făcut cunoscută fiilor oamenilor, cum s-a descoperit acum sfinților apostoli și prooroci prin Duhul: anume că păgânii sunt împreună moștenitori (cu iudeii) și mădulare ale aceluiasi trup și împreună părtași ai făgăduinței, în Hristos Iisus, prin Evanghelie*” (3,3-7). Așadar, taina care i-a fost descoperită apostolului constă în:

- păgânii sunt împreună moștenitori cu iudeii ai făgăduințelor
- păgânii sunt și ei mădulare ale aceluiasi Trup, din care fac parte și iudeii (3,6).

Taina aceasta, căreia el i s-a făcut slujitor (3,7-9) i-a fost descoperită Apostolului prin Duhul Sfânt și, după ce a fost odinioară ascunsă și îngerilor, acum ea se descoperă deplin în Biserică. Cititorilor epistolei, Apostolul le cere acum o înțelegere mai adâncă a acestei taine, și, implicit, o mai bună cunoaștere a lui Hristos, care este, de altfel, Izvorul Tainei (3,16-19).

Partea doctrinară se încheie cu o *doxologie rugătoare* (3,14-21) în care sunt subliniate 2 idei:

- a) necesitatea întăririi, prin Duhul, a omului celui dinlăuntru (3,16)
- b) necesitatea măririi capacității de înțelegere a tainei și a cunoașterii lui Hristos : „*Așa încât, înrădăcinați și întemeiați fiind în iubire, să puteți să înțelegeți împreună cu toți sfinții care este lărgimea și lungimea, adâncimea și înălțimea*” (3,18) Așadar, potrivit concepției apostolului, iubirea este condiția primordială pentru înțelegerea profunzimii tainei în toate nuanțele ei.

3. Partea a II-a – parenetic-morală (4,1- 6,20)

Secțiunea parenetică se prezintă ca o reflectare a părții doctrinare. Ea începe cu un apel stăruitor al Apostolului la unitate. Astfel, neînțelegerilor dintre creștini, Sf. Pavel le opune unitatea creștină, ale cărei temelii le consideră a fi în număr de șapte: *un duh, un trup, o nădejde, un Domn, o credință, un Botez, un Dumnezeu și un Tată al tuturor* (4,3-6).

Trupul, de care vorbește Apostolul, este Biserica lui Hristos, iar *duhul* este harul Bisericii; *nădejdea* este mântuirea realizată; *Domn* este Hristos; *o credință*, este singura învățătură a Evangheliei mântuirii; *Botezul, cel unul*, este taina încorporării în Hristos, *un Dumnezeu și Tată al tuturor* este izvorul și cauza existenței tuturor celor create – „*peste toate, prin toate și întru noi toți*” (4,6).

Dar, în această viață unitară a Bisericii, există o **multitudine de funcții**, toate având același scop: zidirea Bisericii, adică a mădularelor ei – creștinii - în efortul lor susținut de a ajunge, astfel, la „*pliroamă*” lui Hristos, sau la deplinătatea lui Hristos, ca Om: „*El i-a dat pe unii să fie apostoli, pe alții prooroci, pe alții binevestitori, pe alții păstori și învățători, spre desăvârșirea sfinților, la lucrul slujirii, la zidirea trupului lui Hristos, până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos*” (4,11-13). Starea desăvârșită a trupului lui Hristos ca Om este cea de după Înviere, când trupul spiritualizat și penetrat de energiile Duhului Sfânt a dobândit o altă condiție de existență – cea a unei materii înduhovnicite care transcede materialitatea firească a existenței temporare.

Apostolul exprimă, așadar, și accentuează unitatea Bisericii lui Hristos în diversitatea funcțiilor ei. Ajunși la această stare, Apostolul Pavel concluzionează că orice doctrină eretică nu-și mai are puterea în

trupul lui Hristos, întrucât se lovește de o unitate a credinței și a învățaturii, care emană de la Capul trupului, adică Iisus Hristos. În acest sens, Apostolul Pavel scrie: „*Din El, tot trupul bine alcătuit și bine încheiat, prin toate legăturile care îi dau tărie, își săvârșește creșterea...*” (4,14-16).

Astfel, în contextul unității, creștinii sunt îndemnați să părăsească modul vechi de viață și să accepte viața cea nouă, dobândită în Hristos și realizată numai în unitatea Trupului Său – Biserica: „*Să vă dezbrăcați față de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare...îmbrăcându-vă în omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea și sfințenia adevărului*” (4,22-24). Așadar, omul cel nou este plămădit în procesul făptuirii dreptății și sfințeniei care decurge din adevărul mântuitor.

Urmează o serie de sfaturi privind *viața morală individuală*, centrată pe virtutea iubirii, lipsită de minciună, de furt, de mânie și de supărare (4,25-32).

În continuare, sunt expuse o serie de precepte de viață moral-socială: relația cu necreștinii, desfășurarea vieții liturgice, a celei familiale, etc.

Important de remarcat în acest cadru de îndemnuri și sfaturi este pericopa despre **morala familială** (5,22-33), în care Apostolul dezvoltă învățătura despre *unitatea căsătoriei creștine*.

Unirea dintre Hristos și Biserică constituie, în viziunea Apostolului, imaginea model a unirii și comuniunii dintre soț și soție, bazate pe iubire. În acest cadru de idei, Apostolul afirmă: „*Femeile să se supună bărbaților lor ca Domnului...precum Biserica se supune lui Hristos, așa și femeile bărbaților lor întru toate. Bărbaților, iubiți pe femeile voastre, precum și Hristos a iubit Biserica și s-a dat pe Sine pentru ea...*” (5,22.24-25).

Așadar, relația de subordonare reciprocă a soților în interiorul familiei, trebuie să decurgă numai din această realitate, bazată pe acest model de comuniune, de perfectă unire și desăvârșire dintre Hristos și mireasa Sa – Biserica. Numai în acest cadru de relații spirituale, cei doi pot desăvârși unitatea trupului lor, dobândită în taina căsătoriei creștine: „*De aceea, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup*” (5,31). Recomandarea Apostolului este ca această unitate să se realizeze numai în Hristos și în Biserică: „*Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos și în Biserică*” (5,32).

Relația de subordonare din familie, dar care nu înseamnă inferioritate, marcată de expresia - „*...femeia să se teamă de bărbat*” (5,33) este înțeleasă de Apostol ca o reflectare a relației dintre creștin și Dumnezeu, în care primul trebuie să fie preocupat permanent de a nu-L supăra pe Dumnezeu prin vreo faptă a sa. **Teama de care vorbește Ap. Pavel, trebuie înțeleasă numai în sensul fricii pe care, un bun creștin, o are tot timpul față de Dumnezeu, ca semn al cinstirii Lui, ca nu cumva, prin atitudinile sale să se îndepărteze de Creatorul și Pronietorul său, și, astfel, relația de comuniune dintre ei să se destrame. Singura frică îngăduită într-o familie este, așadar, teama de comitere a acelor fapte care pot destrăma unitatea ei și întuneca iubirea din care aceasta s-a născut.**

În **pericopa 6,1-10**, Apostolul prezintă adevăratele raporturi și relații dintre părinții și copii, stăpâni și slugi. Pavel reia o poruncă din Decalog, arătând că bunăstarea în viața pământească și lungimea zilelor vieții, țin de respectul datorat părinților.

În **pericopa 6,11-17** este prezentată *panoplia dogmatică* – adică lupta împotriva duhurilor necurate, arătându-se și armele care trebuie folosite în această luptă. Ele sunt: *adevărul, dreptatea, pacea, pavăza credinței, sabia Duhului (cuvântul Evangheliei)* etc., singurele arme care nu sunt condamnate de nici o morală din lume.

Epistola se încheie brusc, cu recomandarea lui Tihic și cu un îndemn paulin, asemănător celui din epistola către Coloseni, privind ajutorul pe care creștinii îl pot oferi, prin rugăciune, celui ce rostește cuvântul adevărului. (6, 21-24)

C. Bibliografie selectivă

P. Benoit, *Les Epitres de Saint Paul aux Philippiens, a Philemon, aux Colosiens, aux Ephesiens*, Paris 1959

H. Conzelmann, *Der Brief an die Epheser*, Göttingen, NTD 8, 1962

- Rudolf Schnackenburg**, *Der Brief an die Epheser*, EKK X, Benziger und Neukirchener Verlag, Düsseldorf – Zürich 2003
- F.F. Bruce**, *The Epistle to the Ephesians*, London 1961
- J. Gnilka**, *Der Epheser Brief*, HThK X-2, 1977
- Donald Guthrie**, *New Testament Introduction*, Downers Grove, Illinois S.U.A, 1990
- Raymond Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, O. Carm**, *Introducere și comentariu la Sf. Scriptură*, vol. I, trad. și prelucrare pentru limba română de Dumitru Groșan, Târgu-Lăpuș 2005
- Raymond Brown**, *An Introduction to the New Testament*, New York 1997
- B. Rigaux**, *Saint Paul et ses Lettres*, Studia Neotestamentica 2, Paris-Bruges 1962
- A. Robert A. Feuillet**, *Introduction à la Bible*, Paris 1959
- John F. Walvoord, Roy B. Zuck (editori)**, *Comentariu al Noului Testament*, Ed. Multimedia, Arad 2005
- Vasile Gheorghiu**, *Introducerea în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou*, Cernăuți 1929
- La Bible** (Traduction oecumenique) , Edition integrale TOB, Paris 1988 : Introduction a l'Epître aux Romains, p.2691
- Studiul Noului Testament**, Manual pentru Institutele Teologice, București 1977, pp.114-115.
- Silviu I. Negruțiu, Dan E. Moldovan, Florin Codrea, Mirela Mățăoanu, Stelian Tofană** (coordonator), *Cercetarea biblică noutestamentară românească – Ghid bibliografic - Cluj-Napoca 2004*
- J. Gnilka**, *Das Kirchenmodell des Epheserbriefes*, BZ NF 15, 1971, pp. 161-184
- H. Merklein**, *Christus und der Kirche. Die theologische Grundstruktur des Epheserbriefes nach Eph. 2,11-18*, 1973, SBS 66.
- Idem**, *Paulinische Theologie in der Rezeption des Kolosser-und Epheserbriefes*, in: *Kertelge, K.*, (Hersg.), „Paulus in den neutestamentlichen Spätschriften”, 1981, (QD 89), p. 25-69.
- A Lindermann**, *Bemerkungen zu den Adressaten und zum Anlass des Epheserbriefes*, ZNW 67, 1976, pp. 235-251.
- P. Benoit**, *Leib, Haupt, und Pleroma in den Gefangenschaftsbriefen*, in : ders., „Exegese und Theologie. Gesammelte Aufsätze”, Düsseldorf 1965, pp. 246-279
- A. Vanhoye**, *L'Epitre aux Ephesiens et L'Epitre aux Hebreux*, Bib. 59, 1978, pp.198-230.

EPISTOLA CĂTRE FILIPENI

Preliminarii

În timpul vieții apostolului Pavel, Filipi era o cetate importantă a provinciei romane Macedonia (F.Ap. 16,12), situat în câmpia din estul munților Pangea, pe via romană Egnatia.

Cetatea Filipi își trage numele de la întemeietorul ei, în anul 358-357 î.Hr, Filip al II-lea, regele Macedoniei, tatăl lui Alexandru Macedon. În vechime, acest oraș s-a numit, mai întâi, Damos, iar apoi Krenides (Izvoare), după numele vechii cetăți, pe ruinele căreia a fost zidit acest oraș.

În anul 168 î.Hr. cetatea ajunge sub stăpânire romană, iar în anul 42 î.Hr. devine teatrul celebrei bătălii dintre Octavian Augustus și Marc Antoniu, pe de-o parte, și Brutus și Casius, pe de altă parte.

Sub Octavian Augustus, orașul primește *dreptul iliric* sau *italic*, adică egalitate în drepturi și privilegii cu capitala Imperiului roman, ceea ce însemna, pentru locuitorii lui, scutire de impozite și acordarea cetățeniei romane.

Populația orașului Filippi, în veacul apostolic, era în mare parte cosmopolită, fiind formată din coloniști romani și din vechii locuitori ai cetății, de origine traco-ilirică, la care se adăugau și câțiva iudei. Aceștia (iudeii) nu reușiseră să-și construiască o sinagogă, de aceea, se adunau pentru rugăciune, undeva, la marginea orașului, pe malul râului Gangides.

Flagelul turcesc a înmormântat această cetate pentru totdeauna, astăzi, vatra vechiului oraș, găsindu-se undeva la 12 km depărtare de orașul Kabala, port la Marea Egee.

Cât privește *întemeierea Bisericii* din Filipi, ea este de origine apostolică fiind rezultatul operei misionare a Ap. Pavel, din cea de-a doua călătorie misionară, când întemeiază prima sa comunitate creștină pe pământ european. Sf. Pavel ajunge în Filippi în urma unei vedenii avută la Troa (F.Ap.16,9-10), în jurul anilor 50-51 d.Hr.

Vindecând o tânără sclavă ale cărei puterii „divinatorii” constituiau un izvor considerabil pentru stăpânii ei, Pavel și Sila sunt arestați, bătuți și apoi aruncați în închisoare (F.Ap. 16,16-24). Un cutremur din timpul nopții le oferă ocazia de a evada, dar Pavel face apel la statutul său de *civis romanus*, pentru a primi o reparare a afrontului suferit.

În timpul șederii sale la Filipi, el i-a evanghelizat pe iudei la „locul lor de rugăciune”, aproape de râul Crenides și a convertit câțiva păgâni, primii fiind Lidia, negustoreasa de purpură și temnicerul, care se convertesc și se botează cu toată casa lor.

Judecând după numele convertiților, Biserica din Filipi trebuie să fi fost compusă, în majoritate, din păgâni (Lidia, Epafrodit, Sintihi, etc.). Evident, și Filipi, ca și alte Biserici păgâno-creștine, au primit vizita unor iudaizanți, care mergeau pretutindeni pe urmele lui Pavel, căutând să-i compromită oasteneala misionară (3,2).

A. Preliminarii isagogice

I. Autorul, locul și data scrierii

Cei mai mulți critici bibliști împărtășesc teza paternității pauline a Epistolei către Filipeni. De altfel, în mod evident, lucrarea denotă faptul că autorul ei este Ap. Pavel. În cap. 1,1, unde găsim salutarea de început a Epistolei, apostolul Pavel se numește pe sine și pe Timotei, „slujitori ai lui Iisus Hristos”, ceea ce concordă clar cu toate detaliile legate de misiunile și însoțitorii Apostolului.

Referirea la Timotei este, de asemenea, semnificativă, deoarece el era împreună cu Ap. Pavel atunci când au propovăduit Evanghelia în cetatea Filipi (F.Ap.16). La fel, toate informațiile pe care autorul scrierii le oferă despre sine se armonizează perfect cu viața și activitatea lui Pavel.

În ceea ce privește **locul și data scrierii**, epistola a fost scrisă dintr-o localitate în care Apostolul Pavel se găsea „în lanțuri” (Filipeni 1, 7. 13. 14. 17. 20). Până la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului

al XX-lea, critica biblică susținea că prin aceste cuvinte *în lanțuri* ar trebui să înțelegem prima captivitate romană. Aluziile care se fac la pretoriu și la „cei din casa Cezarului” (4,22) păreau hotărâtoare în această privință. În acest sens, Marcion scrisese: „*scriebens eis a Roma de carcere*”.⁶

În ultimele decenii ale secolului al XX-lea specialiștii au adus însă importante argumente care se opuneau acestei localizări, Roma.

Termenul „*pretoriu*” însemna *corpul generalului*, locul unde rezidă statul major al unei tabere romane, de unde și sensul derivat de reședință oficială a unui guvernator. În acest sens se știe că, și la Efes, exista un pretoriu, nu numai la Roma, întrucât exista acolo reședința unui proconsul. Pretorii existau și în alte cetăți însemnate din cadrul Imperiului roman.

Pe de altă parte, expresia „*casa Cezarului*” însemna și *personal angajat în slujba Cezarului*. La Efes se găseau, de asemenea, membri ai casei imperiale, care și ei formau „*casa Cezarului*”, precum se găseau și în alte cetăți din imperiu. Există inscripții, în acest sens, care atestă faptul că persoane aparținând familiei Cezarului erau angajați ai băncii imperiale din Asia (*fiscus asiaticus*). Prin urmare, „*pretorium*” (1,13) și „*casa Cezarului*” (4,22) nu pretind, în mod necesar, un context roman.

Din această perspectivă, la începutul secolului XX s-au propus ca loc al scrierii epistolei, în special, 2 localități în afară de Roma: *Cezareea Palestinei și Efesul*.

De captivitatea din Cezareea nu poate fi vorba, întrucât nu concordă condițiile în care Apostolul a trăit acolo, cu cele din care s-a scris epistola. De aceea, teza aceasta a fost rapid abandonată.

Cât privește captivitatea efeseană, majoritatea specialiștilor este de acord că Efesul este locul de unde a rezultat epistola. Primul care propune această teză a fost biblistul H. Lisco în anul 1900, astăzi fiind împărțită de majoritatea specialiștilor. Apostolul a îndurat aici într-adevăr, între anii 55-56, o scurtă, dar foarte grea captivitate. Adepții tezei „efesene” invocă câteva argumente, în acest sens:

1. În Faptele Apostolilor, este adevărat, nu avem nici un indiciu în sensul că Sf. Pavel ar fi suferit această captivitate la Efes. Totuși, din II Corinteni 6,5 și 11,23 aflăm că Sf. Pavel a fost întemnițat de mai multe ori, decât informează cartea Faptele Apostolilor. În plus, din I Cor. 15,30-32 și II Cor. 1,8-10 aflăm de pericolele de moarte la care a fost expus Sf. Pavel în Asia, precum și de faptul că el s-a lovit la Efes de adversități, pe care Faptele Apostolilor nu le amintesc deloc. În acest sens, mai mult ca sigur, că informația din I Cor.15,32: „*...m-am luptat, ca om, cu fiarele la Efes*” se referă, poate, tocmai la această captivitate. Acest lucru presupune faptul că Sf. Luca nu se găsea pe atunci lângă Apostol, ceea ce denotă o posibilă captivitate a Apostolului.

2. După Filipeni 1,13 Sf. Pavel este întemnițat „*pentru Hristos*”, deci nu i se aduc alte acuze, în timp ce acuzația care stătea la baza captivității romane era aceea de a fi călcat o prescripție a iudeilor, introducând, în templu, un păgân.

3. Din Filipeni rezultă și faptul că întemnițarea Apostolului putea să se încheie cu executarea lui, ceea ce nu este cazul cu captivitatea romană.

4. Tot din Filipeni aflăm că Apostolul însuși *intenționa să ajungă la Filippi* îndată după eliberare. Cunoaștem faptul că fiind la Efes, Apostolul proiectase să meargă la Corint, prin Macedonia, și mai știm că Timotei l-a precedat în această călătorie (I Cor.16), ajungând înaintea Apostolului la Filippi.

5. Argumentul decisiv pentru captivitatea efeseană, ca loc al scrierii, ar putea fi numeroasele **contacte între filipeni și Apostolul Pavel și pe care epistola le presupune**. În momentul în care scrie epistola au avut loc cel puțin 4 călătorii între Filippi și locul unde se găsea Apostolul închis:

- a) filipenii sunt anunțați că Apostolul Pavel este închis;
- b) Epafrodit este trimis de filipeni la Sf. Pavel pentru a-i aduce darurile lor;
- c) Sf. Pavel îi anunță pe filipeni că Epafrodit s-a îmbolnăvit grav pe drum;
- d) Epafrodit este înștiințat de grijile pe care boala sa le-a generat în Biserica filipeană. În plus, Sf. Pavel îl trimite pe Epafrodit la Filippi și conta chiar, pe întoarcerea lui grabnică.

În concluzie, aceste contacte nu s-ar fi putut realiza, dacă ar fi fost vorba de Roma. Drumul dintre Roma și Filippi dura cel puțin o lună, pe când cel dintre Efes și Filippi dura doar 10 zile.

⁶ . Vezi J. Knox, *Marcion and the New Testament*, Chicago 1942, p.170

Toate aceste argumente invocate de critica modernă presupun captivitatea Apostolului la **Efes**, ca loc al scrierii epistolei către Filipeni.

6. Din punct de vedere doctrinar, epistola către Filipeni are corespondență mult mai mare cu marile scrisori pauline, redactate tot în „perioada efeseană”, în timpul celei de-a treia călătorii misionare, anii 54-58, decât cu cele ale captivității romane – Coloseni și Efeseni. Astfel, în Filipeni întâlnim din abundență ecouri ale problemelor ivite în Corint, iar îndemnul dat filipenilor spre unitate (1,17-28; 2,15) poate să fie un ecou al problemelor cu care Apostolul s-a confruntat în Efes și care îi priveau doar pe creștinii din Corint.

7. Un element caracteristic al epistolei este și învățătura despre *caracterul apostolic al vieții creștine* (2,14-16), idee care apare în paralel în I Cor. 10 și Rom. 12.

8. În ceea ce privește eshatologia, aceasta este diferită de cea din Coloseni, unde ea apare deja realizată, ceea ce nu e cazul în Filipeni.

9. La toate aceste argumente se mai adaugă și constatarea că stilul, tonul, caracterul epistolei se deosebesc considerabil de epistolele către Efeseni, Coloseni și Filimon, care s-au scris din prima captivitate romană. Filipeni se apropie foarte mult, în acest sens, de epistolele scrise în a doua și a treia călătorie misionară: I-II Corinteni, Romani, I-II Tesaloniceni, Galateni.

Toate aceste argumente pledează pentru o datare a Epistolei din perioada **anilor 56 – 57, din Efes**.

II. Contextul scrierii epistolei: motive, scop și unitatea ei

Când creștinii din Filipi au aflat despre întemnițarea lui Pavel, ei l-au trimis pe Epafrodit să-i slujească apostolului, aflat în lanțuri. Epafrodit l-a măgâiat pe Pavel, exprimându-i afecțiunea pe care i-o purtau sfinții din Filipi. Se pare, că tot el i-a adus apostolului și alte multe lucruri de care acesta avea nevoie: „ *Le-am primit pe toate și am și de prisos; m-am îndestulat primind de la Epafrodit cele pe care mi le-ati trimis...*” (4,18). De trei ori înainte de aceasta – de două ori când Pavel era în Tesalonic și o dată când era în Corint (Filip. 4,15-16, cf. Ii Cor. 11,9) creștinii din Filipi s-au îngrijit de nevoile sale. Din acest punct de vedere, Epistola către Filipeni ar putea fi numită, foarte potrivit, o scrisoare de mulțumire, adresată creștinilor din Filipi pentru darurile lor generoase.

Rezumativ spus, **motivul** trimiterii Epistolei este constatarea Apostolului că, după plecarea sa din Filipi, Biserica îndură:

- **dorul după părintele ei duhovnicesc:** „ *M-am bucurat mult în Domnul, că a înflorit iarăși purtarea voastră de grijă pentru mine, precum o și aveți...*” (4,10)

- **persecuțiile din partea păgânilor :** „*Fără să vă înfricoșați întru nimic de cei potrivnici, ceea ce pentru ei este un semn de pierzare, iară pentru voi de mântuire...căci vouă fi s-a dăruit, pentru Hristos, nu numai să credeți întru El, ci și să pătimiți pentru El*” (1,28-29)

- **propaganda libertiniștilor influențați de epicurei:** „*Căci mulți, despre care v-am vorbit adeseori, iar acum vă spun plângând, se poartă ca dușmani ai crucii lui Hristos. Sfârșitul acestora ete pieirea. Pântecel este dumnezeul lor, iar mărirea lor este întru rușinea lor, ca unii care au în gând cele pământești*” (3,18-19)

- **insinuările doctrinare ale iudaizanților:** „*Păziți-vă de câini! Păziți-vă de lucrătorii cei răi! Păziți-vă de cei din tăierea împrejur !* (3,2)

- **invidia unor predicatori față de Apostolul Pavel:** „*Unii, e drept, vestesc pe Hristos din invidie și din duh de ceartă, ații însă din bunăvoință....unii o fac din iubire..., alții, din zavistie, vestesc pe Hristos, nu cu gânduricurate, ci socotind să-mi sporească suferința în lanțurile mele*” (1,15-18)

- **cearta din Evodia și Sintihi:** „*Rog pe Evdochia și pe Sintihi să aibă aceleași gânduri în Domnul...*” (4,2-3)

- **grija pentru sănătatea lui Epafrodit** pe care, se pare, comunitatea îl trimisese să-l slujească pe Pavel în lanțuri și care se îmbolnăvește grav: „*Am socotit de grabnică nevoie să vă trimit pe Epafrodit...trimisul vostru și slujitorul nevoilor mele...era mâhnit fiindcă ați auzit că a fost bolnav*” (2,25-26).

Scopul trimiterii epistolei se pare că a fost unul multiplu, dar este strâns legat de motivele scrierii:

- **să-și arate grija părintească față de filipeni:** „ *...vă port în inima mea, atât în lanțurile mele, cât și în apărarea și întărirea Evangheliei...căci martor îmi este Dumnezeu că vă doresc pe voi toți, cu dragostea lui Hristos Iisus*” (1,7-8)

- **încurajarea în suferința lor pentru Hristos:** „...ducând aceeași luptă pe care ați văzut-o la mine și pe care o auziți și acum de la mine” (1,28-30)

- **stăvilirea propagandei iudaizante** (3,2-19)

- **să-i înștiințeze despre însănătoșirea lui Epafrodit:** „Într-adevăr, bolnav a fost aproape pe moarte, dar Dumnezeu a avut milă de el și nu numai de el, ci și de mine..” (2,27).

Referitor la **autenticitatea epistolei**, acestea este mai presus de orice îndoială. Cât privește însă **unitatea epistolei**, se poate afirma faptul că din momentul în care a început să fie studiată critic, s-au ridicat serioase întrebări asupra unității sale. Într-adevăr, se poate observa o schimbare de ton și subiect la începutul cap.3,2, după salut, și iarăși în 4,10; apoi tonul din 3,2-4,3, o secțiune dedicată problemelor iudaizante, este foarte diferit de restul Epistolei; caracterul independent din 4,10-20, unde Apostolul își exprimă recunoștința sa, după un „salut” (4,4-9), i-a făcut pe mulți cercetători să ridice întrebarea: Din ce motiv acest fragment a fost împins către sfârșitul Scrisorii ?; apoi, 4,4 pare a fi urmarea naturală a lui 3,1. Din acest motiv, cercetătorii au ajuns la concluzia că epistola actuală ar cuprinde cel puțin 3 scrisori:

1. **epistola A** - *formată din 1,1-2 și 4, 10-20* – un bilet în care Pavel mulțumește filipenilor pentru ajutoarele trimise;
2. **epistola B** - *formată din 1,3-3,1 și 4,2-9.21-23* – Scrisoarea în care Apostolul explică situația sa personală, oferă știri despre Epafrodit și timotei și trimite instrucțiunile sale comunității;
3. **epistola C** - *formată din 3,2 - 4,1*- un scurt bilet pentru a-i pune în gardă pe filipeni asupra pericolului iudaizant.

Analizate critic aceste segmente se constată că epistola A este anterioară celorlalte. În ceea ce privește ordinea cronologică și extensiunea epistolelor B și C se poartă încă multe discuții între specialiști.

Dintre multele argumente, în afară de schimbările de ton, pe care criticii le aduc, menționăm doar unul, și anume, locul epistolei 4,10-20. Sfântul Apostol Pavel mulțumește generozității filipenilor care l-au ajutat când era în necaz. Mulțumirea era făcută însă cu atâta căldură, încât te poți întreba, de ce Apostolul n-a făcut-o mai repede. Totuși unele aluzii vagi la aceasta se pot observa și în partea anterioară 1,5 și 2,10. Oricum, problemele legate de unitatea Epistolei nu afectează cu nimic canonicitatea și paulinitatea ei.

B. Analiza cuprinsului Epistolei

I. Structura planului doctrinar

Adresă și salutare (1,1-2)

Rugăciunea de mulțumire (1,3-11)

Corpul epistolei (1,12-4,20)

1- situația Apostolului (1,12-26)

2 - îndemnuri (1,27-2,18)

3 - Timotei și Epafrodit (2,19-30)

4 - înălțimea cunoașterii lui Iisus Hristos și păzirea de eretici (3,1-4,1)

5 - îndemn la pace în Biserică (4,2-9)

6 - mulțumiri pentru darurile primite (4,10-20)

Salutări și binecuvântarea finală (4,21-23)

II. Analiza cuprinsului Epistolei

1. Adresă și salutare (1,1-2)

În **Adresă** Apostolul și-l asociază pe Timotei în slujire, prezentându-se ca fiind amândoi „slujitori ai lui Hristos”, iar cititorii sunt numiți cu calificativul de „sfinți”, înțelegându-se prin această sintagmă ceibotezați în Hristos, alături de aceștia fiind episcopii (preoții) și diaconii lor: „*Pavel și Timotei, slujitori ai lui Hristos Iisus, tuturor sfinților întru Hristos Iisus, celor ce sunt în Filipi, împreună cu episcopii și diaconii*”

(1,1). Epistola cuprinde, aşadar, o mărturie clară despre existenţa a două trepte distincte ale preoţiei sacramentale: preoţi şi diaconii.

2. *Rugăciunea de mulţumire (1,3-11)*

În **Rugăciunea de mulţumire** este expusă legătura intimă dintre Apostol şi filipeni, caracterizată de părtăşia comună la Evanghelia lui Iisus Hristos şi de locul pe care filipenii îl au în viaţa apostolului, adică în chiar inima lui: „...vă port în inima mea, atât în lanţurile mele, cât şi în apărarea şi întărirea Evangheliei, pe voitoşi care părtaşi sunteţi la acelaşi har cu mine” (1,7). Rugăciunea Apostolului are în vedere şi iubirea filipenilor, pe care o doreşte sporind în cunoaşterea şi priceperea finalităţii lor în Hristos (1,10).

3. *Corpul epistolei – dimensiunea hristologică a conţinutului (1,12 -4,20)*

Situaţia Sf. Pavel (1,12-26). În această pericopă Apostolul expune comparativ – pozitiv şi negativ - motivele propovăduirii (1,12-18) şi care sunt cuprinse, pozitiv, în iubirea faţă de Evanghelia lui Hristos, sau, negativ, din motivul invidiei faţă de Apostol. În următoarea pericopă, Apostolul descrie calitatea de slujitor fidel al lui Hristos (1,20-21), în care arată că singurul ţel al existenţei sale este Hristos, atât în viaţă, cât şi în moarte. În acest context, Apostolul subliniază ideea morţii sale, atât în raport cu Hristos, cât şi cu creştinii adresanţi: „Dacă însă a vieţii în trup înseamnă pentru mine să lucrez şi să am roadă, atunci nu ştiu ce voi alege. Sunt strâns din două părţi: doresc să mă despart de trup şi să fiu împreună cu Hristos şi aceasta e cu mult mai bine. De altă parte însă, este mai de folos pentru voi să zăbovesc în trup” (1,22-24).

Aşadar, pentru a se uni deplin cu Hristos, Apostolul exprimă dorinţa sa de a se desprinde de trup şi de a se uni cu Hristos. Pe de altă parte însă, având în vedere rolul şi misiunea sa în mijlocul filipenilor, el socoteşte că este mai important să zăbovească în trup Pericopa care vorbeşte de situaţia Apostolului se încheie cu convingerea acestuia că Hristos îl va ajuta să fie în curând lângă filipeni (1,26).

În continuarea prezentării situaţiei de Apostol, privită din perspectiva vieţii şi a morţii, urmează un important **imm hristologic** (2,6-12), în care Apostolul expune învăţătura teandrică despre pogorământul şi iconomia mântuirii, prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu, combătând, în acelaşi timp, ereziile ivite şi pe așa-zişii iudeo-gnostici, care îşi fac apariţia în Filipi. Dintre aceştia, majoritatea tăgăduiesc dumnezeirea lui Hristos, iar o altă parte natura lui umană.

Vizând aceste direcţii, immul conţine trei mari idei teologice, în jurul cărora se învârtă întreaga teologie paulină despre sensul Întrupării Fiului lui Dumnezeu, Cel care mai înainte a existat în calitatea Lui de Persoană treimică, veşnică şi consubstanţială cu Tatăl. Aceste trei idei sunt:

1. *preexistenţa din veşnicie a Fiului lui Dumnezeu*
2. *consubstanţialitatea Fiului cu Tatăl*
3. *chenoza Fiului prin Întrupare (luarea chipului de rob)*

1. **Preexistenţa din veşnicie a Fiului lui Dumnezeu**

Expresia paulină „Care în chipul lui Dumnezeu fiind ” (1,6) exprimă, pe scurt, preexistenţa veşnică a Cuvântului, întrucât participiul $\Theta\pi\epsilon\rho\upsilon\omega\nu$ accentuează clar existenţa continuă a subiectului pe care-l determină.

Ca şi Evanghelistul Ioan, Pavel insistă asupra preexistenţei din veşnicie a Fiului, care Îl arată în calitate de Dumnezeu adevărat, fapt exprimat de Apostolul prin expresia „Dumnezeu fiind în chip”.

Termenul „chip” ($\mu\omicron\rho\tau\epsilon$) desemnează nu o formă oarecare, ci forma organică în care esenţa sau viaţa intimă a unei fiinţe se manifestă în afară. Accentuând dumnezeirea Fiului şi deci, unitatea fiinţială a Sf. Treimi, Apostolul combate prin această expresie pe iudeo-gnostici care, fie că tăgăduiesc firea dumnezeiască a lui Hristos, fie că Îl socotesc mai mic decât Tatăl după fire sau demnitate.

1. **Consubstanţialitatea Fiului cu Tatăl**

Apostolul având în vedere scopul urmărit, adaugă la prima idee şi pe cea a egalităţii de natură a Fiului cu Tatăl, prin expresia „Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o răpire a fi El întocmai cu Dumnezeu”

(2,6). Așadar, calitatea de Dumnezeu a Fiului nu însemna o știrbire sau o răpire a ei, întrucât aceasta îi era ființială Fiului, precum Tatălui.

Consubstanțialitatea Fiului cu Tatăl este marcată, în viziunea Sf. Părinți, și de importanța expresiei „întocmai cu Dumnezeu”, în care, spune Sf. Teofilact, Apostolul arăta unitatea ființei divine, una prin natură, dar descoperită prin ipostaze. Sf. Teofilact afirmă: „*întocmai* nu se spune niciodată despre o singură față, cel puțin în două, fiindcă zicerea „*întocmai*” numai cu altul se socotește a fi la fel”. Hristos este numit nu numai *chip* și *întocmai* cu Dumnezeu, adică deoființă și egal cu Tatăl, ci chiar „*chipul lui Dumnezeu*” (II Cor. 4,4) și „*strălucirea slavei Lui*” (Evr.1,3).

În comparație cu aceste texte, Apostolul voia să arate clar că Fiul este un ipostas al Treimii, Care deține ființa deodată și întreagă cu Tatăl, adică întocmai cu a Tatălui necreată, personală și veșnică și nu împărțită sau însușită ca la sfinții care se îndumnezeiesc prin har și se fac „părtași dumnezeieștii firi”, cum spune Ap. Petru (II Pt. 1,4-7).

2. Chenoza Fiului prin Întrupare

Apostolul arată că Fiul „*S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor și la înfățișare aflându-Se ca un om*” (2,7).

Toate acestea sunt afirmate în context cu ceea ce s-a arătat mai înainte despre dumnezeirea sa. Aceste cuvinte formează o antiteză din cele mai izbitoare, care pune în contrast evident măreția demnității divine a Fiului cu smerenia Lui de bunăvoie, până la a lua chip de rob, la fire întocmai ca și oamenii aflându-se, afară de păcat, făcându-Se apoi „*ascultător până la moarte și încă moarte pe cruce*” (2,8). Accentul cade în aceste versete pe iconomia întrupării, dovedind prin aceasta ereticilor, care susțin că Hristos n-a fost o persoană istorică, ci că a avut un trup aparent, realitatea întrupării Sale sau a îmbrăcării depline a firii umane.

Apostolul precizează că, precum Fiul este Dumnezeu adevărat, tot așa este și om adevărat, unind în Persoana Sa cele două firi, pe cea dumnezeiască - pe care o avea din veșnicie din Tatăl și pe cea omenească - luată din Fecioara Maria.

Expresia „*S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând*”, înseamnă pentru Sf. Grigorie Teologul „deșertarea de slavă”, adică o împușinare și scădere a sa, căci „*plecând din ceruri a lăsat slava Sa pe care o avea și așa S-a făcut om, adică este o compogorâre de voie a slavei Sale, întrucât, făcându-Se om, S-a smerit de bunăvoie în firea divină, lipsindu-Se de slava ei pentru un timp*”.

Expresia „*întru asemănarea omului*” arată că Hristos era mai mult decât un om. Era altceva decât un om obișnuit, întrucât a lăsat în urmă divinitatea Sa în sensul de a nu Se manifesta în toată plenitudinea Sa ca Dumnezeu, ca să-l copleșească pe om, astfel ca acesta să nu-L poată înțelege în umanitatea Sa.

Accentul textului cade pe două idei exprimate în contrast: *Dumnezeirea Lui slăvită și Întruparea Lui umilă*, cea din urmă fiind din eternitate în planul divin. Această întrupare sau pogorământul făcut prin smerita întrupare și luarea chipului de rob, Apostolul Pavel o numește „*deșertare*”.

Numele dăruit Fiului din expresia „*pentru aceea, și Dumnezeu L-a preînălțat și I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume, ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt*” (2,9-11) nu este decernarea unui simplu titlu, ci prin cuvântul *nume* trebuie să înțelegem o demnitate reală a Fiului (compară cu Efes. 1,21; Evr. 1,4). Sf. Pavel se referă aici la numele de Domn (Κῦριος), care, în Vechiul Testament, era cuvântul întrebuițat pentru exprimarea numelui inexprimabil al lui Dumnezeu Însuși: „*și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl*” (2,11).

Astfel, Apostolul aduce o noutate, și anume, că „*domnia lui Dumnezeu*” se revelează tocmai în acest punct extrem al umilinței. Expresia „*tot genunchiul să se plece...*” accentuează faptul că Fiul, ca Domn, este ridicat deasupra Universului întreg (Efes. 1,20, Col. 1,18-20), astfel că gestul adorării și preamării datorat lui Dumnezeu (Rom.14,11, Efes. 3,14) urmează să fie adresat, de acum, lui Iisus Hristos, în calitate de Domn și în Care Dumnezeu se revelează deplin (compară Efes. 1,20-21).

Expresia „*a celor de dedesubt*” înseamnă mai degrabă locuința morților, decât a demonilor.

După acest imn hristologic, urmează câteva *îndemnuri* care-i privesc pe cititori și anume de a lucra cu mai mare atenție la mântuirea lor (2,12), arătându-le că roada acestui efort va fi o răsplată neobișnuită, în

sensul că ei vor fi ca luminătorii în întunericul veacului lor, dar vor însemna și lauda Apostolului în ziua Parusiei (2,15-16).

În continuare, sunt date câteva **informații despre Timotei**, care este ascultător Apostolului ca un copil, precum și **despre Epafrodit**, colaboratorul intim și apropiat al Apostolului, despre care spune că s-a îmbolnăvit, dar, prin grija lui Dumnezeu, este acum din nou sănătos.

Referitor însă la **iudaizanți**, aceștia sunt caracterizați aspru de Apostol fiind asemuiți cu câinii.

În ceea ce privește **înălțimea cunoașterii lui Hristos**, sau raportul dintre Apostol și cunoașterea lui Hristos (3,7-21), Apostolul Pavel privește acest raport din trei puncte de vedere:

1. În fața lui Hristos și a măreției Sale, pe toate cele trecute Apostolul le socotește o **pagubă** (3,7-8) față de ceea ce înseamnă înălțimea cunoașterii lui Hristos;

2. Ajungerea la înălțimea cunoașterii lui Hristos presupune în viziunea Apostolului un **urcuș**, un dinamism, o epectază, așa cum se exprimă Sf. Părinți. Sf. Grigorie de Nyssa privește acest urcuș spre Hristos ca pe o permanentă prezență a omului în Hristos (Fil. 3,12-14). Sf. Grigorie de Nyssa, în tratatul său *Despre desăvârșire și virtute* sau *Viața lui Moise*, privește epectaza sau alergarea spre țintă, care înseamnă cunoașterea lui Hristos, ca o continuă mișcare ascendentă spre treptele superioare ale plenitudinii harului, mișcare ce se caracterizează prin eliberarea de patimi (catharsis) și creșterea spirituală până la „vârsta deplinătății lui Hristos” (Efes. 4,13). Așadar, epectaza în gândirea Sf. Părinți, în special la Grigorie de Nyssa, este un proces de însoțire cu Hristos de la starea chenotică, la cea taborică. În acest sens, Apostolul se exprimă: „Nu că am luat răsplata, ori sunt desăvârșit; dar alerg după ea să o cuceresc, întrucât și eu am fost cucerit de Hristos” (3,12).

3. Răsplata acestui urcuș spiritual (epectază), a chemării dumnezeiești, spre cunoașterea lui Hristos, înseamnă, în viziunea Apostolului, dobândirea cetățeniei cerești, concretizată într-un ultim proces de transfigurare, de transformare spirituală, asemenea trupului înviat al slavei lui Hristos.

Această transformare spirituală este privită de Apostol ca un rezultat al puterii depline al lui Hristos, în calitatea sa de Domn al Universului: „Căci cetățenia noastră este în ceruri, de unde și așteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos, Care va schimba la înfățișare trupul smereniei noastre, întru aemănarea trupului slavei Sale, lucrând cu puterea pe care o are de a-și supune Sieși toate” (3,20-21). În această calitate de Domn al Universului, vede, așadar, Ap. Pavel puterea lui Iisus de a schimba la înfățișare trupul smereniei noastre întru asemănarea trupului slavei Sale. (3,21).

În **capitolul 4** sunt date câteva **îndemnuri la pace în Biserică**, cu care se și încheie epistola, fiind vizate în mod special Evodchia și Sintihi, care sunt invitate de Apostol să aibă aceleași gânduri în Domnul (4,2).

Spre încheiere, Apostolul prezintă o scurtă biografie personală raportată la situația concretă a vieții sale, în care Apostolul pune accent pe nevoia de a fi mulțumiți în orice situație ne-am găsi, știind că totul este de la Dumnezeu: „Știu să fiu și smerit, știu să am și de prisos; în orice și în toate m-am învățat să fiu și sătul și flămând, și în belșug și în lipsă. Căci toate le pot întru Hristos, Cel ce mă îmbracă întru putere” (4,12-13).

Cu un **salut**, specific paulin, se încheie una dintre cele mai duioase epistole ale Apostolului.

C. Bibliografie selectivă

F.W. Beare, *A Commentary on the Epistle to the Philippians*, BNTC, London 1959

P.Benoit, *Les Epitres de Saint Paul aux Philippiens, a Philemon, aux Colossiens, aux Ephesiens*, BJ, ed. a II-a, Paris 1953

Udo Schnelle, *Einleitung in das Neue Testament*, Göttingen 1994

Raymond Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, O. Carm, *Introducere și comentariu la Sf. Scriptură*, vol. I, trad. și prelucrare pentru limba română de Dumitru Groșan, Târgu-Lăpuș 2005

Donald Guthrie, *New Testament Introduction*, Downers Grove, Illinois S.U.A, 1990

Raymond Brown, *An Introduction to the New Testament*, New York 1997

B. Rigaux, *Saint Paul et ses Lettres*, Studia Neotestamentica 2, Paris-Bruges 1962

Vasile Gheorghiu, *Introducerea în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou*, Cernăuți 1929

La Bible (Traduction oecumenique) , Edition integrale TOB, Paris 1988 : Introduction a l'Épître aux Romains, p.2691

Studiul Noului Testament, Manual pentru Institutele Teologice, București 1977, pp.114-115.

Silviu I. Negruțiu, Dan E. Moldovan, Florin Codrea, Mirela Mățăoanu, Stelian Tofană (coordonator), *Cercetarea biblică noutestamentară românească – Ghid bibliografic* - Cluj-Napoca 2004

W. Schmithals, *Die Irrleher des Philipperbriefes*, în ZThK 54, 1957, pp.297-341